

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

İBN SEYYİDÜNNÂS VE NÛRÜ'L-‘UYÛN
ADLI ESERİNİN ÇEVİRİ VE TAHLİLİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman
Doç. Dr. Bilal Gök

Hazırlayan
Ahmet Balçık

MALATYA-2023

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

İBN SEYYİDÜNNÂS VE NÛRÜ'L-‘UYÛN
ADLI ESERİNİN ÇEVİRİ VE TAHLİLİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
Ahmet Balçık

DANIŞMAN
Doç. Dr. Bilal Gök

MALATYA, 2023

ÖNSÖZ

Hamd ve övgü, Rahman ve Rahîm olan Allah’a özgüdür. Salât ve selâm dünya ve âhiret’in efendisi Hz. Peygamber’e (s.a.v.) ve onun hidayet nurundan ışık alan ehl-i beytine ve ashâbının üzerine olsun.

Hz. Peygamber’in doğumundan vefâtına kadar olan yaşamını bizlere ulaştıran her eser değerlidir. Özellikle asr-ı saâdet’i bizlere olduğu gibi anlatma gayreti içerisinde olan müelliflerin Resûlullah’dan bahsettiği her söz bizler için kıymetlidir. İşte İbn Seyyidünnâs ve onun muhalled eseri “*Uyûnü’l-eşer*” alanının en güzel örneklerinden birisi olarak çağımıza kadar ulaşmış, ilim çevreleri tarafından takdir edilmiştir.

İbn Seyyidünnâs’ın en meşhur eseri olan ve *es-Sîretü’l-kübrâ* olarak da anılan bu eseri müellifimiz ilerleyen zamanlarda sadeleştirerek “*Nûrü’l-‘uyûn*” adıyla kaleme almıştır. İbn Seyyidünnâs bu özet niteliğindeki eseri neden yazdığını şu sözlerle aktarır: “*Uyûnü’l-eşer*” adlı eserimin okunması, ezberlenmesi ve aktarması kolay olsun, yeni başlayanlara basiret, bitirenler için de bir hâtıra olsun diye sadeleştirmek istedim ve ismini “*Nûrü’l-‘uyûn fî telhîhi sîreti’l-emîni’l-me’ûn*” olarak belirledim” demiştir.

Bizler bu çalışmamızda “*Nûrü’l-‘uyûn*” adlı eserin Almanya’da Leipzig kütüphanesinde bulunan el yazma nüshası ile Dârü’l-Minhâc tarafından 2010 yılında dördüncü baskı olarak neşredilen eserin karşılaştırması, tercüme ve tahlilini yaptık.

Çalışmamız tercüme ve tahlil olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde matbû eserin çevirisini yaptık. Çeviriye önce müellifimizin hayatıyla başladık. İbn Seyyidünnâs’ın nesebi, doğumu, ilmi yolculukları, hocaları, öğrencileri, eserleri ve vefâtına yer verdik. Çeviriye yaparken anlaşılır kelimeler ve güncel cümleler ile sözcüklerin doğru yazımı ve kısaltmaları için Türk Dil Kurumu Yazım Kılavuzu’na ve *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi’ne* başvurduk.

Çalışmamızın ikinci bölümünde ise çevirisi yapılan eserin tahlilini yaptık. Her bir bölümü kendi başlığı altında ele alıp, tahlili yani analizini yaptık. Örneğin Hz. Peygamber’in doğumunun anlatıldığı bölümde rebû’l-evvel ayı üzerinde durulmuşken, tahlil çalışmamızda rebû’l-evvel ayının farklı günleri rivayeti, hatta farklı aylarda doğduğuna dâir görüşlere yer verdik.

Özellikle bu araştırmayı yaparken görüş ve önerilerinden istifade ettiğim, danışmanım Doç. Dr. Bilal Gök hocama gönülden teşekkürlerimi sunuyorum. İhlâs ve hizmet bizden, hidayet ve tevfik Yüce Allah'tandır.

Ahmet Balçık

Malatya 2023

ÖZET

İBN SEYYİDÜNNÂS'IN (Ö. 734/1334) NÛRÜ'L-'UYÛN ADLI ESERİN ÇEVİRİ VE TAHLİLİ

İbn Seyyidünnâs hicri yedinci yüzyılın sonu ile sekizinci yüzyılın ilk yarısına kadar yaşamış olup kendi dönemine izler bırakan muhaddis, fakih, edip ve tarihçidir. İbn Seyyidünnâs hadis ilmindeki şöhretiyle ön plana çıkmakla birlikte daha çok Hz. Peygamber'in hayatına dair te'lîf ettiği “*‘Uyûnü’l-eşer fî fûnüni’l-meğâzî ve ş-şemâil ve’s-siyer*” adlı eseri ile tanınmıştır. Müellifimiz ilerleyen zamanda söz konusu eserini sadeleştirip “*Nûrü’l-‘uyûn*” ismini verdiği özet bir eser ortaya koymuştur.

İki bölümden oluşan bu çalışmamızın ilk bölümünde, İbn Seyyidünnâs'ın “*Nûrü’l-‘uyûn*” adlı matbû eserin çevirisini yaptık. Çeviriye önce müellifimizin hayatıyla başladık. Çeviriyi yaparken anlaşılır kelimeler ve güncel cümleler ile sözcüklerin doğru yazımı ve kısaltmaları için gerekli hassasiyeti gösterdik.

Çalışmamızın ikinci bölümünde ise çevirisi yapılan eserin tahlilini yaptık. Her bir bölümü kendi başlığı altında ele alıp, analiz (tahlil) yaptık. Örneğin çevirisini yaptığımız matbû eserde Hz. Peygamber'in Âdem'e (a.s.) kadarki soy kütüğü ile alakalı bir görüş zikredilmişken, tahlil bölümünde farklı rivayetleri senedleriyle beraber zikrettik.

Anahtar Kelimeler: İbn Seyyidünnâs, Siyer, Meğâzî, Şemâil, Nûrü'l-'uyûn,

ABSTRACT

IBN SEYYIDUNNAS AND HIS BOOK NAMED NÛRU'L-'UYÛN TRANSLATION AND ANALYSIS

Ibn Sayyidunnas is a muhaddis, jurist, writer and historian who lived from the end of the seventh century to the first half of the eighth century, leaving traces of his own time. Although Ibn Sayyidunnas comes to the forefront with his fame in the science of hadith, it is mostly about He is known for his work named “‘Uyûnü'l-eser fi funûni'l-meğâzî ve's-şemâil ve's-siyer” which he wrote about the life of the Prophet. In the future, our author simplified his work and produced a summary work that he named “Nûrü'l-'uyûn”.

In the first part of this work, which consists of two parts, we translated the printed work of Ibn Sayyidunnas called “Nûrü'l-'uyûn” We first started the translation with the life of our author. While translating, we showed the necessary sensitivity for the correct spelling and abbreviations of the words with understandable words and current sentences.

In the second part of our study, we analyzed the translated work. We handled each section under its own heading and analyzed it. For example, in the printed work that we translated, While an opinion has been mentioned about the genealogy of the Prophet up to Adam (a.s.), we have mentioned different narrations together with their certificates in the analysis section.

Keywords: Ibn Sayyidunnas, Siyar, Megâzî, Shâmâil, ‘Uyunu‘l-eser

KISALTMALAR

- a.s. : Aleyhi's-selâm
b. : İbn/bin
bnt. : Binti
c.c. : Celle celâluhu
DİA : Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
H. : Hicrî
Ö. : Ölümü
r.a. : Radıyallahu anh
r.anhâ : Radıyallahu anha
s. : Sayfa Numarası
s.a.v. : Sallallahu Aleyhi ve Sellem
s.a.s : Sallallâhu aleyhi ve sellem
vb. : ve benzeri

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	iv
KISALTMALAR	v
İÇİNDEKİLER	vi
GİRİŞ.....	1
1. Araştırmanın Konusu ve Önemi.....	2
2. Araştırmanın Amacı ve Kaynakları.....	2
3. İbn Seyyidünnâs'ın Hayatı ve Eserleri	3
3.1. İsmi ve Nesebi	3
3.2. Doğumu ve Yetiştirilmesi	3
3.3. İlmi Hayatı	3
3.4. Âlimlerin hakkındaki övgüleri	4
3.5. Vefatı	4
3.6. Eserleri	4
4. Nûrû'l-‘uyûn’un El Yazma Nüshası İle Matbû Nüshasının Karşılaştırılması	5
BİRİNCİ BÖLÜM.....	7
NÛRÛ'L- ‘UYÛN TERCÜMESİ.....	7
1. Hz. Peygamber'in Hayatı.....	7
1.1. Hz. Peygamber'in Soyu	7
1.2. Hz. Peygamber'in İsimleri	7
1.3. Hz. Peygamber'in Doğumu.....	8
1.4. Hz. Peygamber'in Sütanneleri.....	8
1.5. Hz. Peygamber'in Gelişimi	9

2. Hz. Peygamber'in Nübüvveti.....	10
2.1. Hz. Peygamber'in Nübüvveti (Mekke Dönemi)	10
2.2. Hz. Peygamber'in Gazveleri	11
2.3. Hz. Peygamber'in Seriyeleri	11
3. Hz. Peygamber'in Yaptığı Hac	12
4. Hz. Peygamber'in Yaratılış Özellikleri ve Ahlâkı	13
4.1. Hz. Peygamber'in Vasıfları.....	13
4.2. Hz. Peygamber'in Ahlâkı.....	13
5. Hz. Peygamber'in Yeme-İçmesi Ve Giyim-Kuşamı	17
5.1. Hz. Peygamber'in Yemesi ve İçmesi.....	17
5.2. Hz. Peygamber'in Giyim-Kuşamı	19
6. Hz. Peygamber'in Şakaları-Mizahı	20
7. Hz. Peygamber'in Ailesi.....	21
7.1. Hz. Peygamber'in Hanımları	21
7.2. Hz. Peygamber'in Çocukları	24
7.3. Hz. Peygamber'in Halaları ve Amcaları.....	25
8. Hz. Peygamber'in Yardımcıları (Hizmetlileri)	25
8.1. Hz. Peygamber'in Mevlâları (Âzatlı Köleleri).....	25
8.2. Hz. Peygamber'in Hür Hizmetçileri.....	27
8.3. Hz. Peygamber'in Muhafızları	27
9. Hz. Peygamber'in Hükümdarlara Gönderdiği Elçileri	27
9.1. Hz. Peygamber'in Kâtipleri	29
9.2. Hz. Peygamber'in Cellâtları.....	29
9.3. Hz. Peygamber'in Seçkin Arkadaşları.....	29
9.4. Hz. Peygamber'in Cennet ile Müjdelenmiş Arkadaşları	29

10. Hz. Peygamber'in Binek Hayvanları, Silahları ve Terekesi	29
10.1. Hz. Peygamber'in Binek Hayvanları	29
10.2. Hz. Peygamber'in Silahları	30
10.3. Hz. Peygamber'in Terekesi (Elbiseleri ve Eşyaları)	31
11. Hz. Peygamber'in Bazı Mûcizeleri	32
12. Hz. Peygamber'in Vefatı	37
İKİNCİ BÖLÜM	40
NÛRÜ'L- UYÛN ADLI ESERİN TAHLİLİ	40
1. Hz. Peygamber'in Hayatına Dair Rivayetlerin Tahlili	40
1.1. Hz. Peygamber'in Soyu	40
1.2. Hz. Peygamber'in İsimleri	41
1.3. Hz. Peygamber'in Doğumu	42
1.4. Hz. Peygamber'in Sütanneleri	44
1.5. Hz. Peygamber'in Gelişimi (Yetiştmesi)	45
2. Hz. Peygamber'in Nübüvvetine Dair Rivayetlerin Tahlili	49
2.1. Hz. Peygamber'in Nübüvveti (Mekke Dönemi)	49
2.2. Hz. Peygamber'in Gazveleri	52
2.3. Hz. Peygamber'in Seriyyeleri	53
3. Hz. Peygamber'in Yaptığı Hacca Dair Tahlil	55
4. Hz. Peygamber'in Yaratılış Özelliklerine ve Ahlâkına Dair Rivayetlerin Tahlili	57
4.1. Hz. Peygamber'in Vasıfları	57
4.2. Hz. Peygamber'in Ahlâkı	58
5. Hz. Peygamber'in Yeme-İçmesi ve Giyim-Kuşamına Dair Rivayetlerin Tahlili	60
5.1. Hz. Peygamber'in Yeme-İçmesi	60

5.2. Hz. Peygamber'in Giyim-Kuşamı	62
6. Hz. Peygamber'in Şakaları-Mizahına Dair rivayetlerin Tahlili	64
7. Hz. Peygamber'in Âilesine Dair Rivayetlerin Tahlili	65
7.1. Hz. Peygamber'in Hanımları	65
7.2. Hz. Peygamber'in Çocukları	69
7.3. Hz. Peygamber'in Amcaları ve Halaları	71
8. Hz. Peygamber'in Yardımcılarına Dair Rivayetlerin Tahlili	71
8.1. Hz. Peygamber'in Mevlâları (Âzatlı Köleleri)	71
8.2. Hz. Peygamber'in Hür Hizmetçileri	74
8.3. Hz. Peygamber'in Muhafızları	76
9. Hz. Peygamber'in Hükümdarlara Gönderdiği Elçilere Dair Rivayetlerin Tahlili	77
9.1. Hz. Peygamber'in Kâtipleri	81
9.2. Hz. Peygamber'in Cellâtları	81
9.3. Hz. Peygamber'in Seçkin Arkadaşları	81
9.4. Hz. Peygamber'in Cennet ile Müjdelenmiş Arkadaşları	82
10. Hz. Peygamber'in Binek Hayvanları, Silahları ve Terekesine Dair Rivayetlerin Tahlili	82
10.1. Hz. Peygamber'in Binek Hayvanları	82
10.2. Hz. Peygamber'in Silahları	84
10.3. Hz. Peygamber'in Terekesi (Elbiseleri ve Eşyaları)	86
11. Hz. Peygamber'in Bazı Mûcizelerine Dair Rivayetlerin Tahlili	87
12. Hz. Peygamber'in Vefatına Dair Rivayetlerin Tahlili	93
SONUÇ	96
KAYNAKÇA	98
EKLER	103

GİRİŞ

Sîret sözcüğünün çoğulu olan siyer; hal, yol, âdet gibi anlamlar içerir. Terim anlamı olarak, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) doğumundan vefatına kadar olan hayatını, şahsiyetini, şemâilini, yapmış olduğu işleri, İslâm'a davet ve tebliğ faaliyetlerini, siyasi ve askeri mücadelelerini konu alan ilmi ifade etmektedir. Bu alanda kaleme alınan eserlere "Siyer-i Nebi", "es-Siretü'n-Nebeviyye" veya kısaca "Siyer" adı verilir.¹

Siyer ilminin en önemli kaynağı Kur'ân-ı Kerîm ve hadislerdir. Hz. Peygamber döneminde gerçekleşen birçok savaş Kur'ân-ı Kerîm'de zikredilmiştir. Kur'an insanların savaş meydanındaki sahip olduğu rûhi ve psikolojik durumları, niyet ve düşünceleri açıklamıştır. İkinci sırada hadisler gelmektedir ki, bu siyer ilminin nüvesini oluşturmaktadır. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) hadîs-i şerîfleri, asr-ı saâdet'le birlikte daha sonra gelen İslâm toplumlarındaki kültürel, ictimâî, iktisâdî ve idârî hayatla alâkalı pek çok konuyu da kapsamaktadır. Siyer ilminin doğuşunu etkileyen faktörlerin başında Müslümanların Hz. Peygamber'in (s.a.v.) örnek ve model insan olma özelliklerini sonraki nesillere aktarma arzusu gelmektedir.

Siyer alanında birçok eser kaleme alınmış olmakla beraber bu eserlerden bazıları günümüze ulaşmamıştır. Siyer alanında yazılan eserlere günümüzde bilinen şeklini veren Muhammed b. İshak'tır. İmam Zührî'nin en seçkin öğrencilerinden olan Muhammed İbn İshak (ö.151) siyer alanında çok önemli bir isim olarak kabul edilmektedir. Siyer ve tarih alanında en az İbn İshak kadar meşhur olmuş; İbn Hişâm, Vâkıdî, İbn Sa'd, Belâzürî, Taberî, İbnü'l-Esîr ve İbn Seyyidünnâs gibi birçok müellif bulunmaktadır. Elbette siyer alanında kaleme alınan eserler bunlarla sınırlı değildir.²

Çalışmamıza konu olan müellifimiz İbn Seyyidünnâs hicri yedinci yüzyılın sonu ile sekizinci yüzyılın ilk yarısına kadar yaşamış olup kendi dönemine izler bırakan muhaddis, fakih, edip ve tarihçidir. İbn Seyyidünnâs hadis ilmindeki şöhretiyle ön plana çıkmakla birlikte daha çok Hz. Peygamber'in hayatına dair te'lif ettiği "*Uyûnü'l-eşer fi fûnüni'l-meğâzî ve's-şemâil ve's-siyer*" adlı eseri ile tanınmıştır. Müellifimiz ilerleyen

¹ Ahmet Yaman, "Siyer", *TDV İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2009), 37/316-319.

² Yaman, "Siyer", 316-319.

zamanda söz konusu eserini sadeleştirip “*Nûrû’l-‘uyûn*” ismini verdiği özet bir eser ortaya koymuştur.

1. Araştırmanın Konusu ve Önemi

Çalışmamızın konusu İbn Seyyidünnâs’ın “*Nûrû’l-‘uyûn*” adlı eseridir. Hz. Peygamber’in doğumundan vefâtına kadar olan yaşamını sade bir dille bizlere ulaştıran İbn Seyyidünnâs “*‘Uyûnü’l-eser fi fûnûni’l-meğâzî ve ‘ş-şemâil ve ‘s-siyer*” adlı eseri ile tanınmıştır. Fakat ilerleyen zamanda söz konusu eserini sadeleştirip “*Nûrû’l-‘uyûn*” ismini verdiği ve çalışmamıza konu olan özet bir eser ortaya koymuştur.

Çalışmamızın ana gâyesi İbn Seyyidünnâs künyesiyle meşhur olan Ebû’l-feth Fethuddin Muhammed b. Muhammed el-Ya‘muri’nin önemli eserini Türkçe’ye çevirip daha fazla okuyucuya ulaşmasına katkı sağlamaktır. Eser özet niteliğinde olduğu için konuyla alakalı farklı görüşleri de tahlil ederek çalışmada zikrettik. Bu çalışmanın asıl amacı İbn Seyyidünnâs’ın da dediği gibi okunması, ezberlenmesi ve aktarması kolay, yeni başlayanlara basiret, bitirenler için de bir hâtıra olabilecek bir çalışma ortaya koymaktır.

2. Araştırmanın Amacı ve Kaynakları

Araştırmanın amacı, kendi dönemine damga vuran ve yetiştirdiği öğrencileriyle, siyer alanına dokunuşlar yapan İbn Seyyidünnâs’ın örnek şahsiyetini, siyer ilmine gönül veren ilim talebelerine ışık tutarak günlük yaşama katkı sağlamasına vesile olmaktır. Hz. Peygamber’in doğumundan vefâtına kadar olan yaşamını bizlere ulaştıran her eser değerlidir. Özellikle asr-ı saâdet’i bizlere olduğu gibi anlatma gayreti içerisinde olan müelliflerin Resûlullah’dan bahsettiği her söz bizler için kıymetlidir. Bu eserlerden birisi de İbn Seyyidünnâs’ın kaleme aldığı “*‘Uyûnü’l-eser fi fûnûni’l-meğâzî ve ‘ş-şemâil ve ‘s-siyer*” adlı eseridir. Müellifimiz ilerleyen zamanda söz konusu eserini sadeleştirip “*Nûrû’l-‘uyûn*” ismini verdiği özet bir eser ortaya koymuştur. İbn Seyyidünnâs bu özet niteliğindeki eseri neden yazdığını şu sözlerle aktarır: “*‘Uyûnü’l-eser*” adlı eserimin okunması, ezberlenmesi ve aktarması kolay olsun, yeni başlayanlara basiret, bitirenler için de bir hâtıra olsun diye sadeleştirmek istedim ve ismini “*Nûrû’l-‘uyûn fi telhîhi sîreti’l-emîni’l-me‘mûn*” olarak belirledim” demiştir. Bizler bu çalışmamızda “*Nûrû’l-‘uyûn*” adlı eserin Almanya’da Leipzig kütüphanesinde bulunan el yazması nüshası ile Dârü’l-Minhâc tarafından 2010 yılında neşredilen eserin

karşılaştırması, tercüme ve tahlilini yaptık. Yaptığımız tahlil yani çözümleme sayesinde aynı meseleleri farklı kaynaktan inceleme fırsatı bulduk. Örneğin: Hz. Peygamber'in doğumunun anlatıldığı bölümde rebû'l-evvel ayı üzerinde durulmuşken³, tahlil çalışmamızda rebû'l-evvel ayının farklı günlerine dair nakillere, hatta farklı aylarda doğduğuna dâir görüşlere ulaştık.

İbn Seyyidinnâs'ın hayatını ve eserini incelediğimiz bu çalışmamızda sözcüklerin doğru yazımı ve kısaltmaları için Türk Dil Kurumu Yazım Kılavuzu'na, yabancı sözcüklerin imlasıyla alakalı olarak da *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*'ne başvurduk.

3. İbn Seyyidünnâs'ın Hayatı ve Eserleri

3.1. İsmi ve Nesebi

İbn Seyyidünnâs; İmam, Hâfız, Muhaddis, Fâkih ve Edebiyatçı, Fethuddîn Ebu'l-Feth Muhammed b. Muhammed b. Muhammed b. Ahmed el-Ya'mari el-Endülüsî el-Mısırî'dir. On ikinci dedesi Seyyidinnâs b. Ebi'l-Velid'e nisbeten İbn Seyyidünnâs ismiyle meşhur olmuştur.⁴

3.2. Doğumu ve Yetiştirilmesi

671 yılı zilkade ayında Kahire'de dünyaya geldi. Dönemin büyük alimlerden birisi olan babası onu küçük yaşlardan itibaren ilmi terbiye içerisinde yetiştirdi.

3.3. İlmi Hayatı

Daha dört yaşında iken babası onu, ilmi derslere ve sem'a meclislerine götürüyordu. Sonraları kendisi de ilme rağbet gösterdi. Hat yazıları yazmaya başladı, çok çalıştı ve daha fazlasını yaptı. Öyle ki ilim yolunda birçok alimin ismini duydu. İlim uğruna birçok yolculuk yaptı. Bine yakın hocayla görüştü.

Hadis, fıkıh, nahiv, siyer ve tarih gibi çeşitli ilim dallarında, emsalleri arasında öne çıkıp, onlara üstün gelene kadar azimli bir şekilde tahsil hayatına devam etti.

³ Ebü'l-Feth Fethuddîn Muhammed İbn Seyyidünnâs, *Nürü'l-'uyûn Fî Telhîşi Sîreti'l-Emîni'l-Me'mûn* (Beyrut: Darü'l-Minhac, 2010), 32.

⁴ İbn Seyyidünnâs, *Nürü'l-'uyûn Fî Telhîşi Sîreti'l-Emîni'l-Me'mûn*, 13.

Bilgeydi, dilbilimde, şiirde, düz yazı sanatı vb. alanlarda uzmanlaşmış, sağlam bir akîdeye sahipti.⁵

3.4. Âlimlerin hakkındaki övgüleri

Muhaddis ve tarihçi olan Birzâlî İbn Seyyidünnâs'ı şöyle anlatmıştır: “İbn Seyyidünnâs, ilim ve takva hususunda önde gelenlerden biriydi. Hadis ezberi iyi olan, hadislerin metin ve senedlerinde bulunan gizli kusurlara hâkim, aynı zamanda hadisin sahîhini sakîminden rahatlıkla ayırabilen bir kimseydi.”

Memlükler dönemi devlet adamı, tarih ve coğrafya âlimi İbn Fazlullah, İbn Seyyidünnâs hakkında “O önde gelen hâfızlardandır. Belağat ehlinin öncüsü, bolluk denizi, eski eserleri aktarmada bilge, rüzgarların sürüklediği bulutlardan daha yumuşak bir edebiyata sahip şahsiyettir.” demiştir.

İbn Seyyidünnâs'ın öğrencisi Safedî der ki: “O, muhteşem bir hâfız, usta bir belağatçı, etkili konuşma kabiliyeti olup harika şiirler yazan bir şair, yüksek bir edîp ve akıcı üsluba sahip bir yazardır.”

Hadis hâfızı, tarihçi ve kıraat âlimi Zehebî, İbn Seyyidünnâs hakkında şu değerlendirmeyi yapmıştır: “İbn Seyyidünnâs kendi benzerleri arasında, bütünüyle emsalsiz bir kişiliktir. O dil ve edebiyat alanında otoriteydi. İlmi, zekâsı, ferâseti, cömertliği ve yüksek kültürü gibi özellikleriyle gözler İbn Seyyidünnâs gibisini pek az görmüştür. İbn Seyyidünnâs, kitaplarını isteyene ödünç verir, ilim ehlinden sakınmazdı.”

3.5. Vefatı

İbn Seyyidünnâs (Ebû'l Feth) 11 Şâban 734'de (17 Nisan 1334) hayatını kaybetti ve Kahire'deki Karâfe mezarlığı'nda İbn Ebû Cemre'nin yanına defnedildi.

3.6. Eserleri

İbn Seyyidünnâs ardında birçok eser bırakmıştır. Bunlar:

a) “*‘Uyûnü'l-eşer fî fûnûni'l-meğâzî ve 'ş-şemâ'il ve 's-siyer*”

⁵ Ebû'l-Feth Fethuddîn Muhammed b. Muhammed b. Muhammed el-Ya'merî İbn İbn Seyyidünnâs, *‘Uyûnü'l-eşer fî fûnûni'l-meğâzî ve 'ş-şemâ'il ve 's-siyer* (Medine: Mektebetu Dâri't-Turâs, 1992), 23-24.

b) “*Nûrû’l-‘uyûn fî telhîsi sîreti’l-emîni’l-me’mûn.*”

c) “*Tahsîlû’l-isâbe fî tafdîli’s-sahâbe*”

d) “*Büşra’l-lebîb bi-zîkra’l-habîb*”

e) “*Minehu’l-midah*”

f) “*el-Makâmâtü’l-‘aliyye fî kerâmâti’l-celiyye*”

g) “*en-Nefhu’s-şezî fî şerhi Câmi’i’t-Tirmizî.*” İbn Seyyidinnâs’ın yazmaya

başlayıp ancak bitiremediği bu eser, ne kendisi nede başkası tarafından tamamlanabilmiştir.⁶

4. Nûrû’l-‘uyûn’un El Yazma Nüshası İle Matbû Nüshasının Karşılaştırılması

İbn Seyyidunnâs *es-Sîretü’s-süğrâ* olarak da anılan eseri *Nûrû’l-‘uyûn*’da Hz. Peygamber’in hayatını kronolojik sıraya göre ele almıştır. Eserine Hz. Peygamber’in soyu/nesebi konusuyla başlayan İbn Seyyidunnâs, siyer-meğâzî ve şemâil konularına kısa bir şekilde değinmiş, gazve ve seriyyeleri hakkında ise sadece sayılarını zikredip, onlar hakkında bilgi vermemiştir.

İbn Seyyidinnâs bu eserinde diğer siyer eserlerinden farklı olarak konuları aktarırken net tarihler vermiştir. Mesela: “Resûlullah’ın yaşı sekiz yıl iki ay on günlük olunca büyükbabası Abdülmuttalib hayatını kaybetti. On iki yıl iki ay on günlük olduğunda amcası Ebû Tâlib ile birlikte Şâm seferine çıktı.”⁷ şeklinde aktarmıştır. Yirmi dokuz bab halinde düzenlenen eser Hz. Peygamber’in vefatı, teçhiz ve defin hakkındaki bilgiler ile sona ermiştir.

Bu bölümde İbn Seyyidunnâs’ın “*Nûrû’l-‘uyûn*” adlı eserinin Almanya’da Leipzig kütüphanesinde bulunan ve altmış sayfadan oluşan el yazma nüshası ile Dârü’l-Minhâc tarafından 2010 yılında neşredilen eserin karşılaştırmasını yaptık.

İbn Seyyidunnâs’ın “*Nûrû’l-‘uyûn*” adlı eserine ait farklı kütüphanelerde el yazması olarak muhafaza edilen nüshaları mevcuttur. Bunlardan bir tanesi Medîne-i Münevvere’de Mescid-i Nebevî’nin kible yönündeki Ârif Hikmet kütüphanesinde bulunuyor. Söz konusu nüsha on sayfadan ibaret olup sadece Hz. Peygamber’in evliliği bölümü muhafaza edilmiş durumdadır. Halep Mevlevî kütüphanesinde söz konusu eserin el yazması nüshası bulunuyor. Ancak Suriye’de devam eden iç savaştan dolayı

⁶ M. Yaşar Kandemir, “İbn Seyyidunnâs”, *TDV İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1999), 20/316-318.

⁷ İbn Seyyidunnâs, *Nûrû’l-‘uyûn Fî Telhîsi Sîreti’l-Emîni’l-Me’mûn*, 34-35.

kütüphanedeki kitapların bir kısmı tahribata uğramış, bir kısmı da Şam'a nakledilmiştir. Mevcut durumdan dolayı söz konusu nüshaya ulaşamadık. En geniş şekilde muhafaza edilen nüsha ise karşılaştırmasını yaptığımız Almanya Leipzig kütüphanesinde bulunan nüshasıdır. Bu nüshanın her bir sayfası on bir satır halinde yazılmış olup altmış sahifeden oluşmaktadır. Nüsha İbn Seyyidünnâs'ın mukaddime sözü ile başlayıp Hz. Peygamber'in nesebini zikrederek konuya giriş yapmaktadır.

Genel itibariyle karşılaştırmasını yaptığımız matbû nüsha ile el yazması arasında uyum olduğuna şâhit olmakla beraber ufak tefek bazı farklılıklar da gözümüze çarpmaktadır.

Yirmi dokuz babdan oluşan matbû eserde her bir konu için müstakil bir bab başlığı verilmişken, el yazma nüshada Hz. Peygamber'in isimleri, ahlâkı, vasıfları, eşleri, çocukları, köleleri, elçileri, binek hayvanları, silahları, terekesi, mucizeleri ve vefatı başlıklarından oluşan on iki babdan yani bölümden oluşmaktadır.

El yazma nüsha mukaddime ile başlayıp Hz. Peygamber'in vasıflarına kadar hiçbir bölümü bablara ayırmayıp peş peşe zikretmişken, matbû nüsha Hz. Peygamber'in vasıflarına gelinceye kadar; nesebi, doğumu, sütannesî, yetişmesi, risâleti, gazveleri ve yaptığı haccı olmak üzere yedi başlığa ayrılmıştır.

Bir başka fark olarak el yazma eserde olmayan bazı kelimelerin matbû eserde eklendiğini görüyoruz. Örneğin: El yazma nüshada Hz. Peygamber'in hükümdarlara gönderdiği elçiler babında Amr b. Ümeyye'yi elçi olarak Necâşî'ye gönderdi yazılmışken, matbû eserde Habeş kralı ilavesi vardır. Aynı şekilde el yazma nüshada Hz. Peygamber'in eşlerinden bahsederken sadece isimler zikredilmesine rağmen, matbû nüshada Hz. Peygamber'in her eşinden sonra Allah ondan razı olsun cümlesinin ilave edildiğine şâhit oluyoruz.⁸ Bu çalışmanın ekler kısmında altmış sayfadan oluşan el yazma esere yer verilmiştir. İhtiyaç halinde buraya müracaat edilebilir.

⁸ İbn Seyyidünnâs, *Nûrû'l-uyûn Fî Telhîşi Sîreti'l-Emîni'l-Me'mûn*, 71-80.

BİRİNCİ BÖLÜM

NÛRÜ'L- 'UYÛN TERCÜMESİ

1. Hz. Peygamber'in Hayatı

1.1. Hz. Peygamber'in Soyusu

Hz. Peygamber'in üzerinde ittifak olan silsilesi: "Muhammed b. Abdullah b. Abdülmuttalib b. Hâşim b. Abdumenâf b. Kusay b. Kilâb b. Mürre b. Ka'b b. Luey b. Gâlib b. Fihr b. Mâlik b. Nadr b. Kinâne b. Huzeyme b. Müdrike b. İlyâs b. Mudâr b. Nizâr b. Maâd b. Adnân." Adnân'dan Âdem'e (a.s.) kadar olan silsilede ise birçok ihtilaf vardır.⁹

Hz. Peygamber'in annesi Âmine bint Vehb b. Abdimenâf b. Zühre b. Kilâb b. Mürre b. Ka'b b. Lüey'dir.¹⁰

1.2. Hz. Peygamber'in İsimleri

Hz. Peygamber'in (s.a.v.) isimleri şunlardır: Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyuruyor: "Ben, Muhammed'im. Ben, Ahmed'im. Ben, küfrün benimle mahvedildiği el-Mâhî'yim. Ben, insanların arkamda toplandığı el-Hâşir'im. Ben, el-Âkîb'im." el-Âkîb, kendisinden sonra peygamber gelmeyecek olandır.¹¹

Farklı bir rivayette: "Ben (peygamberlerin ardından gelen) el-Mukaffî'yim. Ben tevbe peygamberi'yim, rahmet peygamberi'yim."¹²

Sahîh-i Müslim'de; "Ben Melhame (savaş ve kılıç) peygamberiyim demiştir.¹³

Allah Teâlâ Kur'an-ı Kerîm'de Hz. Peygamber'i (s.a.v.) şöyle isimlendirmiştir.

⁹ Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl b. İbrâhîm el-Cu'fî Buhârî, *el-Câmiu's-Sahîh*, çev. Ahmet Ağırakça (İstanbul: Polen-Karınca Yayınları, 2017), "Menâkıb", 23.; Muhammed b. Sa'd b. Menî' ez-Zührî İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, ed. Adnan Demircan, çev. Musa Kazım Yılmaz (İstanbul: Siyer Yayınları, 2014), 1/96-99.

¹⁰ İbn-i Hişam, *Siret-i İbn Hişam*, çev. Abdülvehhab Öztürk (İstanbul: Kahraman Yayınları, 2014), 1/155.; İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1/100-101.; Ebû Bekr Ahmed b. el-Hüseyn b. Ali Beyhaki, *Delâilü'n Nübüvve*, çev. Hasan Yıldız vd. (İstanbul: Ocak Yayıncılık, 2017), 1/174.

¹¹ Buhârî, "Menâkıb", 17.; Ebû'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc Müslim, *Sahîh-i Müslim*, çev. Ahmet Davudoğlu (İstanbul: Şifa Yayınevi, 2020), "Kitâbü'l-Fedâil", 2354.

¹² Müslim, "Kitâbü'l-Fedâil", 2555.; Ebû Abdillâh Ahmed b. Muhammed b. Hanbel eş-Şeybânî Ahmed b. Ahmed Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned* (İstanbul: Beka Yayınları, 2021), 4/395.

¹³ Sahîh-i Müslim'de bu ifadeyi bulamadık. *El-Mizzî* bu hadis'i *Tuhfetü'l-eşrâf* (6/472) adlı eserinde *Sahîh-i Müslim'e* dayandırıyor.

Beşîr (Müjdeleyici), Nezîr (uyarıcı), Sirâcen Münîr (parlak ve aydınlatıcı), Raûf (şefkatli), Rahîm (merhametli), âlemlere rahmet, Muhammed, Ahmed, Tâhâ, Yâsin, Müzzemmil, Müddessir,

Kurân- Kerîm’de “Kul” (Abd) şu âyette geçmektedir: “*Kulu (Muhammed’i), kendisine birtakım ayetlerimizi göstermek için bir gece...*”¹⁴

“Abdullah” (Allah’ın kulu) şu ayette geçmektedir: “*Allah’ın kulu (Muhammed), O’na ibadet etmek için kalktığı anda...*”¹⁵

“Nezîrul-Mubîn” şu ayette geçmektedir: “*Ben sadece apaçık bir uyarıcıyım.*”¹⁶

“Müzekkir” şu ayette geçmektedir: “*Sen ancak bir öğüt vericisin.*”¹⁷

Bunlardan farklı isimlerde zikredildi. Bu isimlerin çoğu Hz. Peygamber’in vasıflarını anlatıyor.

1.3. Hz. Peygamber’in Doğumu

Hz. Peygamber, Fil vakası’nın yaşandığı yıl, rebû’l-evvel ayında, pazartesi günü dünyaya geldi. Farklı kaynaklar, rebû’l-evvel ayının ikinci, üçüncü, onikinci ve daha farklı günlerde doğduğunu aktarırlar.

Annesi Resûlullah’a cemretü’l-vüstâ’da,¹⁸ eyyâmü’t-teşrîk¹⁹ günlerinde hamile²⁰ kalmıştır. Bunun aksini söyleyenlerde vardır.

Hz. Peygamber’in (s.a.v.) doğduğu gece Kisrâ sarayında korkunç bir ses duyuldu. On dört burç çatırdarak yıkıldı. Fârisîler’in bin yıldır yanan ateşi söndü. Sâve Gölü kuruyuverdi.²¹

1.4. Hz. Peygamber’in Sütanneleri

¹⁴ el-İsrâ, 17/1.

¹⁵ el-Cin, 72/19.

¹⁶ el-Mülk, 67/26.

¹⁷ el-Gâşîye, 88/21.

¹⁸ M. Özgü Aras, “Cemre”, *TDV İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1993), 7/340-341.

¹⁹ Fahrettin Atar, “Teşrîk”, *TDV İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2011), 40/575.

²⁰ Ebû’l-Ferec Nureddin Ali b. İbrâhim b. Ahmed Halebî, *es-Sîretü’l-Halebiyye* (Beyrut: Dâru’l-Kütübi’l-İlmiyye, 2006), 1/39.

²¹ Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed b. Osmân ez-Zehebî et-Türkmânî el-Fârikî ed-Dimaşkî Zehebî, *Târîhu’l-İslâm*, çev. Muzaffer Can (İstanbul: Cantaş Yayıncılık, 1996), 1/100-106.; Beyhaki, *Delâilü’n Nübüvve*, 1/98-102.

Hız. Peygamber'i (s.a.v.) Halîme bint Ebu Züeyb el-Hüzeli emzirdi. Bu dönemde şakk-ı sadr (göğsün yarılması) olayı gerçekleşti. Şeytanın nasibinden temizlenen kalp iman ve hikmetle dolduruldu.²²

Hız. Peygamber'i emzirenlerden biriside Ebû Leheb'in câriyesi, Eslem kabilesine mensup Süveybe'dir.

Hız. Peygamber'e Ümmü Eymen Bereke bint Sa'lebe b. Amr el-Habeşi de dadılık yapmıştır. Babasından miras kalan Ümmü Eymen'i Hız. Peygamber, önce âzat etti ve daha sonra Zeyd b. Hârise ile evlendirdi.

1.5. Hız. Peygamber'in Gelişimi

Hız. Peygamber (s.a.v.) daha anne karnında iken babası vefat etti. Bunun tarihi ile alakalı farklı görüşler mevcuttur. Hız. Peygamber'in bu esnada iki aylık, yedi aylık hatta yirmi sekiz aylık olduğunu söyleyenler de vardır.

Hız. Peygamber'in annesi Âmine ise Resûlullah dört veya altı yaşlarında bir çocuk iken vefat etti.²³ Annesi vefat edince Resûlullah dedesi Abdülmüttalib'in korumasına geçmişti.

Hız. Peygamber'in sekiz yaşından iki ay, on gün alınca dedesi Abdülmüttalib'in vefatı üzerine bu seferde amcası Ebû Tâlib'in koruması altına girmişti.

Hız. Peygamber on iki yaşından iki ay, on gün alınca amcası Ebû Tâlib ile birlikte Şam yolculuğuna çıktı. Kafîle Busrâ'da konaklayınca rahip Bahîrâ onu özelliklerinden tanıyıp yanına geldi, elinden tutup şöyle seslendi;

“Bu Allah'ın âlemlere rahmet olarak göndereceği, âlemlerin Rabbinin elçisidir.” Siz Akabe'den görüldükten sonra, ona saygıyla secdeye kapanmayan ne taş kaldı nede ağaç. Onlar peygamberden başkasına secde etmezler. Bu vasıflar ilim ehli tarafından bilinen, kitaplarımızda vasfedilmiş peygamberliğin alâmetidir. Daha sonra Ebû Tâlib'e dönerek şöyle dedi: Eğer onunla Şam'a gidersen onu Yahudiler öldürecektir. Ebû Tâlib onların öldürmesinden korktuğu için geri gönderdi.²⁴

²² Müslim, “İmân”, 261, 265.; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 3/121.; Beyhaki, *Delâilü'n Nübüvve*, 1/116-118.

²³ Zehebî, *İmam Zehebi*, 1/118.; Ahmed b. Yahyâ b. Câbir b. Dâvûd Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, thk. Adnan Demircan, çev. Mehmet Akbaş, Musa Kazım Yılmaz (İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu, 2020), 1/132.; İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1/163.

²⁴ Ebû İsmâ Muhammed b. İsmâ b. Sevre et-Tirmizî Tirmizî, *Sünenü't-Tirmizî*, çev. Abdullah Parlıyan (Konya: Konya Kitapçılık, 2004), “Menâkıb”, 3 (No. 3620); Beyhaki, *Delâilü'n Nübüvve*, 1/351-357.; Zehebî, *İmam Zehebi*, 1/123-128.

Hiz. Peygamber (s.a.v.) henüz Hatice ile (r.anhâ) evlenmezden önce onun hizmetlisi Meysere ile beraber ticaret için ikinci defa Şam'a yolculuk yaptı. Şam'a geldiğinde bir rahibin manastırına yakın bir ağacın altında gölgelendi. Bunu gören rahip bu ağacın altında ancak bir peygamber konaklayabilir dedi.

Meysere, öğle vakti sıcaklık şiddetlendiği zaman iki meleğin Resûlullah'ı (s.a.v.) güneşten gölgelediklerine şahit olurdu.

Hiz. Peygamber (s.a.v.) bu yolculuktan döndükten sonra yirmi beş yaş, iki ay, on günlük iken Hatice (r.anhâ) ile evlendi.²⁵ Bu evliliğin gerçekleşmesiyle alakalı farklı tarihler söyleyenlerde vardır.

Hiz. Peygamber (s.a.v.) otuz beş yaşına geldiğinde Kâbe'nin inşasına şahit oldu. Bizzat kendi eliyle Hacer'ül-esved'i yerine yerleştirdi.²⁶

2. Hiz. Peygamber'in Nübüvveti

2.1. Hiz. Peygamber'in Nübüvveti (Mekke Dönemi)

Hiz. Peygamber (s.a.v.), kırk yaşına girince Allah Teâlâ tarafından âlemlere uyarıcı ve müjdeleyici olarak peygamberlik vazifesi ile görevlendirildi. Hiz. Peygamber Hira mağarasında iken âlemlerin Rabbi tarafından Cebrail (a.s.) vasıtasıyla ilk vahiy geldi.

Hiz. Peygamber (s.a.v.) bu hâdiseyi şöyle anlatıyor: Cebrâil "Oku!" dedi. Ben okuma bilmem deyince beni aldı, kucakladı ve gücüm kesilinceye kadar sıkıştırdı. Sonra beni salıverince, tekrar "Oku!..." dedi. "Ben okuma bilmem" deyince üçüncüsünde şu ayetleri okudu:²⁷ *"Yaratan Rabbinin ismiyle oku. O Rabbin ki, insanı bir kan pıhtısından yarattı. Oku. Rabbin sonsuz kerem sahibidir. O, insana kalemle yazmayı öğretendir."*²⁸

²⁵ İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1/180-181.; Beyhaki, *Delâilü'n Nübüvve*, 1/392-397.

²⁶ İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1/194-197.; Beyhaki, *Delâilü'n Nübüvve*, 1/378.

²⁷ Buhârî, "Bedi'l-Vahy", 3.; Müslim, "İmân", 160.

²⁸ Hayrettin Karaman - Sadrettin Gümüş, *Kuran Yolu Meali* (Ankara: Diyanet Vakfı Yayınları, 2019), el-Alak, 96/1-5.

Peygamberlik rebû'l-evvel ayının sekizinci günü pazartesi başladı. Mekke halkı onu Şi'b bölgesinde kuşatma altına aldılar. Hz. Peygamber ve ailesi üç yıl boyunca kuşatma altında kaldı.²⁹ Kuşatma bittiğinde Hz. Peygamber kırk dokuz yaşlarındaydı.

Kuşatma bitiminden sekiz ay yirmi bir gün sonra amcası Ebû Tâlib vefat etti. Amcasının vefatından üç gün sonra bu sefer de eşi Hz. Hatice vefat etti.³⁰

H. Peygamber (s.a.v.) elli yaşından üç ay aldığında, Nusaybin ehlinden cin'ler gelip Müslüman oldular.³¹

H. Peygamber'in yaşı elli bir yıl dokuz ay olmuştu. Zemzem kuyusu ile Makam-ı İbrâhim arasından, Beytül-Makdis'e gece yolculuğu (İsra) gerçekleşti. Burak adında bir binit getirildi ve Allah Resûlü ona bindi. Onunla semaya yükseldi (Miraç). Namaz orada farz kılındı.³²

H. Peygamber (s.a.v.) elli üç yaşına geldiğinde; rebû'l-evvel ayının sekizi, pazartesi günü Mekke'den Medine'ye hicret etti. Pazartesi günü Medine'ye ulaştı. Medine'de tam olarak on yıl yaşadı ve orada vefat etti.

Zikredilen tarihler ile alakalı ilim ehli arasında görüş farklılıkları vardır. Biz bunları “*Uyûnü'l-eşer*” adlı eserimizde tek tek belirttik.

2.2. H. Peygamber'in Gazveleri

H. Peygamber'in (s.a.v.) yaptığı gazvelerin sayısı yirmi beş, diğer bir görüşe göre ise yirmi yedi tanedir.

Bu savaşların yedi tanesine bizzat katılıp savaşmıştır. Bunlar: Bedir, Uhud, Hendek (Ahzâb), Benî Kurayza, Benî Mustalik (Müreysî'), Hayber, Huneyn ve Tâif.³³ Bunlara ilave olarak Vâdilkurâ, Gâbe ve Benî Nadîr gazvelerine de katıldığı söylenmiştir.

2.3. H. Peygamber'in Seriyeleri

H. Peygamber'in seriyelerinin (askeri birlikler) sayısı ise elli civarındaydı.

²⁹ İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1/261.; Beyhaki, *Delâilü'n Nübüvve*, 1/674-679.; Ebû Nuaym el-İsfahânî, *Delâ'ilü'n-nübüvve*, ed. Abdülber Abbâs - Muhammed Ravvâs Kal'aci (Ürdün: Dar'ün-Nefâis, 1986), 1/275.

³⁰ Beyhaki, *Delâilü'n Nübüvve*, 1/709.

³¹ Buhârî, “Menâkıb”, 32 (No. 3860).; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 1/458.

³² Buhârî, “Menâkıb”, 42.; Müslim, “İmân”, 164.

³³ İbn Seyyidünnâs, *Uyûnü'l-eşer fî fûnûni'l-meğâzi ve's-şemâ'il ve's-siyer*, 1/353.

3. Hz. Peygamber'in Yaptığı Hac

Hz. Peygamber (s.a.v.) hac ibadeti farz kılınmazdan önce iki, farz kılındıktan sonra ise bir defa hac yapmıştır. Hz. Peygamber (s.a.v.), saçını tarayıp, temizlenip, güzel koku süründükten sonra Vedâ Haccı için gündüz Medine'den ayrıldı. Akşam ise Zülhuleyfe'de³⁴ geceledi.

Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle anlatıyor: “Bu gece Rabbimden bana biri geldi ve şöyle dedi: Bu mübarek vâdide namaz kıl, hac ve umre için niyet et.”³⁵ Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.) kırân haccı niyetiyle ihrama girdi.

Pazar günü şafak vakti olduğunda Hz. Peygamber (s.a.v.) Seniyyetü'l-ûlya'dan Mekke'ye giriş yaptı. Kudüm tavafı yaptı. Üç kere remel (çalımlı yürüme), dört defada normal bir yürüyüş ile Kâbe'yi tavaf etti. Ardından Safâ'ya çıkarak binek üstünde sa'y yaptı. Daha sonra kurbanlıkları olmayanlara, haccı iptal edip umre yapmalarını emretti.

Hz. Peygamber Terviye günü Minâ'ya yöneldi. Öğle, ikindi, akşam ve yatsı namazlarını orada kıldılar. Minâda geceleleyen Hz. Peygamber sabah namazını da orada kıldıktan sonra güneş doğunca Arafat'a doğru yol almaya başladı.

Hz. Peygamber'in çadırı Nemire³⁶ mevkiinde kuruldu. Zeval vaktine kadar çadırında bekleyen Hz. Peygamber daha sonra Müslümanlara hitap etti, öğle ve ikindi namazlarını tek ezan ve iki kamet ile cem ederek kıldı. Ardından vakfeye giden Hz. Peygamber güneş batıncaya kadar dua etmeye, tekbir ve tehlil getirmeye devam etti.

Hz. Peygamber (s.a.v.) güneş battıktan sonra Müzdelife'ye gitti. Orada geceledi. Sabah namazını orada kıldı. Daha sonra hava aydınlanana kadar Meş'arıl haramda vakfeye devam etti.

Hz. Peygamber (s.a.v.) güneş doğmazdan önce Mina'ya geçti. Akabe cemresine yedi taş attı. Teşrik günlerinde her gün üç cemreye yürüyerek yedişer taş atıyordu. Önce birinci cemreye, ardından orta cemre ve son olarak da Akabe cemresine taşları atıyor, ilk ve ikinci cemrelerde duayı uzatıyordu.

Hz. Peygamber Mina'ya inince önce kurbanını kesti. Daha sonra ifâza tavafı için Kâbe'ye gelip yedi kez tavaf etti. Ardından hacılara su verenler gelip su ikram ettiler. Hz. Peygamber verilen suyu içti ve tekrar Mina'ya döndü. Üçüncü gün Mina'dan ayrılıp

³⁴ Mustafa Sabri Küçükaşcı, “Zülhuleyfe”, *TDV İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2013), 44/561-563.

³⁵ Buhârî, “Kitabu'l Hac”, 16.

³⁶ Dursun Ali Şeker, “Mescid-i Nemire”, *TDV İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2004), 29/290-291.

Muhassab'a³⁷ geldi. Hz. Aîşe'den (r.anhâ) umre için Ten'imde ihrama girmesini istedi. Ardından Hz. Peygamber dönüş emrini verdi. Vedâ tavafının ardından Medine'ye doğru yola koyuldu.³⁸

Hz. Peygamber'in umre sayısı dört olup hepsi de zilkade ayında oldu.

4. Hz. Peygamber'in Yaratılış Özellikleri ve Ahlâkı

4.1. Hz. Peygamber'in Vasıfları

Hz. Peygamber'in (s.a.v.) boyu ne çok uzun ne de çok kısaydı. Orta boyluydu. İki omuz arası genişçe, yüzlerinin rengi kırmızıya çalar şekilde beyazdı. Kulak yumuşaklığına ulaşan saçları vardı. Ne saçında ne de sakalındaki beyazlık yirmi teli bulmuyordu. Ayın on dördündeki dolunay gibi yüzü parlardı.

Yaratılışı güzel ve ölçülüydü. Sustuğu zaman vakarlı, konuştuğu zaman da heybetli idi. Uzaktan bakıldığında insanların en güzeli ve en sevimlisi, yakından bakıldığında da tatlı ve hoş bir görünüşü vardı. Çok tatlı konuşuyordu.

Alnı geniş, kaşları birbirine yapışık olmaksızın açık idi. Burnunun üstü yüksekçe, ortası tümsekti. Yanakları çok etli değil, düz idi. Ağzı irice, dişleri beyaz ve ince idi. Dişlerinin arası açık, iki omzu arasında peygamberlik mührü var idi.

Onu vassedenler: "Ben, ne ondan önce, ne de ondan sonra, onun gibi birisini görmedim" derlerdi.³⁹

4.2. Hz. Peygamber'in Ahlâkı

Hz. Aîşe'ye Peygamber'in (s.a.v.) ahlâkı sorulduğunda: "Onun ahlâkı Kur'an"⁴⁰ derdi. Kur'ân-ı Kerîm'in hoş görmediğini kendisinde hoş görmez, hoş gördüğünü de kabul edip rıza gösterirdi.

Hiçbir zaman nefsi için intikam almaz, öfkelenmezdi. Ancak Allah'ın yasakları çiğnenir ve ihlal edilirse işte o zaman Allah için öfkelenirdi. Hz. Peygamber ne zaman öfkelenirse, kimse onun öfkesinin karşısında duramazdı.

Hz. Peygamber insanların en cesuru,⁴¹ en cömerdi ve en üstünü idi. Kendisinden ne istense hayır demezdi.

³⁷ Salim Ögüt, "Muhassab (Ebtah)", *TDV İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1994), 10/82-83.

³⁸ Müslim, "Kitabu'l-Hac", 1218.

³⁹ Tirmizî, "Menâkıb", 8.; İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1/470-508.

⁴⁰ Müslim, "Salât", 746.

Hız. Peygamber beraberinde dinar ve dirhem olduğu halde evinde gecelemez, şayet elinde kalanı verecek kimse bulamazsa, gece de olsa ihtiyaç sahibini bulup ona vermeden evine dönmezdi.⁴²

Hız. Peygamber Allah'ın verdiği nimetlerden ailesi için sadece bir yıllık azık alır, başka bir şey almazdı. Aldığı da hurma ve arpadan başka bir şey değildi. Belkide yıllık azığı biter de kendisi muhtaç hale gelirdi.⁴³

Hız. Peygamber konuşmasıyla insanların en doğru olanı, sorumluluğunu bilen en vefalı, mizacı en yumuşak ve dostlarına karşı en saygılı idi.⁴⁴ O insanların en halimi, en hayalıısı idi. Hatta yatak odasındaki bakire kızıdan daha hayalıydı.⁴⁵

Hız. Peygamber'in bakışları dikkatli, yere bakışı gökyüzüne bakışından daha uzun idi. Genellikle göz ucu ile bakardı.⁴⁶

Hız. Peygamber insanların en tevazulusuydu. Kendisini zengin, fakir, hr, köle ayırımı yapmaksızın kim davet ederse, davete icabet ederdi.⁴⁷

Hız. Peygamber insanların en merhametlisi idi. Merhametinden kedinin su kabını temizler ve kedinin susuzluğu dinene kadar su kabını kaldırmazdı.⁴⁸

Hız. Peygamber insanların en terbiyelisiydi. Ashabına karşı çok mşfikti. Onların yanında ayağını uzatmaz, yer daraldığında onları sıkıştırmaz, dizlerini meclisinde oturanların önüne geçirmezdi. Onu aniden gören ondan çekinir, onunla kaynaştığında ise onu çok severdi.⁴⁹

Hız. Peygamber'i bağrına basan, konuştuğuunda kulak kesilen, bir şey istediğinde derhal yerine getiren arkadaşları vardı.⁵⁰ Karşılaştığı kimselere önce o selam verirdi.

Hız. Peygamber ashabını ver, onları araştırır, durumlarını sorardı. Kim hasta ise ziyaret eder, ortalıkta görünmeyeni çağırır, vefat edenler için rahmet diler ve dua ederdi. Her kim kendisinde olan bir şey den dolayı korkarsa, o evine varıncaya kadar onu yalnız bırakmazdı.

⁴¹ Buhari, "Kitabu'l-Edeb", 39.; Muslim, "Fezail", 2307.

⁴² Beyhaki, *Delailu'n Nubu'vve*, 1/284.; Tirmizi, *Sünenü't-Tirmizi*, "Zuhd", 38.

⁴³ Buhari, "Cihad", 80 (No. 2904).

⁴⁴ Tirmizi, *Sünenü't-Tirmizi*, "Menakib", 8.

⁴⁵ Buhari, "Menakib", 23 (No. 3562); Muslim, "Fadail", 2320.

⁴⁶ İbn Sa'd, *Tabakatu'l-Kubra*, 1/485.; Ebü'l-Fida' İmaddüddin İsmail b. şihâbiddin Ömer b. Kesir b. Dav' b. Kesir İbn Kesir, *el-Bidâye Ve'n-Nihâye* (İstanbul: Çağrı Yayınları, 1995), 6/37-41.

⁴⁷ Tirmizi, *Sünenü't-Tirmizi*, "Kitabu'l Cenâiz", 32 (No. 1017); İbn Sa'd, *Tabakatu'l-Kubra*, 1/423.

⁴⁸ Ebü'l-Hasen Ali b. Ömer b. Ahmed ed-Dârekutnî, *es-Sünen*, (Beyrut: Dar Al-Maarifa, 2001), 1/221.

⁴⁹ Tirmizi, *Sünenü't-Tirmizi*, "Kitabu'l Cenâiz", 32.

⁵⁰ Zehebî, *İmam Zehebi*, 2/161-166.; İbn Sa'd, *Tabakatu'l-Kubra*, 1/284-285.; İbn Kesir, *el-Bidâye Ve'n-Nihâye*, 6/35-37.

Hiz. Peygamber ashâbının bahçelerine gider, onların ikramlarını yer, fazilet sahiplerini onurlandırır, onlara ikram ederdi. Hiç kimseden yüz çevirmez, kimseden uzaklaşmaz, özür dileyenin özrünü kabul ederdi. Onun yanında güçlü de zayıf da eşit haklara sahipti.⁵¹

Hiz. Peygamber arkasından kimsenin yürümesine müsaade etmez ve şöyle derdi: “Arkamı meleklerle bırakınız.”⁵² Kendisi binitli olduğu halde kimseyi yürür vaziyette bırakmaz, onu da yanına bindirirdi. Eğer kabul etmezse “O halde beni istediğin yere götür” derdi.

Hiz. Peygamber kendisine hizmet edene hizmet ederdi. Onun köleleri ve cariyeleri vardı. O, ne elbise, ne yiyecek, ne de içecekte onlardan üstün değildi.

Enes (r.a.) şöyle der. “On yıl Hiz. Peygamber’in hizmetinde bulundum. Allah’a yemin olsun ki, ne yanında bulunduğum müddetçe, ne de yolculukta kendisine hizmet etmedim, ancak kendisinin bana hizmeti benim ona hizmetimden daha çok olurdu. Bana “Öff” dahi demedi. Bana neden bunu yaptın veya bunu neden yapmadın diye bir şey demezdi.”⁵³

Hiz. Peygamber birgün sefere çıktı. Bir koyun (getirilmesini) emretti. Bir adam: “Ya Resûlallah ben keserim”, bir başkası “Ben yüzerim”, bir diğeri de “Ben pişiririm” dedi. Bunun üzerine Hiz. Peygamber “Banada odun toplamak kaldı” dedi. Sahabiler, “Ya Resûlallah biz sana yeteriz” deyince, Hiz. Peygamber “Biliyorum sizler bana yetersiniz, fakat ben kendimi sizden ayırmaktan hoşlanmıyorum. Çünkü Yüce Allâh Peygamberi ile ashâbının ayrılmasını hoş görmez” dedi ve ardından kalktı, odun topladı.⁵⁴

Bir defasında Hiz. Peygamber seferde iken namaz kılmak üzere bineğinden indi. Ardından geri döndü. Dediler ki “Ya Resûlallah nereye gidiyorsunuz.” Hiz. Peygamber “Devemi dize getireyim (çökerteyim)” deyince, dedilerki: “Ya Resûlallah biz onu senin için dize getiririz.” Bunun üzerine Hiz. Peygamber şöyle dedi: “Hiç biriniz bir misvak çubuğu dahi olsa başkasından yardım istemesin.”

⁵¹ Ebü'l-Kâsım Müsnidü'd-dünyâ Süleymân b. Ahmed b. Eyyûb Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebir* (Kahire: Mektebe İbn Teymiyye, 1983), 22/157.; Beyhakî, Ahmed b. Hüseyin, *Şu'abü'l-İmân* (Beyrut: Darül - Kutub al-İlmîyah, 2000), 1430.

⁵² Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 3/397.

⁵³ Buhârî, “Kitâbu'l-Vasâyâ”, 25.; Müslim, “Kitâbu'l-Fadâil”, 2309.

⁵⁴ İsmâil b. Muhammed el-Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ* (Beyrut: Darü'l-Kütübî'l-İlmîyye, 1997), 1/292.

H. Peygamber otururken de kalkarken de hep zikir üzerineydi. Bir topluluğa girdiğinde, meclisin sonuna oturur ve böyle yapılmasını da emrederdi. Kendisiyle beraber oturan herkes ile ilgilenir, ikram ederdi, öyle ki meclisindeki herkes kendisini diğerlerinden daha üstün zannederlerdi. H. Peygamber yanına birisi gelip otursa, yanında oturduğu kişi kalkmadığı müddetçe kalkmazdı. Ancak acil bir işi olursa müsaade ister kalkardı.⁵⁵

H. Peygamber karşısındakinin hoşlanmadığı bir şey ile mukâbeledede bulunmaz. Hiçbir kötülüğe misliyle karşılık vermez, bilakis affeder ve bağışlardı.⁵⁶

H. Peygamber hastaları ziyaret eder, miskinleri sever ve onlarla oturur, cenazelerine katılırdı. Fakiri fakirliğinden dolayı hor görmez, servet sahibinide servetinden dolayı yüceltmezdi. Nimete saygı gösterir. Azda olsa nimeti kötülemezdi.⁵⁷ Yemeği asla çirkin bulmaz, canı isterse yer, istemezse de yemezdi.⁵⁸

H. Peygamber komşusunu gözetir, misafirine ikram ederdi. İnsanlar arasında en fazla tebessüm edeni ve insanların en güler yüzlüsü idi. Allah için çalışmaktan ve yapması gereken zaruri işlerden başka işlere vakit harcamazdı. İki seçenek arasında kalırsa en kolay olanı seçerdi. Rahmetin kesilmesine sebebiyet verecek davranışlarda bulunan insanlardan uzaklaşırdı.⁵⁹

Ayakkabılarını kendisi tamir eder, giysilerini de yine kendisi yamardı.⁶⁰

H. Peygamber at, eşek ve katıra biner, arkalarında hizmetlisini veya başkalarını bindirirdi.⁶¹ Yeninin veya cübbesinin kenarıyla atının yüzünü silerdi.⁶²

H. Peygamber hayra yormayı sever, kötüye yormaktan hoşlanmazdı.⁶³

Hoşlandığı bir şey getirilirse: “ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ” Hamd âlemlerin Rabbine özgüdür. Hoşlanmadığı bir şey getirilirse, “ الْحَمْدُ لِلَّهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ ” Her hal üzere Allah’a hamd olsun derdi.⁶⁴

⁵⁵ Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-kebîr*, 22/158.

⁵⁶ Buhârî, “Tefsir”, 3.; Tirmizî, *Sünenü’t-Tirmizî*, “Birr”, 69.; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 6/174.

⁵⁷ Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-kebîr*, 22/156.; Beyhakî, Ahmed b. Hüseyin, *Şu‘abü’l-İmân*, 1430.

⁵⁸ Buhârî, “Menâkıb”, 23.; Müslim, “Kitâbu’l-Eşribe”, 2064.

⁵⁹ Buhârî, “Menâkıb”, 23.; Müslim, “Kitâbu’l-Fedâil”, 2327.

⁶⁰ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 6/ 121,167,260.; İbn Sa’d, *Tabakâtü’l-Kübrâ*, 1/418.; İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve’n-Nihâye*, 6/53-58.

⁶¹ İbn Sa’d, *Tabakâtü’l-Kübrâ*, 1/564-567.; Hakim en-Nisaburi, *El-Müstedrek Ale’s-Sahihayn* (Beyrut: Dar Altaaseel, 2014), 4/116.

⁶² İbn Sa’d, *Tabakâtü’l-Kübrâ*, 1/566-567.

⁶³ Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd Mâce el-Kazvînî İbn Mâce, *Sünen-i İbni Mâce*, çev. Haydar Hatipoğlu (İstanbul: Kahraman Yayınları, 2012), “Kitâbu’t Tıb”, 43.; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 2/322.

Yemek bittiğinde şöyle dua ederdi: “ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَطْعَمَنَا وَسَقَانَا وَآوَانَا وَجَعَلَنَا مُسْلِمِينَ ” Bizi yediren, içiren, barındıran ve müslümanlardan yapan Allah’a hamd olsun.⁶⁵

Hiz. Peygamber genelde kıbleye doğru oturur, zikri çokça yapar, namazı uzatır, hutbeyi ise kısa tutardı.⁶⁶ Mecliste oturduğunda yüz kez Allah’a istiğfar ederdi.⁶⁷

Hiz. Peygamber namaz kılarken ağlamaktan göğsünde kaynayan bir kazan sesi gibi (hıçkırıklı bir ağlama) ses duyulurdu.⁶⁸

Hiz. Peygamber pazartesi ve perşembe günleri, her aydan üç gün ve Âşurâ günleri oruç tutar, çoğunlukla ise cuma günleri oruç tutmazdı. En fazla orucu ise şâban ayında tutardı.⁶⁹

Hiz. Peygamber yattığında gözleri uyur fakat kalbi uyumaz, vahiy beklerdi.⁷⁰ Yattığında vücudunu örtmez, eliyle üflerdi.⁷¹

Hoş olmayan bir rüya gördüğünde: “ هُوَ اللَّهُ لَا شَرِيكَ لَهُ ” “O Şerîki olmayan ilahtır” derdi.⁷²

Yatağa uzandığında şöyle dua ederdi: “ رَبِّ قِنِي عَذَابَكَ يَوْمَ تَبْعَثُ عِبَادَكَ ” Rabbim, kullarını dirilteceğin gün beni azabından koru.⁷³

Uykudan uyandığında şöyle dua ederdi: “ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَحْيَانَا بَعْدَ مَا أَمَاتَنَا وَ إِلَيْهِ النُّشُورُ ” Bizi öldükten sonra diriltten Allah’a hamdolsun. Yeniden diriltip huzurunda toplayacak olan da O’dur.”⁷⁴

5. Hiz. Peygamber’in Yeme-İçmesi Ve Giyim-Kuşamı

5.1. Hiz. Peygamber’in Yemesi ve İçmesi

⁶⁴ İbn Mâce, *es-Sünen*, “Edep”, 55.; Ebü’l-Kâsım Müsnidü’l-dünyâ Süleymân b. Ahmed b. Eyyûb Taberânî, *el-Mu’cemü’l-Evsat* (Kahire: Dar’ül Hameyn, 1995), 6659.

⁶⁵ Tirmizî, *Sünenü’t-Tirmizî*, “Daavat”, 16.; İbn Mâce, “Et’ime”, 16.

⁶⁶ en-Nisaburi, *El-Müstedrek Ale’s-Sahihayn*, 2/614.; Beyhaki, *Delâilü’n-Nübüvve*, 1/269.; Taberânî, *el-Mu’cemü’l-kebîr*, 8/287.

⁶⁷ Buhârî, “Daavât”, 3.; Müslim, “Zikir”, 2702.

⁶⁸ Ebû Dâvûd Süleymân b. el-Eş’as b. İshâk es-Sicistânî Ebû Dâvûd, *Sünen-i Ebu Dâvûd* (Beyrut: Dar’ül Risaletü Naşirun, 2017), ‘Kitâbu’s-Salât’, 160.; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 4/25.

⁶⁹ Buhârî, “Kitâbu’s-Savm”, 65.; Müslim, “Kitâbu’s-Siyâm”, 1162.; Tirmizî, *Sünenü’t-Tirmizî*, “Savm”, 41.; Ebû Dâvûd, “Kitâbu’s-Siyâm”, 65.

⁷⁰ Buhârî, “Teheccüd”, 16.; Müslim, “Kitâbu’s-Salât”, 738.

⁷¹ Buhârî, “Ezân”, 58.; Müslim, “Salât”, 763.

⁷² Ebû Abdurrahmân Ahmed b. Şuayb b. Alî en-Nesâî, *Es-Sünenü’l-Kübra* (İstanbul: Ocak Yayıncılık, 2012), 10418.

⁷³ Tirmizî, *Sünenü’t-Tirmizî*, “Daavât”, 18.

⁷⁴ Buhârî, “Daavât”, 7.; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 4/294.

Hiz. Peygamber (s.a.v.) sadaka olarak verileni kabul etmez, ancak hediye verildiğinde alırdı.⁷⁵ Hediye verene mukâbilinde kendisinde hediyeler verirdi.⁷⁶ Yemekte abartıdan kaçınır, açlıktan karnına taş bağladığı zamanlar olurdu.⁷⁷

Allah Teâlâ, Hiz. Peygamber'e yeryüzünün hazinelerini verdiği halde bunu kabul etmez ve ahireti tercih ederdi.⁷⁸

Hiz. Peygamber ekmeği sirke ile yer ve "Sirke ne güzel bir katıktır." derdi.⁷⁹

Koyunun budunu.⁸⁰ tavuğu⁸¹ ve toy kuşun etini⁸² çok seven Hiz. Peygamber sebze olarak da kabak yemeğini⁸³ severdi.

Hiz. Peygamber zeytinyağını yer, onun ile yağlanır ve şöyle derdi; "Zeytinyağını yiyiniz ve onu kullanınız, çünkü o mübarek bir ağaçtandır."⁸⁴

Hiz. Peygamber üç parmağı ile yemek yer, parmaklarıyla sıyırdı.⁸⁵

Arpa ekmeğini kuru hurmayla, kavunu yaş hurmayla,⁸⁶ salatalığı yaş hurmayla,⁸⁷ kuru hurmayı da reçel ile beraber tükettirdi.⁸⁸ Helva ile balı da çok severdi.⁸⁹

Hiz. Peygamber su içerken genellikle oturarak, bazende ayakta,⁹⁰ su tasını ağzından uzak tutup,⁹¹ üç nefeste içerdi. Su veya süt ikram edildiğinde, sağında bulunanlardan başlardı.⁹²

Hiz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyururdu: Allah bir kimseye bir şey yedirirse "Allah'ım bu yiyeceği bize mübarek kıl ve bize bundan hayırlısını yedir" desin. Allah kime de süt içirirse: "Allah'ım bu sütü bize faydalı kılve bundan bize bol ver" desin. "Sütten başka ne yiyeceğin ne de içeceğin yerini tutan başka bir şey yoktur."⁹³

⁷⁵ Buhârî, "Hibe", 7.; Müslim, "Zekat", 1077.

⁷⁶ Buhârî, "Hibe", 11.; Ebû Dâvûd, "İcâre", 7.

⁷⁷ Müslim, "Eşribe", 2040.; Tirmizî, *Sünenü't-Tirmizî*, "Züh'd", 39.

⁷⁸ Buhârî, "Kitâbu'l Cenâiz", 72.; Müslim, "Kitâbu'l-Mesâcid", 523.

⁷⁹ Müslim, "Eşribe", 2051.; Tirmizî, *Sünenü't-Tirmizî*, "Et'ime", 35.

⁸⁰ Müslim, "İman", 194.

⁸¹ Buhârî, "Kitâbu'z-Zebâib", 26.; Tirmizî, *Sünenü't-Tirmizî*, "Kitâbu'l-Et'ime", 23.

⁸² Tirmizî, *Sünenü't-Tirmizî*, "Et'ime", 26.; Ebû Dâvûd, "Et'ime", 27.

⁸³ Buhârî, "Buyû", 30.; Müslim, "Eşribe", 2041.

⁸⁴ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 3/497.; İbn Mâce, "Et'ime", 34.

⁸⁵ Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 1670.

⁸⁶ Tirmizî, *Sünenü't-Tirmizî*, "Et'ime", 36.

⁸⁷ Buhârî, "Et'ime", 39.; Müslim, "Eşribe", 2043.

⁸⁸ Ebû Dâvûd, "Et'ime", 42.; İbn Mâce, "Et'ime", 43.

⁸⁹ Buhârî, "Talâk", 8.; Müslim, "Talâk", 1473.

⁹⁰ Tirmizî, *Sünenü't-Tirmizî*, "Eşribe", 12.; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 2/174.

⁹¹ Buhârî, "Eşribe", 26.; Müslim, "Eşribe", 2028.

⁹² Buhârî, "Musâkâ", 1.; Müslim, "Eşribe", 2030.

⁹³ Ebû Dâvûd, "Eşribe", 17.; Tirmizî, *Sünenü't-Tirmizî*, "Daavât", 55.; İbn Mâce, "Et'ime", 34.

5.2. Hz. Peygamber'in Giyim-Kuşamı

Hz. Peygamber (s.a.v.) giyiminde gösterişe kaçmazdı. Yün elbise giyer ve yamalı ayakkabı kullanırdı.⁹⁴

Hz. Peygamber alaca ve beyaz kumaştan yapılmış Yemen elbisesi olan “Hibera”⁹⁵ giymeyi severdi. En fazla hoşuna giden elbiseleri kamis (gömlek) idi.⁹⁶

Hz. Peygamber yeni bir elbise giydiği zaman şöyle dua ederdi; “Allah’ım bana giydirdiğin için sana hamd olsun. Senden bu elbisenin hayrını ve hayırda kullanılmasını istiyorum. Şerrinden ve şerde kullanılmasından sana sığınırım.”⁹⁷

Hz. Peygamber yeşil elbiseleri beğenirdi.⁹⁸ Bazen de iki ucu omzundan bağladığı tek parçadan oluşan bir izar giyerdi.⁹⁹ Cuma günü ise kırmızı bürdesini kullanmayı tercih ederdi.

Sağ veya sol serçe parmağına¹⁰⁰ üstünde “Muhammed Resûlullah”¹⁰¹ yazan gümüş bir yüzük takardı.

Hz. Peygamber güzel koku sürünmeyi sever,¹⁰² kötü kokuyu hoş görmezdi. Resûlullah (s.a.v.) şöyle demiştir: “Allah bana kadını ve güzel kokuyu sevdirmiş, namazı da göz aydınlığım kılmıştır.”¹⁰³

Hz. Peygamber (s.a.v.) karışım bir koku olan (misk-i amber, ûd ve yağdan yapılmış) gâliye’yi sürünür, miski tek kullanır, ûd ve kâfur ile buhur tütsü yapardı.¹⁰⁴

Hz. Peygamber bazen üç defa sağ, iki defa sol gözüne ismid ile sürme çekerdi.¹⁰⁵ Oruçlu olduğu halde de sürme çekerdi.¹⁰⁶

Hz. Peygamber saçına ve sakalına yağ sürmeyi fazlaca yapardı. Gün aşırı yağlanır, akşamları ise sürme çekerdi.¹⁰⁷

⁹⁴ İbn Mâce, “Et’ime”, 49.

⁹⁵ Buhârî, “Libâs”, 18.; Müslim, “Libâs”, 2079.

⁹⁶ Ebû Dâvûd, “Libâs”, 34.; Tirmizî, *Sünenü’l-Tirmizî*, “Libâs”, 24.; İbn Mâce, “Libâs”, 32.

⁹⁷ Tirmizî, *Sünenü’l-Tirmizî*, “Libâs”, 29.; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsneid*, 3/30.

⁹⁸ Beyhakî, Ahmed b. Hüseyin, *Şu’abü’l-İmân*, 6328.

⁹⁹ Buhârî, “Salât”, 4.; Müslim, “Salât”, 517.

¹⁰⁰ Tirmizî, *Sünenü’l-Tirmizî*, “Libâs”, 16.; Ebû Dâvûd, “Hâtim”, 4.; İbn Mâce, “Libâs”, 43.

¹⁰¹ Buhârî, “İlim”, 7.; Müslim, “Libâs”, 2092.

¹⁰² en-Nisaburi, *El-Müstedrek Ale’s-Sahihayn*, 2/160.; Taberânî, *el-Mu’cemü’l-Evsat*, 5768.; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsneid*, 3/128.

¹⁰³ en-Nisaburi, *El-Müstedrek Ale’s-Sahihayn*, 2/160.; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsneid*, 3/128.

¹⁰⁴ Müslim, “Elfâz”, 2254.

¹⁰⁵ Tirmizî, *Sünenü’l-Tirmizî*, “Libâs”, 23.; İbn Mâce, “Tıb”, 25.; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsneid*, 1/354.

¹⁰⁶ İbn Mâce, “Siyâm”, 17.; Ebû Dâvûd, “Savm”, 28.

¹⁰⁷ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsneid*, 4/156.

Hiz. Peygamber (s.a.v.) ayakkabı giymeye, yürümeye, temizliğine ve diğer tüm işlerine sağ tarafından başlamayı severdi.¹⁰⁸

Hiz. Peygamber yolculuğunda yağ şişesini, sürmesini, ayna ve tarağını, makas, misvak, iğne ve ipliğini yanından ayırmazdı.¹⁰⁹

Hiz. Peygamber (s.a.v.) gece yatmadan önce ve sonra, ibadet için kalktığında ve sabah namazı için evden çıkarken üç defa dişlerini misvaklardı.¹¹⁰

Hiz. Peygamber hacamat da yaptırdı.¹¹¹

6. Hiz. Peygamber'in Şakaları-Mizahı

Hiz. Peygamber şaka da olsa asla yalan söylemezdi.¹¹²

Bir gün Hiz. Peygamber'e (s.a.v.) bir kadın geldi. "Ey Allah'ın Resûlu binmem için bana bir deve ver" dedi. Allah Resûlu "Seni deve yavrusuna bindireyim" deyince, kadın "O beni taşıyamaz ki" dedi. Hiz. Peygamber "Seni ancak bir deve yavrusuna bindirebilirim" deyince kadın tekrar "O beni taşıyamaz" dedi. Bunun üzerine oradaki insanlar kadına "Tüm develer sonuçta deve yavrusu değilmi?" dediler.¹¹³

Yine bir defasında Hiz. Peygamber'e bir kadın geldi. "Ya Resûlallah eşim hasta, seni çağırıyor" dedi. Resûlullah "Senin eşin şu gözlerinde beyazlık olan kişi değilmi? deyince, kadın eve döndü kocasının gözlerini açıp baktı. Adam "Sana ne oluyor" dedi. Kadın, "Hiz. Peygamber senin gözünde beyazlık olduğunu söyledi!" Bunun üzerine adam "Aklın ne kadar uzakta, gözünde beyazlık olmayan kimse var mı!?" dedi.¹¹⁴

Hiz. Peygamber'e bir başka kadın geldi, "Ey Allah'ın elçisi beni cennete girdirmesi için Allah'a dua edermisin?" dedi. Bunun üzerine Hiz. Peygamber "Ey ümmü fulân, cennete ihtiyarlar giremez" deyince kadın üzülerək ağlamaya başladı. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.v.) ona söyleyin "İhtiyar olduğu halde cennete giremez." ¹¹⁵ çünkü Allah Teâlâ şöyle buyuruyor; "Onları bâkire, eşlerine sevgiyle bağlı ve yaşıit kılmışızdır."¹¹⁶

¹⁰⁸ Buhârî, "Vudû", 31.; Müslim, "Tahâret", 268.

¹⁰⁹ Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 5238.

¹¹⁰ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 5/417.

¹¹¹ Buhârî, "İcâra", 18.; Müslim, "Müsâkat", 1577.

¹¹² Tirmizî, *Sünenü't-Tirmizî*, "Birr", 57.; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 2/340.

¹¹³ Tirmizî, *Sünenü't-Tirmizî*, "Birr", 57.; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 3/267.

¹¹⁴ Ebü'l-Hasen İzzüddîn Alî b. Muhammed b. Muhammed eş-Şeybânî el-Cezerî İbnü'l-Esîr, *Camîu'l Usul* (Beyrut: Mektebetü Dâru'l-Beyan, 1969), 11/55.

¹¹⁵ Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 5541.

¹¹⁶ *Vâkıa*, 56/35.

Hız. Peygamber'i (s.a.v.) güzel ahlak ile ahlaklandıran Allah'ı her türlü noksanlıklardan tenzih ederim.

7. Hız. Peygamber'in Ailesi

7.1. Hız. Peygamber'in Hanımları

Hız. Peygamber Hatice bint Huveylid (r.anhâ) ile evlendi. Daha önce de zikredildiği üzere O, Huveylid'in kızıdır.

Hız. Peygamber daha sonra Sevde bint Zem'a b. Kays b. Abdişems b. Abdivüd b. Nasr b. Mâlik b. Hisl b. Âmir b. Lüey ile evlendi. Resûlullah'ın yanında yaşı ilerlemiş durumdaydı. Resûlullah onu boşamak isteyince, Sevde (r.anhâ) Hız. Peygamber'in kendi yanında geceleme sırasını Âişe'ye bağışladı,¹¹⁷ ve şöyle dedi: "Ben bir kocaya ihtiyaç duymuyorum, sadece ben âhirette peygamber hanımı olarak haşrolmak istiyorum." Allah ondan razı olsun.

Hız. Peygamber Âişe bint Ebî Bekir Abdullâh b. Osmân b. Âmir b. Amr b. Kâb b. Sâ'd b. Teymî b. Mürre ile Mekke de, hicretten iki veya üç sene önce, altı veya yedi yaşlarında iken evlendi. Medine'ye geldiğinde dokuz yaşlarındaydı. Hız. Peygamber vefat ettiğinde Âişe (r.anhâ) on sekiz yaşındaydı. Kendisi de elli sekiz yaşında vefat etti. Daha farklı tarih söyleyenlerde vardır. Resûlullah (s.a.v.) Âişe'den başka bâkire biriyle evlenmedi. (Âişe) Ümmü Abdullah ismiyle künyelendi. Allah ondan razı olsun.

Hız. Peygamber daha sonra Hafsa bint Ömer b. el-Hattâb b. Nüfeyl b. Abduluzza b. Ribâh b. Abdullah b. Gurt b. Rezâh b. Adiyy b. Kâ'b ile evlendi. Hız. Peygamber'in Hafsa'yı (r.anhâ) boşadığı ancak Cebrail'in (a.s.) geldiği ve şöyle dediği rivayet edilir: "Allah Teâlâ Hafsa'ya dönmeni emrediyor. Çünkü o çok oruç tutup namaz kılan birisidir."¹¹⁸ Farklı bir rivayet olarak da "Ömer'in hatırına" denilmiştir.¹¹⁹ Allah her ikisinden razı olsun.

Hız. Peygamber (s.a.v.), Ümmü Habîbe Remle bint Ebî Süfyân Sahr b. Harb el-Ümeviyye b. Abdişems b. Abdimenâf ile evlendi. Habeşistan'da bulunan Ümmü Habibe ile 400 dinar mehir karşılığında Necâşî'den kendisiyle evlendirmesini istedi. Nikâh

¹¹⁷ Buhârî, "Nikâh", 98.; Müslim, "Radâ", 1463.

¹¹⁸ Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*, 18/325.; en-Nisaburi, *El-Müstedrek Ale's-Sahihayn*, 4/15.

¹¹⁹ Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*, 23/188.

Osman b. Affân'ın, diğer bir görüşe göre de Hâlit b. Saîd b. Âs'ın vekâletiyle kıyıldı. Hicretin kırk dördüncü senesinde vefat etti. Allah ondan razı olsun.

Hz. Peygamber, Ümmü Seleme Hind bint Ebî Ümeyye b. Mugîre b. Abdillâh b. Ömer b. Mahzûm ile evlendi. Hicri altmış iki yılında vefat etti. Resûlullah'ın (s.a.v) en son vefat eden hanımı Ümmü Seleme, diğer görüşe göre ise de Meymûne'dir. Allah ondan razı olsun.

Hz. Peygamber, Zeynep bint Cahş b. Riâb b. Ya'mer b. Sabir b. Mürre b. Kebîr b. Ganm b. Dûdan b. Esed b. Hüzeyme ile evlendi. Medine'de hicri yirminci yılda vefat eden Hz. Zeynep, Resûlullah'ın halası Ümeyme'nin kızıdır. Hz. Peygamber'in en önce vefat eden hanımlarından olup, cenazesi tabut ile taşınan ilk kişidir. Allah ondan razı olsun.

Hz. Peygamberin evlendiği diğer kimse; Cüveyriye bint el-Hâris b. Ebî Dırâr b. Habîb b. Âi'z b. Mâlik b. Mustalik'dir. Benî Mustalik gazvesinde, Sâbit b. Kays b. Şemmâs'ın hissesine esir düşüp, özgürlüğü için mükâtebe¹²⁰ yapmıştı. O, esâretten kurtulmak için Hz. Peygamber'in yanına geldi. Cüveyriye, güzel bir kadındı. Resûlullah: "Sana bundan daha iyisini söyleyeyim mi? Senin esâret bedelini ödeyip seninle evleneyim" dedi.¹²¹ Cüveyriye kabul etti ve Hz. Peygamber onunla nikâh kıydı. Hicretin elli altıncı yılında vefat etti. Allah ondan razı olsun.

Hz. Peygamberin bir diğer eşi; Safiyye bint Huyey b. Ahtab (b. Sa'ne b. Sâlebe b. Ubeyd) b. Ka'b b. Hâzrec el-Nâdiriyye'dir. Safiyye, Hârûn (a.s.) soyundandır. Hayber'in fethinde esir alındı. Resûlullah (s.a.v.) mehir karşılığında onu azat ederek onunla evlendi.¹²² Hicretin elliinci senesinde vefat etti. Allah ondan razı olsun.

Hz. Peygamber (s.a.v.), Meymûne bint el-Hâris b. Hazm b. Büceyr b. Herm b. Rûveybe b. Hilâl b. Âmir ile evlendi. Meymûne; Abdullah b. Abbas ve Hâlid b. Velîd'in teyzeleridir. Allah hepsinden razı olsun. Hz. Peygamberin evlendiği en son hanımıdır. Hicretin elli bir veya altmış altı senesinde vefât ettiği söyleniyor. Bu doğru olarak kabul edildiğinde, Hz. Peygamberin eşleri arasında en son vefat eden hanımı olmuş oluyor. Allah ondan razı olsun.

Hz. Hatice dışında zikredilen eşlerin hepsi Resûlullah'dan sonra vefat etmişlerdir.

¹²⁰ Fahrettin Atar, "Mükâtebe", *TDV İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2020), 31/530.

¹²¹ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 6/277.

¹²² Buhârî, "Megâzi", 38.; Müslim, "Hacc", 1365.

Hiz. Peygamber'in bir diğere eşı de, Zeynep bint Huzeyme Ümmü'l-Mesâkîn'dir. Resûlullah ile iki veya üç ay gibi kısa bir zaman evli kalmış ve hicretin üçüncü senesinde vefat etmiştir. Allah ondan razı olsun.

Hiz. Peygamber, Fâtıma bint Dahhâk ile de evlendi. Hiz. Peygamber Fâtıma'yı tahyîr¹²³ âyeti inince boşanma veya yanında kalma arasında seçmeli bıraktı. Fâtıma dünyayı (boşanmayı) seçti ve Resûlullah (s.a.v.) onu boşadı. Fâtıma seçiminden dolayı üzülmüş ve "Ben dünyayı seçtiğim için bedbaht birisiyim" diyordu.

Hiz. Peygamber (s.a.v.), Dihyetü'l-Kelbî'nin kız kardeşı Esâf ile evlendi.¹²⁴

Hiz. Peygamber (s.a.v.), Havle bint Huzeyl veya bint Hâkim ile de evlendi. O kendisini Hiz. Peygamber'e hibe etmişti. Sözü edilen hanımın Ümmü Şerîk¹²⁵ olduğu da rivayet edilmiştir.

Hiz. Peygamber, Esmâ bint Ka'b el-Cevniyye ile evlenmiş, Amre bint Yezîd (b.el-Cevn el-Kilâbiyye) ile de zifafa girmeden boşanmıştır.¹²⁶

Hiz. Peygamber (s.a.v.), vücudunda beyazlık gördüğünden dolayı Gıfâr kabilesinden bir kadını ailesine geri göndermiştir.¹²⁷

Hiz. Peygamber, Temîmli bir kadın ile evlendi. Resûlullah kadının yanına girdiğinde: "Senden Allah'a sığınırım" deyince Hiz. Peygamber: "Allah kendisine sığınana dokunmayı yasaklamıştır" buyurarak onu ailesinin yanına gönderdi.¹²⁸

Hiz. Peygamber, Âliye bint Zabyân'ı yanına getirilirken boşamıştır.¹²⁹

Hiz. Peygamber'in zifafa girmeden önce vefat etmiş eşı ise Bint es-Salt'tır.¹³⁰

Hiz. Peygamber (s.a.v.) Müleyke el-Leysîyye'nin odasına girdiğinde "Kendini bana hibe et" dedi. Müleyke "Bir Kraliçe kendini aşağı tabakadan birine hibe eder mi?!" diye cevap verince Resûlullah (s.a.v.) O'nu serbest bıraktı.¹³¹

Hiz. Peygamber, Mürre'den bir kadın (Cemre bint Hâris b. Avf) ile sözlendi. Babası kızında abraş hastalığı olduğunu söyleyince Resûlullah onu geri çevirdi.¹³²

¹²³ Ahmet Özel, "Tahyîr", *TDV İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2010), 39/442-443.

¹²⁴ Ebü'l-Feth Fethuddîn Muhammed b. Muhammed b. Muhammed el-Ya'merî İbn Seyyidünnâs, *Uyûnü'l-eser* (Beyrut: Dar'ül İbn Kesîr, 1992), 2/388.

¹²⁵ Kemal Sandıkçı, "Ümmü Şerîk", *TDV İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2012), 331-332.

¹²⁶ Ahmed b. Hüseyin Beyhakî, *Es-Sünenü'l-Kübrâ* (Beyrut: Dar'ül-Fikir, 1937), 7/73.

¹²⁷ Beyhakî, *Es-Sünenü'l-Kübrâ*, 7/256.

¹²⁸ Buhârî, "Talâk", 3.; İbn Mâce, "Talâk", 18.

¹²⁹ Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, 1/533.

¹³⁰ Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, 1/540.

¹³¹ Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, 1/537.

¹³² Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, 1/539.

Hız. Peygamber (s.a.v.), babasından bir kadını istedi. Babası kızını “O kesinlikle hastalık görmedi” sözleriyle övünce, Resûlullah (s.a.v.) “Bu Allah katında hayırlı birşey değildir” diyerek onu bıraktı.

Hız. Peygamber’in eşlerinden herbiri için verdiği mehir miktarı Safiye ve Ümmü Habibe vâlidelerimiz dışında olmak üzere beş yüz dirhemdi. Bu rivayet edilenlerin en doğrusudur. Allah hepsinden razı olsun.

7.2. Hız. Peygamber’in Çocukları

Hız. Peygamberin çocukları: Kâsım (bu isimle künyelenmiştir; Ebu’l-Kâsım), Abdullah (Tayyib ve Tâhir de denilmiştir). Farklı görüşe göre Tâhir değil de Tayyib olduğu da söylenmiştir. Zeynep, Rukiyye, Ümmü Külsûm ve Fâtıma’dır. Allah hepsinden razı olsun.

Hız. Peygamberin erkek çocukları, İslâmiyetten önce daha küçükken vefat ettiler. Kız çocukları ise nübüvvete yetişip Müslüman oldular. Kızların hepsi Hatice’den (r.anhâ) dünyaya geldiler.

Hız. Peygamber’in Medine’de Mâriye’den İbrâhim isimli bir çocuğu oldu ve yetmiş günlük iken vefat etti. Farklı görüşlere göre; İbrâhim, yedi veya on sekiz aylık iken vefat etmiştir.

Hız. Peygamber’in Fâtıma (r.anhâ) dışındaki bütün çocukları kendisi hayatta iken vefat etmiştir. Fâtıma (r.anhâ) ise Resûlullah’dan altı ay sonra vefat etmiştir.¹³³

Hız. Peygamberin kızlarından Zeynep Ebü’l-Âs b. Râbi‘ b. Abdişems ile evlendi. Bu evlilikten küçük yaşta ölen Ali ve Ümâme isimli çocukları oldu. Kızı Ümâme’yi Ali ile evlendirdi. Hız. Ali onu vefatından sonrası için Muğire b. Nevfel b. Hâris b. Abdulmuttâlib’e vasiyet¹³⁴ etmişti. Bu evlilikten Ümâme’nin Yahya isimli çocuğu oldu.

Hız. Peygamber’in kızı Fâtıma (r.anhâ) ise Hız. Ali (r.a.) ile evlendi. Hasan, Hüseyin ve küçük yaşta ölen Muhsin adlarında üç oğlu ve Rukiyye, Zeynep ve Ümmü Külsûm adlarında kızları oldu. Allah hepsinden razı olsun.

Rukiyye, buluş çağından önce vefat etti.

¹³³ Müslim, “Cihâd”, 1759.

¹³⁴ Hız. Ali Fâtıma’nın ölümünden sonra evlendiği Ümâmeyi kendisinden sonra Muâviye b. Ebû Süfyan’ın almak isteyeceğini düşünerek Muğire’ye bizzat önermiş veya eşine Muğire ile evlenmesi yolunda tavsiyede bulunmuştur.

Zeynep, Abdullah b. Ca'fer ile evlendi ve Ali isimli bir çocukları oldu ve bir zaman sonra vefat etti.

Ümmü Külsûm ise Ömer b.el-Hattâb ile evlendi. Zeyd isimli bir çocukları oldu. Kendisinden sonra Avn b. Ca'fer'e vasiyet etti. Sonra kardeşi Muhammed'e ve daha sonra da kardeşi Abdullah'a vasiyet edilmiştir.

Hz. Peygamber'in diğer kızı Rukiyye ise; Osman b. Affân (r.a.) ile evlendi. Abdullah isimli çocukları oldu. Rukiyye, Zeyd b. Hâris'in Bedir zaferinin müjdesini verdiği gün vefat etti. Ardından Hz. Osman Rukiyyenin kız kardeşi Ümmü Külsûm ile evlendi. Ümmü Külsûm Hz. Osman'ın yanında hicretin dokuzuncu yılı şâban ayında vefat etti. Ümmü Külsûm daha önce Ebû Leheb'in oğlu Uteybe ile nikâhlı, Rukiyye ise Ebû Leheb'in diğer oğlu Utbe ile nikâhlı idi.

7.3. Hz. Peygamber'in Halaları ve Amcaları

Hz. Peygamber'in (s.a.v.) amcaları: Hâris, Kusem, Zübeyr, Hamza, Abbas, Ebû Tâlib (Abdümenâf), Ebû Leheb (Abdül'uzzâ), Abdulkâbe,¹³⁵ Hacl (Mugîre), Dirâr, Gaydâk.¹³⁶

Hz. Peygamberin halaları ise: Safiyye, Âtike, Ervâ, Ümeyme, Berrâ, Ümmü Hakîm el-Beyda.

Bunların arasından Müslüman olanlar: Hamza, Abbas ve Safiyye'dir.

8. Hz. Peygamber'in Yardımcıları (Hizmetlileri)

8.1. Hz. Peygamber'in Mevlâları (Âzatlı Köleleri)

Hz. Peygamber'in erkek hizmetçileri:

Zeyd b. Hârise: Resûlullah (s.a.v.) onu âzat etmiştir. Zeyd'in oğlu Üsâme¹³⁷ ve Sevbân b. Bücdüd de diğer hizmetçileridir.

Ebû Kebşe Süleym:¹³⁸ Bedir'e katılmış olan Ebû Kebşe Resûlullah tarafından âzad edilmiş, Hz. Ömer'in (r.a.) halife seçildiği gün de vefat etmiştir.

Enese: Enese'yi de Hz. Peygamber âzat etmiştir.¹³⁹

¹³⁵ O'nun lakabı "Mukavim" olup, her iki ismin ayrı iki kişiye aittir diyenler de vardır.

¹³⁶ Cömertliğinden dolayı bu ismi almıştır. Asıl adı Mus'ab, Nevfel veya Hacer diyenlerde vardır.

¹³⁷ Bu isimlerden ikisi Hz. Peygamber'in en çok tanınan yardımcılarıdır.

¹³⁸ Farklı rivayetlerde Selme veya Üves denmiştir.

¹³⁹ Künyesi Ebû Mesrûh olup Hz. Ebû Bekir döneminde vefat etmiştir. Bedir savaşında vefat ettiğini söyleyenlerde vardır.

H. Peygamber'e babasından miras kaldığı söylenen kölesi ise Şükran, asıl adı Sâlih'dir. Başka bir rivayete göre Abdurrahman b. Avf'tan satın almıştır. Bilahare âzat etmiştir.¹⁴⁰

Nübyeli Rabâh: Resûlullah (s.a.v.) onu da âzat etmiştir. Nübyeli Yesâr ki Ureyneliler tarafından öldürülmüştür.¹⁴¹

Ebû Râfi Eslem: H. Abbas tarafından Resûlullah'a (s.a.v.) hediye edildi. H. Peygamber onu amcası Abbas'ın Müslüman olduğu haberini getirdiğinde âzat etmiş, cariyesi Selma ile evlendirmiştir. Bu evlilikten aynı zamanda H. Ali'nin kâtibi olan Ubeydullah dünyaya geldi.¹⁴²

Ebû Müveyhibe: Resûlullah tarafından âzat edilmiştir.¹⁴³

Fadâle: Şam'da vefat etmiştir.¹⁴⁴ Said b. Âs'ın kölesi olan Râfi, H. Peygamber tarafından âzat edilmiştir.

Mid'am: Rifâa el-Cüzemi tarafından H. Peygamber'e hediye edildi. Vâdilkurâ'da öldürüldü.¹⁴⁵

Nübyeli Kerkare: Hevze b. Ali tarafından hediye edilen Kerkare'yi Resûlullah bilahare âzat etmiştir.¹⁴⁶

Bilal b. Yesâr'ın dedesi Zeyd,¹⁴⁷ Abdülğaffâr'ın oğlu Ubeyd,¹⁴⁸ Tahmân,¹⁴⁹ Mukavkıs'ın hediyesi olan Me'bûr'ul-kıbtî.¹⁵⁰ Vâkid ve Ebû Vâkid. Hişâm¹⁵¹ ve H. Peygamber'in âzat ettiği Fey kabilesinden Ebû Damra.¹⁵² Huneyn,¹⁵³ Ebû Aşîb (Ahmer) ve Ebû Ubeyd.

Ümmü Seleme'ye ait olan Sefîne, H. Peygamber onu da âzat etmiştir. Ümmü Seleme ona hayatı boyunca Resûlullah'a hizmet etmesini şart koşmuştu. O da şöyle

¹⁴⁰ İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 2/52.

¹⁴¹ Muhammed b Cerir Taberi, *Tarih-i Taberi*, çev. M. Faruk Gürtunca (İstanbul: Sağlam Yayınları, 2007), 3/313-314.

¹⁴² Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, 1/556.

¹⁴³ Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, 1/563.

¹⁴⁴ Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, 1/559.

¹⁴⁵ Buhârî, "Megâzi", 38.

¹⁴⁶ Buhârî, "Cihâd", 190.

¹⁴⁷ Tirmizî, *Sünenü't-Tirmizî*, "Daavât", 118.

¹⁴⁸ Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, 1/589.

¹⁴⁹ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 3/412.

¹⁵⁰ Mariye validemizin akrabasıdır, O'nun annesi tarafından erkek kardeşi olduğu da söylenmiştir.

¹⁵¹ Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, 1/564.

¹⁵² Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, 1/563.

¹⁵³ Abbas b. Abdülmuttalib'in kölesi olup H. Peygamber'e hizmet ediyordu.

demmişti: “Eğer sen bana bunu şart koşmamış olsaydın bile ben Resûlullah’dan ayrılmazdım.” İsmi Rabâha’dır. Mihrân olduğuda söylenmiştir.¹⁵⁴

Hiz. Peygamber’in âzat ettiği Ebû Hind¹⁵⁵ ve Enceşetü’l-hâdi ve Hiz. Peygamber tarafından âzat edilen Ebû Lübâbe.¹⁵⁶ Bunlardan çok daha fazlası zikredilmiştir. Allah hepsinden razı olsun.

Hiz. Peygamber’in cariyeleri: Resûlullah’ın hizmetlisi Ebû Râfi’nin hanımı Selmâ, babasından miras kalan dadısı Bereke bint Sa’lebe,¹⁵⁷ Mâriye,¹⁵⁸ Beni Kurayza’dan esir alınan Reyhâne,¹⁵⁹ Sa’d’ın kızı Meymûne, Hadra ve Radva.¹⁶⁰ Allah hepsinden razı olsun.

8.2. Hiz. Peygamber’in Hür Hizmetçileri

Hiz. Peygamber’in hizmetçileri: Enes b. Mâlik, Hârise’nin çocukları Hind ve Esmâ, Rebîa b. Ka’b el-Eslemî, Abdullah b. Mes’ûd, Ukbe b. Âmir, Bilâl, Sa’d, Necâşî’nin kardeşinin oğlu Zü-Mihmer, Şeddâh el-Leysî’nin oğlu Bükeyr¹⁶¹ ve Ebû Zer el-Gifârî. Allah hepsinden razı olsun.

8.3. Hiz. Peygamber’in Muhafızları

Bedir savaşında Sa’d b. Muâz, Uhud savaşında Zekvân b. Abdükays ve Muhammed b. Mesleme, Hendek savaşında Zübeyr b. Avvâm, Hayber’de Abbâd b. Bişr ve Sa’d b. Ebî Vakkâs ve Ebû Eyyûb, Vâdilkurâ’da Bilâl Hiz. Peygamber’in koruyucuları olmuştur. Allah hepsinden razı olsun.

“Allah seni insanlardan koruyacaktır”¹⁶² ayeti nâzil olunca Hiz. Peygamber (s.a.v.) korumalar tarafından korunmayı terk etti.

9. Hiz. Peygamber’in Hükümdarlara Gönderdiği Elçileri

¹⁵⁴ Belâzürî, *Ensâbü’l-Eşraf*, 1/559.

¹⁵⁵ Belâzürî, *Ensâbü’l-Eşraf*, 1/564.

¹⁵⁶ Belâzürî, *Ensâbü’l-Eşraf*, 1/562.

¹⁵⁷ Bünyamin Erul, “Ümmü Eymen”, *TDV İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2012), 42/317.

¹⁵⁸ Hiz. Peygamber’in oğlu İbrâhim’in annesi.

¹⁵⁹ Benî Nadîr’den esir alınmıştı. O’nun cariyelerden mi yoksa eşlerden mi olduğu konusunda ihtilaf vardır.

¹⁶⁰ İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve’n-Nihâye*, 5/433-443.

¹⁶¹ İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve’n-Nihâye*, 5/546-547.

¹⁶² *el-Mâide*, 5/67.

Amr b. Ümeyye (r.a.): Asıl ismi Ashame ve Atiyye olan Habeş hükümdarı Necâşi'ye elçi olarak gönderilmiştir. Necâşi mektubu başının üzerine koydu. Tahtından inip yere oturdu ve Müslüman oldu. Hicretin dokuzuncu yılında Hz. Peygamber (s.a.v) hayatta iken Necâşi vefat etti. Resûlullah onun cenaze namazını kıldırdı.¹⁶³

Dihye b. Halîfe el-Kelbî (r.a.): Rum hükümdarı Heraklios'a elçi olarak gönderilmiştir. Heraklios Hz. Peygamber'in nübüvvetini kabul edip İslamı önemsemi ancak Rum halkı onunla hemfikir olmayınca, Heraklios da hükümdarlığı gider endişesiyle görüşünü gizledi.¹⁶⁴

Abdullah b. Huzâfe es-Sehmî (r.a.): Fars hükümdarı Kisra'ya (Allah'ın laneti üzerine olsun) elçi olarak göndermiştir. Kisra davet mektubunu yırtınca, Hz. Peygamber "Allah da onun mülkünü, saltanatını parçalasın" dedi.¹⁶⁵

Hâtıb b. Ebû Beltea (r.a.): Mısır meliki Mukavkıs'a elçi olarak gönderilmiştir. Muvakıs İslam'a yakınlık duymuş ve Hz. Peygamber'e Mâriye ve Şirin isimli cariyeler ile beyaz tüylü bir katır olan Döldül'ü hediye olarak göndermiştir. Farklı bir rivayette ayrıca bin dinar ve ipekten yapılmış yirmi elbise hediye edildiği söylenmiştir.¹⁶⁶

Amr b. Âs (r.a.): Umman melikleri Cülenda'nın iki oğlu Ca'fer ve Abd'a elçi olarak gönderildi. Her ikisi de Müslüman oldular. Amr da aralarında hüküm vermek ve zekât toplamak için Resûlullah (s.a.v.) vefat edinceye kadar orada kaldı.¹⁶⁷

Selit b. Amr el-Âmiri (r.a.): Yemâme hükümdarı Hevze b. Ali'ye elçi olarak gönderildi. Gelen elçiye ikramda bulunup iyi davranan Hevze Resûlullah'a bir mektup ile cevap gönderdi. "Senin dâvet ettiğin ne güzel ve ne hoştur. Ben kavmimin hatîbi ve şâiriyim. Bana bazı işlerde yetki ver." Resûlullah (s.a.v.) bu teklifi kabul etmeyince, Hevze Müslüman olmadı.¹⁶⁸

Şücâ' b. Vehb el-Esedî (r.a.): Şam Belkâ hükümdarı Hâris b. Ebî Şemir el-Gassânî'ye elçi olarak gönderildi. Gelen dâvet mektubunu yere attı ve şöyle dedi: "Ben (ordumla) onun üzerine yürüyeceğim." Fakat Kayser buna mâni oldu.¹⁶⁹

Muhâcir b. Ebû Ümeyye el-Mahzûmî (r.a.): Yemen'e Hâris el-Himyerî'ye elçi olarak gönderildi.

¹⁶³ Buhârî, "Kitâbu'l-Cenâ'iz", 4.; Müslim, 'Kitâbu'l-Cenâ'iz", 951.

¹⁶⁴ Buhârî, "Bedi'l-Vahy", 6.; Müslim, "Cihâd", 1773.

¹⁶⁵ Buhârî, "Kitâbu'l-İlm", 7.; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 1/243.

¹⁶⁶ İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1/316.

¹⁶⁷ İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1/318.

¹⁶⁸ İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1/318.

¹⁶⁹ İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1/316-317.

Alâ b. Hadramî (r.a.): Bahreyn meliki Münzir b. Sâvâ'ya elçi olarak gönderildi. O da İslamiyeti kabul etti.¹⁷⁰

Ebû Mûsâ el-Eş'arî ve Muâz b. Cebel (r.anhümâ) Yemen'e elçi olarak gönderildi. Yemen halkının tamamı ve melikleri savaşımadan İslam'ı kabul ettiler.¹⁷¹

9.1. Hz. Peygamber'in Kâtipleri

H. Peygamber'e (s.a.v.) kâtiplik yapanlar: Dört halîfe, Âmir b. Fûheyre, Abdullah b. Erkam, Übey b. Ka'b, Sâbit b. Kays b. Şemmâs, Hâlid b. Saîd, Hanzala b. Rebî', Zeyd b. Sâbit, Muâviye ve Şurahbîl b. Hasene. Allah hepsinden razı olsun.

9.2. Hz. Peygamber'in Cellâtı

H. Peygamber'in emriyle cezaların infazı için görevlendirilmiş kimseler şunlardır: Ali b. Ebû Tâlib, Zübeyr b. Avvâm, Muhammed b. Mesleme, Âsım b. Sâbit ve Mikdâd b. Amr. Allah hepsinden razı olsun.

9.3. Hz. Peygamber'in Seçkin Arkadaşları

H. Peygamber'in (s.a.v.) seçkin arkadaşları şunlardır: Ebû Bekir b. Ebî Kuhâfe, Ömer b. Hattâb, Ali b. Ebî Tâlib, Hamza b. Abdulmuttalib, Ca'fer b. Ebî Tâlib, Ebû Zer el-Gifârî, Mikdâd b. Amr, Selmân-ı Fârisî, Hüzeyfe b. Yemam, Abdullah b. Mes'ud, Ammâr b. Yâsir ve Bilâl-i Habeşî. Allah hepsinden razı olsun.¹⁷²

9.4. Hz. Peygamber'in Cennet ile Müjdelenmiş Arkadaşları

Hayatta iken cennet ile müjdelenmiş on sahabe: Dört halîfe, Zübeyr b. Avvâm, Sa'd b. Ebî Vakkâs, Abdurahman b. Avf, Talha b. Ubeydullah, Sa'd b. Zeyd, Ebû Übeyde Âmir b. Cerrâh. Allah hepsinden razı olsun.¹⁷³

10. Hz. Peygamber'in Binek Hayvanları, Silahları ve Terekesi

10.1. Hz. Peygamber'in Binek Hayvanları

H. Peygamber'in (s.a.v.) farklı görüşler olmakla beraber on adet atı vardı. Onlar:

¹⁷⁰ İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1/319.

¹⁷¹ Buhârî, 'Kitâbu'l-İ'tisâm', 2.

¹⁷² Tirmizî, *Sünenü't-Tirmizî*, "Menâkıb", 31 (No. 3785); Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 1/148.; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*, 6/215-216.

¹⁷³ Tirmizî, *Sünenü't-Tirmizî*, "Menâkıb", 26 (No. 3747); Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 1/193.

Uhut savaşında bindiği at olan es-Sekb. Bu atın alnında beyazlık, sağ ayağı haricinde diğer ayakları sekili (alabacak) idi.

Huzyeme b. Sâbit'in şahitlik ettiği Murteciz,¹⁷⁴ Mukavkıs'ın hediye ettiği Lizâz, Rebîa b. Ebî Bera'nın hediye ettiği Luhayf (Lahif), Ferve el-Cüzâmi'nin hediye ettiği Zarib, Temîm-i Dâri'nin hediye ettiği Verd, Fezareli bir adamdan satın aldığı Dars, Mülâvih, Hz. Peygamber'in kazandığı bir yarışın ardından beğenip satın aldığı Sebha.

Yemen tüccarından satın aldığı ve üç defa yarışa girdiği¹⁷⁵ Bahr. Resûlullah bu atın yüzünü okşayıp şöyle demiştir. "Sen ancak bir denizsin (bahr)."¹⁷⁶

Ayrıca üç de katırı vardı: Mukavkıs'ın hediye ettiği ve Müslümanların bindiği ilk katır olan Döldül, Hz. Ebû Bekir'in hediye ettiği Fidde¹⁷⁷ ve Eyle melîkinin hediye ettiği Eyliyye.

Hz. Peygamber'in Ya'fûra adında bir merkebi vardı. Sığırlardan herhangi birini aldığına dair rivayet yoktur.

Develere gelince; otlığa yayılan yirmi adet sağmal devesi bulunmaktaydı.

Sa'd b. Ubâde Resûlullah'a (s.a.v.) Benî Ukayl'dan Muhriyye denilen hızlı bir deve göndermişti.

Hz. Peygamber'in üzerinde hicret ettiği Kasvâ denilen bir devesi vardı. Vahiy geldiğinde Kasvâ'dan başka bir deve vahyin ağırlığına tahammül edemiyordu. Bu devenin Adbâ olduğuda söylenmiştir.

Hz. Peygamber'in Ced'â adlı devesi yarışta birinciliği kaybedince, diğer bir rivayette başka bir deve tarafından geçilince bu durum sahabilerin ağırına gitti. Resûlullah (s.a.v.) onlara şöyle buyurdu: "Dünyada yükselen bir şeyi alçaltmak, Allah'ın değişmez kanunudur."¹⁷⁸

Hz. Peygamber'in yüz adet koyunu vardı. Sütü için beslenen Gayse diye bilinen dişi bir koyunu ve ayrıca beyaz bir horozu vardı.

10.2. Hz. Peygamber'in Silahları

¹⁷⁴ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 5/216.

¹⁷⁵ Hz. Peygamber atları sever, onlarla vakit geçirir ve at yetiştirmeyi teşvik ederdi. Medine dışında belli aralıklar ile at yarışları düzenler ve katılanlara teşvik amacıyla ödülleri verirdi. Hz. Peygamber'in teşvik ve uygulamaları neticesinde Müslümanların sahip olduğu atların sayısında kısa sürede büyük bir artış meydana geldi.

¹⁷⁶ Buhârî, "Kitâbu'l-Cihâd ve's-Siyer", 24.; Müslim, "Kitâbu'l-Fadâil", 2308.

¹⁷⁷ İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1/566-567.

¹⁷⁸ Buhârî, "Kitâbu'l-Cihâd ve's-Siyer", 59.; Ebû Abdurrahmân Ahmed b. Şuayb b. Alî en-Nesâî, *Es-Sünenü'l-Kübrâ* (Beyrut: Müessesetü'r-Risale, 2001), 6/227.

Hiz. Peygamber'in dokuz tane kılıcı vardı. Bunlar: Zülfikar, Haccâcoğulları'ndan es-Sehmî'ye ait olup, Resûlullah'ın (s.a.v.) Bedir savaşında hissesine düşen ganimetler arasındaydı. Hiz. Peygamber (s.a.v.) Uhud yenilgisi öncesinde gördüğü rüyâda bu kılıcın ağzında bir çentik açıldığını görmüştü.¹⁷⁹

Hiz. Peygamberin hissesine Benî Kaynukâ kuşatmasından Kalaî, Bettâr ve Hatf adlarında üç kılıç düşmüştü.

İslam döneminde taktığı ilk kılıç olan Kadîb adlı kılıcı olmak üzere. Mihzem, Rasûb, babasından miras kalan Me'sûr ve Sa'd b. Ubâde'nin hediye ettiği Adb adında kılıçları vardı.

Hiz. Peygamber'in dört tane mızrağı vardı. Bunlardan birisi Münsenî ve diğer üçü Benî Kaynukâ'dan alınmıştı. Bayramlarda ellerinde taşıdığı Anze, boyu bir zirâ olan Mihcen, Urcun diye de bilinen Mihsare ve Memşûk diye isimlendirilen Kadîb.

Hiz. Peygamber'in dört yayı ve sadağı vardı.

Hiz. Peygamber'e üzerinde kartal resmi olan bir kalkan hediye edildi. Resûlullah (s.a.v.) o resmin üzerine elini koydu ve o resim silindi.¹⁸⁰

Enes b. Mâlik (r.a.) şöyle demiştir: Resûlullah'ın kılıcının kabzası ve başı gümüşten, arasında da gümüşten bir halka vardı.¹⁸¹

Hiz. Peygamber'in Benî Kaynukâ'dan hissesine düşen Sa'diyye ve Fidda adlarında iki zırhı vardı. Aynı şekilde Zâtü'l-Fudûl adında Bedir ve Huneyn savaşlarında giydiği bir zırh vardı.

Rivayete göre Resûlullah'ın beraberinde Hiz. Dâvûd'un (a.s.) Câlut'u öldürürken giymiş olduğu zırhı da vardı.

Ayrıca Resûlullah da Sebûg denilen bir miğfer vardı. Üzerinde üç gümüş halkası olan, gümüş tokalı ve uç tarafı gümüş olup tıraş edilmiş deriden bir kemeri vardı.

Hiz. Peygamber'in beyaz bir livâsı (sancak) vardı.

10.3. Hiz. Peygamber'in Terekesi (Elbiseleri ve Eşyaları)

Hiz. Peygamber vefat ettiği gün geride iki tane pamuk veya keten ipliğinden dokunan Yemen işi "Hibara" denen elbise, Ummân işi izâr, Suhâr işi iki elbisesi ve gömleği vardı. Ayrıca bezden yapılmış olan "Suhûliye", Yemen işi cübbe, "Hamîsa"

¹⁷⁹ Tirmizî, *Sünenü't-Tirmizî*, 'Kitâbu's-Seyr', 12.; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsne'd*, 1/271.

¹⁸⁰ İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1/564.

¹⁸¹ Tirmizî, *Sünenü't-Tirmizî*, 'Kitâbu'l-Cihâd', 16.; en-Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübrâ*, 9728.

adında bir aba ve beyaz bir elbisesi, üç veya dört tane küçük takkesi ve za‘feranla boyanmış bir örtüsü vardı.

Hiz. Peygamber’in içerisinde ayna, fildişi bir tarak, sürmedan, misvak ve makasının olduğu deri kaplı küçük bir sandığı vardı. Ayrıca içi hurma lifiyle doldurulmuş deriden bir döşegi, bir bardak ve üç yeri gümüşle kaplı bir başka bardağı, taştan bir kabı, ateşlendiğinde başına koyduğu kına ve bir dağ bitkisi olan ketem’in kaynatıldığı bakırdan bir kabı, safrandan yıkanmış camdan bir bardağı, bir kâse, fıtır sadakasının ölçümü için kullanılan bir sâ‘ ve müd denen ölçü kablari, bir yatak ve bir çeşit koparılmış bir bitki bırakmıştı.

Hiz. Peygamber’in üzerinde “Muhammed Resûlullah” yazılı, gümüşten bir yüzüğü vardı. Bu yüzüğün gümüş renginde demirden olduğuda söylenmiştir.

Hiz. Peygamber’in Necâşi tarafından hediye edilen iki siyah terliği, ayrıca Hiz. Ali’ye hediye ettiği “Sehâb” denilen siyah bir elbise ve sarığı vardı. Hiz. Ali başında olduğu halde geldiğinde Resûlullah şöyle demişti “Ali sizlere bulutlarda (sehâb) olduğu halde geliyor.”

Hiz. Peygamber’in abdestten sonra yüzünü sildiği bir mendili ve diğer günlerde giymediği cuma gününe özel iki elbisesi vardı.

11. Hiz. Peygamber’in Bazı Mûcizeleri

Hiz. Peygamber’in en büyük mûcizesi Kur’an-ı Kerîmdir.

Ayrıca: Şakku’s-sadr¹⁸² (göğsün yarılması olayı), Beytü’l-Makdis’den bilgiler vermesi,¹⁸³ve Ay’ın yarılması olayı bunlardan başlıcalarıydı.¹⁸⁴

Kureyş’in önde gelenleri Resûlullah’ın katli üzerine anlaşmışlardı. Hiz. Peygamber onların üzerine doğru gittiğinde onların gözleri kamaşmaya, çeneleri göğüslerine vurmaya başladı. Resûlullah önlerinden geçerken eline bir avuç toprak aldı ve “Şâheti’l-Vucûh” (yüzleri yere sürünsün) diyerek yüzlerine attı. O toprağın isâbet ettiği adamların hepsi Bedir savaşında öldürüldüler.¹⁸⁵

¹⁸² Müslim, “Kitâbu’l-İmân”, 162; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsneid*, 3/121.

¹⁸³ Buhârî, “Menâkıb”, 41.; Müslim, “Kitâbu’l-İmân”, 170.

¹⁸⁴ Buhârî, “Menâkıb”, 27.; Müslim, “Sifatü’l-Kıyâme”, 2800.

¹⁸⁵ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsneid*, 1/303.

H. Peygamber Huneyn savaşında bir avuç toprak alıp dışman ordusuna doğru savurdu. Allah Te    onları hezimete uğrattı.¹⁸⁶

Sevr Mağarasında örümceğin ördüğü aç.¹⁸⁷

H. Peygamber'in hicreti esnasında onu t kip eden Sürâka b. Mâlik'in atının ayağının sert toprağa batması.¹⁸⁸

H. Peygamber'in erkek doğuran dişi bir oğlağın sırtını sıvazlayıp memelerinden süt gelmesi.¹⁸⁹

Ümmü Ma'bed'in çelimsiz koyunundan süt gelmesi.¹⁹⁰

 slam'ın  mer b. Hattâb'ın M sl manlığıyla güçlenmesi için Allah'a dua etmesi.¹⁹¹ Ali b. Eb  Talib de bulunan sıcaklık ve soğukluğun gitmesi için dua etmesi. Ayrıca H. Ali'nin ağrıyan gözlerine tükürüğünü sürmesiyle anında şifa bulması ve birdaha göz ağrısı çekmemesi.¹⁹²

H. Peygamber (s.a.v.) Katâde b. Nu'man'ın yuvasından çıkıp yanaklarına akan gözünü yerine koyması ve Katâde'nin gözü eskisinden daha iyi görür hale gelmesi.¹⁹³

Abdullah b. Abbâs'a din konusunda fâkih ve derin anlayışa sahib olması için dua etmesi.¹⁹⁴

Câbir'in geride kalan devesine dua etmesi sonucu devenin diğerlerini geride bırakması.¹⁹⁵

Enes b. Mâlik'e uzun ömür, çokça mal ve evlat vermesi için dua etmesi.¹⁹⁶

Câbir b. Abdullah'ın hurmalarının bereketlenip borcunu ödeyebilmesi için dua etmesi. Bütün borcunu ödeyen Cabir'in hurmalarının on üç vesk artması.¹⁹⁷

H. Peygamber'in (s.a.v.) kuraklıktan dolayı yağmur duası yapması ve durmadan bir hafta boyunca yağmur yağması. Ardında tekrardan dua edip bulutlar dağılması sonucu yağmurun dinmesi.¹⁹⁸

¹⁸⁶ Müslim, "Kitâbu'l-Cihâd", 1777.

¹⁸⁷ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 1/348.; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*, 11/323.

¹⁸⁸ Buhârî, "Men k b", 45.; Müslim, "Eşr be", 2009.

¹⁸⁹ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 1/379.; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*, 9/79.

¹⁹⁰ Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*, 4/48.;  bn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1/237-238.

¹⁹¹ Tirmiz , *Sünenü't-Tirmiz *, "Men k b", 18.

¹⁹² Buh r , "Men k b", 9.; Müslim, "Fad il", 2406.;  bn M ce, "Mukaddime", 11.; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 1/99.

¹⁹³  bn Sa'd, *Tabak t 'l-K br *, 1/239.

¹⁹⁴ Buh r , "Kit bu'l-Vud ", 10.; Müslim, "Fad il", 2477.

¹⁹⁵ Buh r , "Kit bu's-Sulh", 4.

¹⁹⁶ Müslim, "Fad il", 2481.

¹⁹⁷ Buh r , "Kit bu's-Sulh", 13.;  bn M ce, "Kit bu's-sadak t", 20.

¹⁹⁸ Buhârî, "Kitâbu'l- stisk ", 6.; Müslim, "Kitâbu'l- stisk ", 897.

Resûlullah Utbe b. Ebî Leheb'e beddua etmişti. Utbe, Şam-Zerkâ bölgesinde bir aslan tarafından parçalandı.¹⁹⁹

İslamiyete davet olunan bir bedevinin haberi hakkında Resûlullah'ın risaletine ağacın şahitlik etmesi. Bedevi: "Bu söylediklerine bir şahidin varmı?" demesi üzerine Resûlullah: "Evet, işte bu ağaç şahidimdir." deyip ağacı çağırması ve ağacın gelip üç defa şahitlikte bulunup ardından yerine geri dönmesi.²⁰⁰

Resûlullah'ın iki ağaca emredip birleşmeleri, sonra ayrılmaları olayı:²⁰¹ Hz. Peygamber bir kişiye hurmalıklara gidip şöyle demesini emretti. "Resûlullah sizin toplanmanızı emrediyor." Bunun üzerine ağaçlar toplandılar. İhtiyacını giderince yine o kişiye "Resûlullah sizin yerlerinize dönmenizi emrediyor" demesini istedi. O ağaçlar da eski hallerine döndüler ve uyudular.²⁰²

Yeri yarararak Resûlullah'a gelen bir ağaç: Hz. Peygamber uykusundan uyanınca kendisine bu olay anlatıldığında şöyle buyurdu: "Bu ağaç bana selam vermek üzere Rabbinden izin istedi ve kendisine bu izin verildi."²⁰³

Resûlullah'ın nübüvvetinin başladığı gecelerinde taşlar ve ağaçlar: "Esselâmü aleyke Ya Resûlallah" diye selam verirlerdi. Resûlullah (s.a.v.) "Ben peygamberlikle görevlendirilmezden önce Mekke'de bana selam vermeyen hiç bir taş görmedim" demişti.²⁰⁴

Kütüğün Resûlullah için ağlaması.²⁰⁵ Resûlullah'ın avuçladığı çakıl taşlarının ve elleriyle tuttukları yemeklerin tesbih etmesi.²⁰⁶ Pişirilmiş koyunun zehirli olduğunu bildirmesi.²⁰⁷ Bir devenin gelip sahibinin az yem verip çok iş yaptırmasından şikâyet etmesi. Bir geyiğin yavrusunu emzirip geri dönmek için bağlandığı ipten çözülmesini istemesi üzerine Resûlullah'ın onu çözmesi ve geyiğin sonra geri dönmesi. Bu olay iki şahit ile anlatılmıştır.²⁰⁸

¹⁹⁹ Beyhakî, *Es-Sünenü'l-Kübrâ*, 5/211.

²⁰⁰ İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1/234.

²⁰¹ Müslim, "Kitâbu'z-Zühd", 3014.

²⁰² İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1/222.

²⁰³ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 4/173.; İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1/222.

²⁰⁴ Müslim, "Fadâil", 2277.; Tirmizî, "Menâkıb", 5.

²⁰⁵ Buhârî, "Kitâbu'l-Cumua", 26.

²⁰⁶ Buhârî, "Menâkıb", 25.; Tirmizî, *Sünenü't-Tirmizî*, "Menâkıb", 6.

²⁰⁷ Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*, 2/34.

²⁰⁸ İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve'n-Nihâye*, 6/193-195.

Hiz. Peygamber'in Bedir savaşında müşriklerin öleceğini bildirmesi ve bildirilen o müşriklerden hiçbirinin sağ kalmaması.²⁰⁹

Ümmetinden bir grubun denizde savaşacağını ve Ümmü Hirâm bint. Milhân'ın onlardan biri olacağını söylemesi ve bu olayın gerçekleşmesi.²¹⁰

Hiz. Osman'ın şiddetli bir belaya maruz kalacağını söylemesi. Bu olayın aynen gerçekleşip Hiz.Osman'ın (r.a.) evinde şehid olması.²¹¹

Hiz. Peygamber'in Ensar'a "Benden sonra sıkıntılarla karşılaşacaksınız." buyurması ve bu olayın Muaviye döneminde gerçekleşmesi.²¹²

Resûlullah'ın Hiz. Hasan için "Benim oğlum efendidir. Umulur ki Allah onun vasıtasıyla iki büyük Müslüman grubu uzlaştıracaktır."²¹³ buyurması.

Peygamberlik iddiasındaki Esved el-Ansî'nin San'ada kimin tarafından ve hangi gece öldürüleceğini haber vermesi.²¹⁴ Sâbit b. Kays için "Sen övünülecek bir yaşam sürüyorsun. İlerde de şehit olacaksın." buyurması ve Yemâme savaşında şehit olması.²¹⁵

Hiz. Peygamber'e bir adamın irtidat edip müşriklere katılması ve öldüğü haberinin gelmesi üzerine "Onu toprak kabul etmeyecektir" buyurması ve gerçekten de öyle olması.²¹⁶

Hiz. Peygamber'in sol eliyle yemek yiyen bir adama "Sağ elinle ye" buyurması, adamın cevaben "Sağ elimle yiyemiyorum" demesi üzerine Resûlullah'ın "Yiyemez ol!" buyurması ve adamın bir daha sağ elini kaldıramaması.²¹⁷

Hiz. Peygamber fetih yılında Mekke'ye girdiğinde Kâbe'nin etrafında asılı putlar olduğunu gördü. Elinde bulunan sopa ile putlara işaret ederek "Hak geldi, bâtıl zâil oldu" buyurunca asılı putlar yere düşmeye başlaması.²¹⁸

Mâzin b. el-Gudûbe et-Tâi²¹⁹ ve Sevâd b. Kârib²²⁰ ve benzerleri hakkında gerçekleşen mucizeleri.

²⁰⁹ Müslim, "Kitâbu'l-Cennet", 2873.; Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*, 10/147.

²¹⁰ Buhârî, "Cihâd", 3.; Müslim, "Kitâbu'l-İmâra", 1912.

²¹¹ Buhârî, "Fadâil-i Ashâbî'n-Nebi", 3.; Müslim, "Fadâil-i Ashâbî'n-Nebi", 2403.

²¹² Buhârî, "Kitâbu'l-Musâkâ", 15.; Müslim, "Kitâbu'z-Zekât", 1061.

²¹³ Buhârî, "Kitâbu's-Sulh", 9.; Tirmizî, *Sünenü't-Tirmizî*, "Menâkıb", 31.

²¹⁴ Taberi, *Tarih-i Taberi*, 3/321.

²¹⁵ Taberânî, *el-Mu'cemü'l-kebîr*, 2/66.; İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve'n-Nihâye*, 6/482-483.

²¹⁶ Buhârî, "Menâkıb", 25.; Müslim, "Kitâbu Sıfâtü'l-Munâfik", 2781.

²¹⁷ Müslim, "Eşribe", 2021.; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 4/45.

²¹⁸ Buhârî, "Kitâbu'l-Mezâlim", 32.; Müslim, "Cihâd", 1781.

²¹⁹ *Mâzin put adına kurban kesiyordu, putun içinden Hiz.Peygamber'in peygamber olarak gönderildiğini müjdeleyen bir ses duydu, bu işlem birkaç kez tekrarlanınca bu putu kırarak Hiz. Peygamber'e gidip Müslüman oldu. Taberânî, el-Mu'cemü'l-kebîr, 20/338.*

Bir kertenkelenin Resûlullah'ın risaletine şahitlik etmesi.²²¹

Hz. Peygamber'in Hendek savaşında bir sâ' arpa ile bin kişiyi doyurması ve yemeğin hâlâ ilk hâinden fazlaca durması.²²² Yine onları az bir miktardaki hurma ile doyurması olayı.²²³

Hz. Peygamber bir yaygının üzerine fazla azıkları koyup bereketlenmesi için Allah'a dua etmesi. Duanın bereketiyle bütün askerlere yemeği paylaştırıp, bu yemeğin hepsine yetmesi.²²⁴

Ebû Hureyre (r.a.) Resûlullah'a avucunda birkaç hurma ile gelip bereketlenmesi için dua istemesi ve Peygamber (s.a.v.) dua etmesi sonucu Ebû Hureyre'nin şu sözleri söylemesi: "Bu duadan sonra hurmalardan Allah yolunda şu kadar vesk ağırlığında dağıttım, öyle ki Hz. Osman döneminde tükeninceye kadar yedik, yedirdik."²²⁵

Hz. Peygamber'in Suffe ehlini bir kâse tirit yemeği için çağırması: Ebû Hureyre "İnsanları çağırmaya başladım ve geldiklerinde çok az miktarda yemek vardı. Resûlullah (s.a.v.) onları topladı. Bir lokma alıp parmaklarının arasına koydu ve "Allah'ın adıyla ye" dedi. Nefsim elinde olan Allah'a yemin ederim ki doyuncaya kadar yedim.

Hz. Peygamber'in parmakları arasından su fışkırması, öyle ki sayısı bin dört yüz kişi bu suyu içip abdest alma olayı.²²⁶

Hz. Peygamber'e içerisinde su olan bir bardak getirdiler. Resûlullah bütün parmakları bardağa sığmayınca dört parmağını bardağa daldırdı ve "Gelin" diye seslendi. Orada bulunan yetmiş ila seksen civarındaki kimselerin hepsi abdest aldılar.²²⁷

Birçok kişinin anlattığına göre Tebûk gazvesinde insanlar susamış ve bu durumdan dolayı şikâyet etmeye başlamışlardı. Resûlullah sadağından bir ok alıp yere sapladı. Yerden su kaynamaya başladı. Otuz bin kişilik ordu bu suyu içtiler.²²⁸

Hz. Peygamber'e kuyularındaki suyun tuzlu olmasından dolayı bazı kimseler gelip şikâyetle bulundular. Ashabından bir grup ile kuyunun başına giden Resûlullah (s.a.v.) içerisine tükürüğünü saldı. Kuyudan tatlı bir su kaynamaya başladı.

²²⁰ *Sevâd kavminin kâhiniydi. Cinler gelip Hz. Peygamber'in risâletini müjdelemişlerdi. Taberânî, el-Mu'cemü'l-kebîr*, 7/92.

²²¹ Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat*, 5993.

²²² Buhârî, "Kitâbu'l-Megâzi", 29.; Müslim, "Eşribe", 2039.

²²³ Muhammed b. İsmâil b. İbrâhîm Buhârî, *et-Tarihü'l-Kebîr*, thk. Muhammed Abdülmuid Han (Haydarabad: Dairetü'l-Maârif el-Osmaniyye, ts.), 3/255.

²²⁴ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 3/417.

²²⁵ Tirmizî, *Sünenü't-Tirmizî*, "Menâkıb", 47.; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 2/352.

²²⁶ Buhârî, "Menâkıb", 35.

²²⁷ Buhârî, "Kitâbu'l-Vudû", 46.; Müslim, "Fadâil", 2279.

²²⁸ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 5/237.

H. Peygamber'e çocuğu sa dökülme hastalığına tutulan bir kadın geldi. Resûlullah ocuğun saçını mesh edince saçı çıkmaya, hastalıktan kurtulmaya başladı. Bu haber Yemâme ahlisine yayılınca bir kadın Müseyleme'ye bir ocuk getirdi. Müseyleme ocuğun başını sıvazlayınca ocuk tamamen dazlak oldu. Bu durum çocuğun tüm nesline siryet etti.

Bedir günü Ukkâşe'nin (r.a.) kılıcı kırılmıştı. Resûlullah (s.a.v.) ona odundan bir dal verdi. Bu derhal kılıca dnşverdi. Ukkâşe bu kılıcı yanından hiç ayırmadı.²²⁹

Hendek savaşında kazmanın kıramadığı sert bir kayaya rastlanıldı. Resûlullah'ın (s.a.v.) vurmasıyla kaya un ufak oluverdi.²³⁰

H. Peygamber'in ayağı kırılan Eb Râfi'nin ayağını sıvazlaması üzerine sanki hiç kırılmamış gibi hemen iyileşmesi.²³¹

H. Peygamberin (s.a.v.) mûcizeleri bir kitabın sığdırabileceğinden veya toplayabileceğinden çok daha fazladır.

12. H. Peygamber'in Vefatı

H. Peygamber (s.a.v.) farklı rivayetler olmakla birlikte altmış üç yaşına geldiğinde rebîü'l-evvel ayından on iki gün geçtikten sonra pazartesi günü kaba kuşluk (ğlen) vakti vefat etti. On dört gün hastalık çekti. arşamba gecesini defnedildi.

Resûlullah'a ölüm geldiğinde, yanında içi su dolu bir bardağı vardı. Bu bardağa elini bandırıp yüzüne sürer ve şöyle derdi. "Allah'ım sekert-ı mevtte (lm zahmeti ve baygınlığında) bana yardım et."²³²

H. Ftima (r.anhâ) znt içerisinde "Vah babacığım. Ne büyük sıkıntın var" deyince Resûlullah (s.a.v.) "Bugünden sonra baban için bir sıkıntı olmayacak" demişti.²³³

Resûlullah'ın naaşı Yemen brdesi olan Hibera brd ile örtülmüştü. Onu meleklerin örttüğü de söylenmiştir.²³⁴

H. Peygamber vefat ettiğinde ahabından bazı kimseler hissettikleri derin acıdan dolayı bunu kabullenemediler. H. Ömer'in (r.a.) bu konuda ki sözleri anlatılır. H.

²²⁹ İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1/240.

²³⁰ Buhârî, "Megâzi", 29.; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 3/300.

²³¹ Buhârî, "Megâzi", 16.

²³² Buhârî, "Megâzi", 83.; Tirmizî, *Sünenü't-Tirmizî*, "Kitâbu'l-Cenâiz", 8.

²³³ Buhârî, "Megâzi", 83.; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 3/204.

²³⁴ Buhârî, "Libâs", 18.

Osman'ın (r.a.) dilinin bağlanıp konuşamadığı, Hz. Ali'nin (r.a.) üzüntüden kalakaldığı. Bu husus da Hz. Ebû Bekir ve Hz. Abbas'dan (r.anhüma) daha metanetli kimse yoktu.

İnsanlar Hz. Peygamber'in hücre kapısının önüne toplandılar. Şöyle diyorlardı: “Onu yıkamayın. Çünkü o temiz ve temizlenmiştir.” Ardından şöyle bir ses duyuldu. “Onu yıkayın.” Yıkamayın diyen İblis'tir. Ben ise Hızır'ım. Daha sonra taziye de bulunan Hızır şöyle dedi: “Her musibetin Allah katında bir tesellisi, her ölenin bir halefi, her yaşananın bir bedeli vardır. Öyleyse Allah'a güvenip ona dönünüz. Asıl musibet sevaptan mahrum kalanındır.”²³⁵

Hz. Peygamber'in yıkanması hususunda ihtilafa düştüler. Elbiseyle mi yıkayalım yoksa elbiselerini çıkarıp öyle mi yıkayalım. Derken Allah onları uykuya daldırdı. Bilinmeyen bir adam şöyle dedi: “Onu elbiseleri ile yıkayın.” Uykudan uyandılar ve bu şekilde yıkadılar.²³⁶

Hz. Peygamber'in yıkama görevini üstlenenler: Ali b. Ebî Tâlib, Abbas, onun iki oğlu Fadl ve Kusem, Resûlullah'ın azatlıları Üsâme ve Şükrân. Ayrıca Ensar'dan Evs b. Havlî de hazır bulunmuştu. Hz. Ali Resûlullah'ı silkelediğinde (vefat edenlere yapılan temizleme işlemi) ondan hoş olmayan hiçbir şey çıkmadı. Bunun üzerine şöyle dedi: “Sen yaşarkende temizdin, ölümünde de temizsin. Allah sana sâlat etsin”²³⁷

Hz. Peygamber üç parça beyaz Sehûliye denilen Yemen işi bez ile kefenlendi. Söz konusu bez gömlek veya sarık biçiminde olmayıp dikişsiz olarak Resûlullah'a sarılmıştı.²³⁸

Hz. Peygamber'in cenaze namazını müslümanlar teker teker kıldılar. Hiç kimse imamlık yapmadı.²³⁹

Resûlullah'ın kabrinin altına Şükrân tarafından kırmızı bir kadife örtü serilmiştir.²⁴⁰

Resûlullah'ın kabrinin lahit şeklinde mi yoksa türbe şeklindeki yapılacağı hususunda ihtilaf çıktı. Medine'de mezar yapımcılar vardı. Lahit kazıcı olarak Ebû Talha, türbe yapımcı olarak da Ebû Ubeyde var idi. Sahabeler “Önce hangisi gelirse işi ona verelim” diye anlaştılar. Lahit kazıcısı daha önce geldi ve Hz. Peygamber için lahit

²³⁵ Muhammed b. Sa'd b. Meni' ez-Zührî İbn Sa'd, *Siyer*, thk. Adnan Demircan, çev. Musa Kazım Yılmaz (İstanbul: Siyer Yayınları, 2019), 817.

²³⁶ İbn Sa'd, *Siyer*, 818-819.

²³⁷ İbn Sa'd, *Siyer*, 824.

²³⁸ Buhârî, “Cenâiz”, 18.; Müslim, “Cenâiz”, 941.

²³⁹ İbn Mâce, “Cenâiz”, 65.; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 5/81.

²⁴⁰ Müslim, “Cenâiz”, 967.; Tirmizî, *Sünenü't-Tirmizî*, “Cenâiz”, 55.

şeklinde mezar kazdı. Lahit Hz. Aişe'nin (r.anhâ) evine kazıldı. Üzerine dokuz kerpiç kondu.²⁴¹

Hz. Peygamber ile aynı yere Hz. Ebû Bekir ile Hz. Ömer de defnedildi. Allah onlardan razı olsun. En doğrusunu yüce Allah bilir.

Kitabımız Melîk ve Vehhâb olan Allah'ın yardımıyla tamamlandı.

²⁴¹ İbn Mâce, “Cenâiz”, 65.; Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 1/8.

İKİNCİ BÖLÜM

NÛRÛ'L- UYÛN ADLI ESERİN TAHLİLİ

Bu bölümde matbû eserin tahlilini yapacağız. Her bir bölümü kendi başlığı altında ele alıp tahlil yapacağız. Örneğin: Hz. Peygamber'in (s.a.v.) nesebi başlığını incelerken matbû nüshada tek bir görüş zikredilmişken tahlil çalışmamızda farklı görüşleri de zikredeceğiz. Söz gelimi Hz. Peygamber'in doğumunun anlatıldığı bölümde rebû'l-evvel ayı üzerinde durulmuşken, tahlil çalışmamızda rebû'l-evvel ayının farklı günleri rivayeti, hatta farklı aylarda doğduğuna dâir görüşlere yer vereceğiz.

1. Hz. Peygamber'in Hayatına Dair Rivayetlerin Tahlili

1.1. Hz. Peygamber'in Soyu

Hz. Peygamberin nesebi ile alakalı rivayetlerde İbn İshak; Hz. Peygamber'in (s.a.v.) Âdem (a.s.) ile aralarındaki neseb zincirini şöyle sıralamıştır;

1. Hz. Muhammed 2. Abdullah 3. Abdülmuttâlib 4. Hâşim 5. Abdülmenâf 6. Kussay 7. Kilâb 8. Mürre 9. Ka'b 10. Lüeyy 11. Gâlib 12. Fehr 13. Mâlik 14. Nadr 15. Kinane 16. Hüzeyme 17. Müdrike 18. İlyas 19. Mudâr 20. Nezzar 21. Ma'd 22. Adnan 23. Üdeb 24. Mikvam 25. Nahur 26. Teyruh 27. Ya'rib 28. Yeşcüb 29. Nabil 30. İsmâil 31. İbrâhim 32. Tank (Asıl adı Azer'dir.) 33. Nahur 34. Saruh 35. Raü 36. Falih b. Ayr 37. Salih 38. Erfahşed 39. Sam 40. Nuh 41. Lamek 42. Metuşlah 43. Ehnuh 44. Muheytil 45. Keyn 46. Enuş 47. Şis 48. Hz. Âdem²⁴²

İbn Kesîr eserinde şöyle der: Hz. Peygamber'in atalarından Adnan'ın, Hz. İsmail'in (a.s.) neslinden geldiği hususunda bir görüş ayrılığı yoktur. Ancak arasında kaç zincir olduğunda ihtilaf edilmiş ve birçok görüş ileri sürülmüştür. Aralarında kırk ata geçtiği görüşü ağırlık kazansada otuz, yirmi, onbeş, on, dokuz, yedi veya dört olduğunu söyleyenler de olmuştur.²⁴³

İbn Sa'd ise eserinde şu ifadelere yer verir. Ma'ad ile İsmail arasında otuz küsur baba vardır. Ma'ad, Adnân, Üded, Hemeysâ, Selâmân, Avs, Yuz, Kâmvâl, Übey, Avvâm, Nâşid, Hazâ, Beldâs, Tedlâf, Tâbih, Hâcim, Nâhiş, Mâhî, Abakâ, Ebkar, Ubeyd, Duâ, Hamdân, Senber Yesribî, Nahzen, Yelhan, Er'avî, Ayfâ, Dîşân, İser,

²⁴² Ebû Abdillâh Muhammed b. İshak, *Sîretü İbn İshak*, çev. Sezai Özel (İstanbul: Akabe, 1988), 1/71.

²⁴³ İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve 'n-Nihâye*, 2/317-324.

Aknâd, Ebbâm, Muksî, Nâhis, Zâreh, Şemmâ, Mezzâ, Avs, Arrâm, Kayzer, İsmâil, İbrâhim. Başka bir rivâyete göre İbrahim'e (a.s.) kadar sekiz silsile vardır. "Ma'ad b. Adnân b. Üded b. Eytehüb b. Eyyûb b. Kayzer b. İsmail b. İbrahim" şeklindedir.²⁴⁴

Hız. Peygamber'in (s.a.v.) annesi Âmine'nin nesebi ise şöyledir: Âmine bnt. Vehb b. Abdümenâf b. Zühre b. Kılâb b. Mürre'dir. Annesi ise Berre bnt. Abdüluzzâ b. Osman b. Abdüddâr b. Kusay b. Kılâb'dır. Onun annesi ise, Ümmü Habîb bnt. Esed b. Abdüluzzâ b. Kusay b. Kılâb'dır. Onun annesi ise Berre bnt. Avf b. Abîd b. Avîc b. Adî b. Ka'b b. Lüey'dir. Onun annesi ise, Kılâbe bnt. Hâris b. Mâlik b. Hubâşe b. Ganm b. Lihyân b. Â'diye b. Sa'sa'a b. Ka'b b. Hind b. Tâbiha b. Lihyân b. Hüzeyl b. Müdrike b. İlyâs b. Mudar'dır.²⁴⁵

1.2. Hız. Peygamber'in İsimleri

Birçok müellif eserlerinde Resûlullah'ın isimlerini toplamaya gayret göstdediler. Bunlardan en meşhurları: Muhammed, Ahmed, Mukaffâ, Hâşir, Hâtim, Âkib ve Mâhî'dir.²⁴⁶

Bazı rivayetlere geçen "Ben melhame peygamberiyim" ifadesini iyi değerdendirmek gerekiyor. Melhame savaş ve cihâd demektir. Gerektiğinde zâlimlere karşı savaşmasına izin verilen demektir.

Hattâbî der ki; Aynı anda hem rahmet hem de savaş peygamberi nasıl olabilir? diye sorulur ise cevabımız şöyle olur. Allah (c.c.) Hız. Peygamber'i (s.a.v.) mûcizelerle destekledi. O'nu merhamet cihetinden, kılıç ve savaş ile gönderdi. Çünkü Yüce Allah, bir peygamber gönderdiğinde, eğer oranın halkı gelen peygamberi yalanlar, inkar edip başkaldırırlarsa yaptıklarının cezası olarak Allah (c.c.) azabı onlara derhal, acele olarak gönderirdi. Fakat Allah bu ümmete acıyıp onları helâk etmemek ve küfürden döndürmek için onlarla mücadeleyle emretti. İşte bundan dolayı bunda bir rahmet vardır.²⁴⁷

Hız. Peygamber'in (s.a.v.) Kur'an'da birçok isimle zikredildiği görülmektedir. Bu isimlerden bazıları O'nun vasıflarını anlatmaktadır.

²⁴⁴ İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1/100.

²⁴⁵ İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 100/101.

²⁴⁶ İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1/151-152.

²⁴⁷ Ebil Hasan Ali Bin Muhammed Seyfeddin El Âmidî, *Münteha's-Sul fî İlmi'l-Usul* (Beyrut: Darü'l-Minhac, 1997), 149-150.

Ebû Zekerıyyâ der ki: Hz. Peygamber'in (s.a.v.) Kur'an'da beş adı vardır. Bunlar: Muhammed, Ahmed, Abdullah, Tâhâ ve Yâsin.

Allah Teâlâ Muhammed ismin'i zikrederken şöyle buyurmuştur: *"Muhammed Allah'ın elçisidir."*²⁴⁸

Ahmed ismi ayette şöyle geçmektedir: *"...benden sonra gelecek, Ahmed adında bir peygamberi müjdeleyici (olarak gönderdiği) peygamberiyim demişti."*²⁴⁹

Abdullah ismi ise: *"Allah'ın kulu (Muhammed), O'na ibadet etmek için kalktığı anda cinler nerede ise (Kur'an'ı dinlemek için kalabalıktan) onun etrafında birbirlerine geçiyorlardı."*²⁵⁰

Allah Teâlâ Tâhâ ismiyle alakalı olarak; *"Tâ hâ. Kur'an'ı sana sıkıntıya düşesin diye indirmedik"*²⁵¹ buyurmuştur. Kur'anda başkasına değil, Resûlullah'a (s.a.v.) inmiştir.

Yâsin ismi ise: *"Yâsin. Kur'an-ı Hâkim'e and olsun ki, sen doğru yol üzere gönderilmiş Peygamberlerdensin."*²⁵² Yani "Ey İnsan" buyurmuştur. Bundan da kastedilen akıllı olandır ve Hz. Muhammed'dir.²⁵³

1.3. Hz. Peygamber'in Doğumu

Hz. Peygamberin doğumuyla alakalı olarak:

İbn Sa'd şöyle demiştir: Resûlullah'ın (s.a.v.) doğumundan önce muharrem ayının ortasında fil ordusu Mekke'ye geldi. Hz. Peygamber'in doğumu ile fil olayı arasında elli beş gece vardır. Resûlullah (s.a.v.) rebîü'l-evvel ayından on gün geçtikten sonra pazartesi doğdu.²⁵⁴

İbn Kesîr eserinde birçok farklı rivayeti ele alır. Farklı nakillere göre Hz. Peygamber (s.a.v.) rebîü'l-evvel ayının sekizinde, on yedisinde, rebîü'l-evvel ayının bitimine sekiz gün kala, hatta Resûlullah'ın ramazan ayında doğduğunu aktarmıştır. Bunun dayanağı da Rasûlullah'a vahyin ramazan ayında gelmesidir demiştir.²⁵⁵

²⁴⁸ el-Fetih, 48/29.

²⁴⁹ es-Saf, 61/6.

²⁵⁰ el-Cin, 72/19.

²⁵¹ Tâhâ, 20/1-2.

²⁵² Yâsin, 36/1-2.

²⁵³ Beyhaki, Delâilü'n Nübüvve, 1/119-128.

²⁵⁴ İbn Sa'd, Tabakâtü'l-Kübrâ, 1/146.

²⁵⁵ İbn Kesîr, el-Bidâye Ve'n-Nihâye, 2/411.

Hız. Peygamber'in doğduğu yıl ile alakalı olarak da fil vakasından otuz yıl hatta kırk yıl sonra doğduğunu söyleyenler olduğu gibi Resûlullah'ın (s.a.v.), fil vakasından onbeş sene önce doğduğunu söylenlerde olmuştur. Ancak meşhur kabul edilen görüşe göre Hız. Peygamber'in (s.a.v.) fil senesinde, rebî'ü'l-evvel ayının on ikisinde, pazartesi günü doğmuş, pazartesi vahiy (peygamberlik) gelmiş, pazartesi günü Mi'rac'a çıkmış, pazartesi günü hicret etmiş ve pazartesi günü vefat etmiştir.²⁵⁶

Hız. Peygamber'in anne karnına düşmesi ile alakalı olarak Âmine'nin Şib-i Ebi Tâlib de cemretü'l-vustâ'nın yanında, teşrik günlerinde Hız.Peygamber'e hamile kaldığı rivayet edilir. Abdullah Âmine ile evlenince üç gün yanında kaldı. Arapların âdetine göre bir kimse eşiyle, ailesinin evinde ilişkiye girerse orada üç gün kalırdı. Âmine'nin ailesinin evi cemretü'l-vüstâ'da idi. Bundan dolayı Âmine Efendimiz'e cemretü'l-vüstâ'da hamile kaldı.²⁵⁷

Hız. Peygamberin doğduğu gece birtakım olağanüstü olaylar meydana gelmiştir. Meydana gelen olaylar ile alakalı sıhhati tartışılan birçok rivayet mevcuttur.

Abdûlfettâh b. Ebî Gudde,²⁵⁸ bu olayların sahih olmadığını, dolayısıyla bu olayların ne söylenmesi ne de şiir olarak okunmasının caiz olmadığını söyler. Zira Kisra sarayının burçlarının sarsılması hadisi munkatı²⁵⁹ (kesintili) ve münker²⁶⁰ hadislerdendir demiştir.²⁶¹ Zehebî ise eseri Tarihu'l-islâm'da bu hadisin münker ve garip olduğunu söylemiştir.²⁶²

İbn Ebî Gudde: Taberî, İsfahanî, Beyhakî, Süyûtî gibi bazı âlimlerin bu olayları eserlerinde zikretmeleri sakın seni aldatmasın demiştir. Çünkü bu müellifler eserlerindeki konuları naklederken bütün rivayetleri, doğru kabul ettikleri için değil, bu rivayetlerin bilinmesi ve araştırılıp incelenebilmesi için nakletmişlerdir demiştir.²⁶³

²⁵⁶ İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve 'n-Nihâye*, 2/411-414.

²⁵⁷ İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1/138.; Halebî, *es-Sîretü'l-Halebiyye*, 1/39.

²⁵⁸ Muhammet Beyler, "Ebû Gudde, Abdûlfettâh", *TDV İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2020), 1/362-364.

²⁵⁹ Mehmet Efendioğlu, "Münkati", *TDV İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2006), 32/12.

²⁶⁰ Mehmet Efendioğlu, "Münker", *TDV İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2006), 32/13.

²⁶¹ Abdulfettah Ebu Gudde, *el-Maşnû' fî ma'rifeti'l-hadîsi'l-mevzû*, çev. Halil İbrahim Kutlay (İnkılab Yayınları, 2013), 50.

²⁶² Zehebî, *İmam Zehebi*, 1/28.

²⁶³ Gudde, *el-Maşnû' fî ma'rifeti'l-hadîsi'l-mevzû*, 46.

Taberî, eserinde zikredilen rivayetler hakkında olması muhtemel bir münkerliğin kendisine ait olmadığı, bilakis kendisine nakleden kimselerden böyle geldiğini, kendisinin de aynen eserine aldığını söylemiştir.²⁶⁴

Süyûtî, Hz. Peygamber'in doğumu esnasında meydana gelen olayları eserinde zikretmesiyle alakalı olarak bunların münker olduğunu ancak bu konuda Hafız Ebu Nuaym'e tâbi olduğunu söylemiştir.²⁶⁵

Bununla beraber söz konusu olaylar hakkında Beyhaki, kendi senediyle rivayet edip, bunları peygamberliğin bir delili olarak görmüştür.²⁶⁶

Hz. Peygamber'in doğduğu gece meydana gelen bu olağanüstü olaylar hakkında müellifler farklı yorumlar yapıp, doğruluğunu tartışsalar da, genel kabule göre bu olaylar Hz. Peygamber'in nübüvvetinin bir delili olarak görülmüştür.

1.4. Hz. Peygamber'in Sütanneleri

Hz. Peygamber'in sütannesi Halîme es-Sa'diyyeydi. Ancak Halîme'ye götürülmeden önce, birkaç günlüğüne Ebû Leheb'in cariyesi Süveybe emzirmişti. Kendisinden önce amcası Hamza, daha sonra da halası Berre'nin oğlu Ebû Seleme el-Mahzûmî de Süveybe'den süt emdikleri için Resûlullah'ın sütkardeşleri olmuşlardır.²⁶⁷

Süt çocuğu alabilmek için Mekke'ye gelen on kadından biri olan Halîme “yetimdir” diyerek kimsenin almadığı Hz. Peygamber'i alıp yurduna döndü. Resûlullah (s.a.v.) süttten kesilinceye kadar onların yanında kaldı. Dört yaşına geldiğinde, kardeşleriyle beraber otlaklarda dolaşırken Şakk-ı sadr olayı gerçekleşti.

Şakk-ı sadr: Hz. Peygamber'in göğsünün açılıp kalbinin yıkanmasını ifade eden bir tabirdir. Bu olayın birkaç defa gerçekleştiğine dair farklı rivayetler vardır. İlkinin Resûlullah (s.a.v.) sütannesinin yanında iken dört beş yaşlarında, daha sonra vahyin başlangıcında Hira'da ve Mi'rac'a çıkmadan önce gerçekleştiğine dair farklı rivayetler vardır.²⁶⁸

Hz. Peygamber'e sahabeler “Ya Resûlallah bize, kendinden söz edermisin” dediklerinde Resûlullah (s.a.v.) kendisinin Sa'doğulları'nda süt emdiğini ve orada

²⁶⁴ İbn Cerir et-Taberî, *Târîhu'l-Ümem Ve'l-Mülûk*, çev. Ahmet Temir - Zakir Kadiri Ugan (Bilge Kültür Sanat, 2019), 1/24-25.

²⁶⁵ Ebû'l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Hudayrî Süyûtî, *El-Hasâisü'l-Kübrâ*, çev. Ömer Temizel (İtisam Yayınları, 2021), 1/47-49.

²⁶⁶ Beyhaki, *Delâilü'n Nübüvve*, 1/95-100.

²⁶⁷ Levent Öztürk, “Süveybe”, *TDV İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2010), 38/183.

²⁶⁸ Erdiñç Ahatlı, “Şakk-ı Sadr”, *TDV İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2010), 38/309-310.

kuzuları otlatmaktayken beyaz elbiseli iki adamın yanına gelip kendisini yere yatırdığını, karnını yardıklarını, kalbindeki siyah bir kan pıhtısını çıkarıp attıklarını ve ardından kalbini yıkadıklarını söylemiştir.²⁶⁹ Enes b. Mâlik (r.a.) Hz. Peygamber'in göğsünde bu dikişin izlerini gördüğünü söylemiştir.”²⁷⁰

Hız. Peygamber (s.a.v.) iki yıl Halîme'den süt emdi. Beş yaşlarındayken Mekke'ye annesinin yanına teslim edildi. Altı yaşına kadar annesiyle beraber yaşadı.²⁷¹

Ümmü Eymen ise Hz. Peygamber'in doğumundan itibaren dadılığını yapmış, onu emzirmiştir. Resûlullah annesiyle beraber Medine'ye dayılarını ziyarete gidip dönerken annesi Ebvâda vefat ettiğinde Ümmü Eymen de oradaydı. Resûlullah (s.a.v.) Hatice (r.anhâ) ile evlenince Ümmü Eymen'i âzat etti.²⁷²

1.5. Hz. Peygamber'in Gelişimi (Yetiştirilmesi)

Hız. Peygamberin babasının vefatı ile alakalı farklı görüşler vardır. İbn Sa'd, Resûlullah'ın babasının vefatı ile alakalı birçok rivayet geldiğini fakat sağlam olan rivayetin anne karnında iken vefat ettiği rivayet olduğunu söylemiştir.²⁷³

Müfessir ve tarihçi İbn Kesîr şöyle der: Abdullah, ticaret kervanıyla Şam ve Gazze'ye gitti. Dönüş yolunda Medine'de rahatsızlanınca dayılarının yanında bir ay kadar kaldı. Kafiye Mekke'ye döndü. Abdülmuttalib oğlunun nerede olduğunu sorunca “Onu dayılarının yanında hasta olarak bıraktık” dediler. Abdülmuttalib onu almak için büyük oğlu Hâris'i Medine'ye gönderdi. Hâris gittiğinde Abdullah'ın vefat ettiğini öğrendi. O esnada Resûlullah (s.a.v.), ana rahmindeydi. Abdullah'ın yaşı ise yirmibeş idi.²⁷⁴

Muhaddis ve tarihçi Zehebi'ye göre: Abdullah yirmi beş yaşında iken Medine'ye hurma almaya gitmiş ve orada vefat etmiştir. Geriye mîras olarak ise Resûlullah'a dadılık yapan Ümmü Eymen, beş deve ve bir koyunu bırakmıştır.²⁷⁵

Hız. Peygamber'in (s.a.v.) annesinin vefatı ile alakalı da farklı görüşler vardır. Bu konuda İbn İshak Âmine'nin Ebvâ'da iken vefat ettiğini ve o sırada Resûlullah'ın altı yaşında olduğunu söyler.²⁷⁶

²⁶⁹ İshak, *es-Sîre*, 102.

²⁷⁰ İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1/201.

²⁷¹ Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşraf*, 1/131.

²⁷² Erul, “Ümmü Eymen”, 317.

²⁷³ İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1/143.

²⁷⁴ İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve'n-Nihâye*, 2/414-417.

²⁷⁵ Zehebî, *İmam Zehebi*, 1/117.

Vakidî, Âmine'nin cariyesi Ümmü Eymen'i de alarak Hz. Peygamber'i Medine'ye dayıları ziyarete götürdüğünü aktarıp sözlerine şöyle devam eder: Medine'de Yahudilerden iki adam gelip: "Muhammed'i getir de görelim." dediler ve kendi aralarında konuşmaya başladılar. Âmine onların konuşmasından endişe etti, korktu ve Mekke'ye dönmek üzere yola çıktı Ebvâ köyünde vefat etti. O vakit Resûlullah henüz altı yaşını yüz gün geçmiş idi.²⁷⁷

Hz Peygamber'in dedesinin vefatı ile ilgili olarak ise; İbn Kesîr: Abdulmuttalib vefat ettiğinde Resûlullah (s.a.v.) sekiz yaşındaydı. Abdulmuttalib vefatından önce kızlarını yanına topladı ve kendisi için ağıt dökmelerini istedi. Altı kızı vardı: Ümeyme, Ümmü Hakîm, Berra, Atike, Safiyye, Ervi.²⁷⁸ İbn İshak der ki: Abdulmuttalib'in vefatına Resulullah kadar hiç kimse ağlamadı. Kendisi henüz sekiz yaşındaydı.²⁷⁹

İbn Sa'd ise şöyle der; Abdülmuttalib vefat ettiğinde seksen iki diğer bir görüşe göre yüz yirmi yaşındaydı. Hz. Peygamber'e "Dedenizin vefatını hatırlıyormusunuz?" diye sorulduğunda o "Evet, o zaman sekiz yaşlarındaydım." derdi. Ümmü Eymen de "Hz. Peygamber'in (s.a.v.) o gün, dedesinin tabutunun arkasında ağladığını gördüm demiştir."²⁸⁰

Abdülmuttalib ölüm döşeğindeyken çocuklarını toplayıp onlara Resûlullah hakkında vasiyette bulundu. Zübeyr ve Ebû Tâlib Resûlullah'ın babası Abdullah'ın ana-baba bir kardeşleri olduğu için kendi aralarında kura çektiler ve kura Ebû Tâlib'e çıktı. Başka görüşe göre ise Abdülmuttalib, Resûlullah'ı kendisinden sonra Ebû Tâlib'e vasiyet etmişti.²⁸¹

Ebû Tâlib Resûlullah'ı (s.a.v.) kendi çocuklarından fazla sever, bir yere giderken yanına alırdı. Ebû Tâlib, ticaret için Şam'a gitmek için hazırlandığında Resûlullah devesinin yularından tutarak: "Ey amcacığım, beni kime bırakıyorsun? Babam yok, anam yok" deyince amcası onu da alıp beraberinde götürdü.²⁸²

Hz. Peygamber (s.a.v.) Ebû Tâlib ile birlikte Şâm'a ilk kez gittiğinde on iki yaşındaydı. Kervan Şâm'ın Busra kasabasına vardıklarında rahip Bahîrâ'ya konuk oldular. Rahip Ebû Tâlib'ten çocuğu alıp Mekke'ye dönmesini, aksi takdirde

²⁷⁶ Hişam, *Siret-i İbn Hişam*, 1/226.

²⁷⁷ İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve 'n-Nihâye*, 2/430-437.

²⁷⁸ İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve 'n-Nihâye*, 2/437-440.

²⁷⁹ İshak, *es-Sîre*, 120.

²⁸⁰ İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1/166.

²⁸¹ Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, 1/121.

²⁸² İshak, *es-Sîre*, 125.

Yahudilerin zarar vereceğini söyledi. Ebû Tâlib de Hz. Peygamber'i Şam'a götürmekten vazgeçip Ebû Bekir ve Bilâl ile geri gönderdi.²⁸³

İbn Kesîr, bu hadis ile alakalı içinde gariplikler vardır demiştir. Söz konusu hadiste, Hz. Peygamber'e refakatçi olarak dönüş yolunda Ebû Bekir ile Bilâl'in verildiği söylenmiştir. Hâlbuki o dönemde Hz. Ebû Bekir dokuz yaşlarında, Hz. Bilal ise daha da küçüktü. Dolayısıyla ne Ebû Bekir ne de Bilâl'in olması imkansızdır. İşte bu iki nokta da gariptir demiştir.²⁸⁴

Zehebî de bu hadisin münker olduğunu söyler. Çünkü Ebû Bekir on yaşlarında bir çocuktur. Bilal ise daha dünyaya gelmemiştir der. Ayrıca ağacın gölgelemesiyle alakalı olarak, mâdem Hz. Peygamber'in üzerinde gölgelemek için bir bulut geziyor, o halde ağacın gölgesinin ona doğru kayması nasıl düşünülebilir ki demiştir. Çünkü bulutun gölgesi altında konakladığı ağaç gölgesini ortadan kaldıracaktır.²⁸⁵

İbn Seyyidünnâs ise '*Uyûnü'l-eserde*, hadisin senedi sahih olmakla beraber metninde sıkıntı olduğunu söylemiştir. O da Ebû Bekir ve Bilâl'in Hz. Peygamber ile Mekke'ye geri gönderilme meselesidir demiştir. Çünkü Ebû Bekir'in yaşı on bile değildir. Bilâl'in ise Ebû Bekir'in mülküne geçişi bu olaydan otuz yıl sonradır demiştir.²⁸⁶

Hz. Peygamber'in ikinci Şam seferinde rahib'in bu ağacın altında ancak bir peygamber konaklayabilir, senden önce de İsa konaklamıştı sözüyle alakalı olarak Süheylî *er-Ravzü'l-ünüf* adlı eserinde bu olayın gerçekleşme ihtimalini uzak görür. Bir ağacın bu kadar uzun yaşamayacağını, dolayısıyla Hz. İsa'dan sonra bu ağacın Hz. Muhammed'e kadar varlığını sürdüremeyeceğini söyler. Aynı şekilde bu ağacın altında şimdiye kadar peygamberden başkası dinlenmemiştir ve bir başkasının gölgelenemeyeceği sözünün gerçekliğini uzak görür.²⁸⁷ Eş-Şâmi eserinde bunun mümkün olabileceğini, nitekim Botanik bilginlerine göre zeytin ağacının üç bin yıl civarında yaşayabileceği söyler.²⁸⁸ Doğrusunu Allah bilir.

Hz. Peygamber'in Hz. Hatice ile evlenmesi ile alakalı olarak:

²⁸³ Tirmizî, *Sünenü't-Tirmizî*, "Menâkıb", 3.

²⁸⁴ İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve'n-Nihâye*, 2/441.

²⁸⁵ Zehebî, *İmam Zehebi*, 1/123-128.

²⁸⁶ İbn Seyyidünnâs, *Uyûnü'l-eser*, 1/108.

²⁸⁷ Ebû'l-Kasım Abdurrahman b. Abdullah Süheylî, *Ravdü'l-Ünf* (Beyrut: Dâru İhyâu't-Turâs, 1991), 1/323.

²⁸⁸ Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Yûsuf b. Alî b. Yûsuf es-Sâlihî eş-Şâmî, *Sübülü'l-Hüda ve'r-Reşad* (Beyrut, 2013), 2/219.

İbn Sa'd, Resûlullah'ın Hatice ile evlenme yaşının yirmibeş, Hatice'nin yaşının ise kırk olduğunu söylemektedir. Hatice'nin babası Ficâr savaşından önce hayatını kaybettiği için amcası Amr b. Esed onu Hz. Peygamber (s.a.s.) ile evlendirdi.²⁸⁹

Hız. Peygamber'in (s.a.v.) İbrahim dışındaki bütün çocukları Hatice'den dünyaya gelmiştir. Bunlar: Kasım, Tayyib ve Tâhir, (bu üçüde peygamberlik öncesi süt çağında iken vefat etmişlerdir) Rukiyye, Zeynep, Ümmü Külsûm ve Fâtıma'dır. Rukiyye ile Ümmü Külsûm, Hz. Osmanla; Zeynep, Ebu'l-Âs ile, Fâtıma'da Ali (r.a.) ile evlendi.²⁹⁰

Kâbe'nin yeniden yapım zamanı ile ilgili de farklı rivayetler vardır. Kâbe, Hz. Peygamber'in Hatice ile evlenmesinden önce, meşhur görüşe göre ise evlenmelerinden on yıl sonra yeniden yapılmıştır.²⁹¹

İbn İshak'a göre: Kâbe'nin yıkılmasından korkan Kureyşliler toplanıp nasıl tamir edeceklerine karar verdiler. Bu sırada Hz. Peygamber otuz beş yaşında idi. Kâbe'nin üzerine tavan yapmak istediler. Çünkü Kâbe bir adam boyundan biraz yüksekçeydi ve taşları birbiri üstüne kireç olmadan konmuştu. Nihayetinde karaya vurup parçalanmış bir geminin tahtalarını alıp tavanını yaptılar. İş Hacerü'l-esved'in yerine konması meselesine gelince anlaşmazlık çıktı. Dört gün sonunda Kâbe'ye ilk gelen kimsenin hakem olması kararlaştırıldı. Onların yanına ilk giren Hz. Peygamber (s.a.v.) idi. Hz. Peygamber olayı dinleyince bir elbise getirmelerini istedi. Hacer'ül-esved elbisenin içine koyuldu ve her kabile elbisenin bir ucundan tutup kaldırdılar. Taş ulaşacağı yere gelince Hz. Peygamber (s.a.v.) bizzat eliyle taşı alarak yerine koydu ve duvarda üzerine devam edilerek bina yapıldı.²⁹²

Kâbe'nin yeniden inşasıyla alakalı olarak Hz. Peygamber (s.a.v.) Hz. Aişe'ye Kureyşlilerin masraflarla baş edemediklerinden dolayı Kâbe'yi eski haline getiremediklerini, eğer insanlar şirkten yeni uzaklaşmış olmasalardı Kâbe'yi yıkıp doğu ve batı taraflarından birer kapı açıp, Hatîm'i de içine katacağını söylemiştir. Bundan dolayı Abdullah b. Zübeyr, halifeliğinde Kâbe'yi, Hz. Peygamber'in isteğine uygun şekilde yaptı. Biri doğuda, diğeri batıda olmak üzere yere bitişik iki kapısı vardı. İnsanlar, birinden girip diğerdan çıkıyorlardı. Emevi ordusundan Haccac

²⁸⁹ İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1/181.

²⁹⁰ Zehebî, *İmam Zehebi*, 1/129-131.

²⁹¹ İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve'n-Nihâye*, 2/460-462.

²⁹² Zehebî, *İmam Zehebi*, 1/132-134.

mancınıklarla attığı taşdan zarar gören Kâbe'yi Abdülmelik b. Mervan'ın emriyle batı tarafındaki kapıyı duvar örerek kapattılar. Kâbe şimdi o halini korumaktadır.²⁹³

2. Hz. Peygamber'in Nübüvvetine Dair Rivayetlerin Tahlili

2.1. Hz. Peygamber'in Nübüvveti (Mekke Dönemi)

Hz. Peygamber'e (s.a.v.) inen ilk vahyin zamanı, peygamber'in yaşı ve kendisine vahyi getiren melek ile alakalı farklı görüşler vardır. Vahyin ramazan ayında başladığını söyleyenler olduğu gibi rebû'l-evvel ayında başladığını aktaranlarda vardır.

İbn İshak: "Allah peygamber olacak kişide iki şeyi zuhur ettirir" der. Bunlardan ilki gördüğü rüyaların ayın şekilde meydana gelmesi, ikincisi de yalnızlığın sevdirmesi. Hz. Peygamber de önce sâdik rüyâlar, ardından insanlardan uzak kalma isteği doğrultusunda her sene Hira'ya giderdi. Nitekim ramazan ayında i'tikâfa çekilmek üzere çıktığı Hira'da Cebrâil geldi ve ilk ilahi emri verdi.²⁹⁴

İbn Sa'd: Ramazan'ın on yedisi pazartesi günü ilk vahiy geldi. O zaman Hz. Peygamber (s.a.v.) kırk yaşındaydı. Ona vahiy indiren melek ise Cebrâil'di.²⁹⁵

İbn Kesîr eserinde vahyin Hz. Peygamber'e kırk yaşında veya diğer görüşe göre kırk üç yaşında iken geldiğine dair farklı görüşlere yer verir.²⁹⁶

Vâkıdî, "Hz. Peygamber'e (s.a.v.) ilk olarak vahiy, ramazanın on yedinci gecesinin gündüzü olan pazartesi gününde gelmiştir." demiştir.

Ahmed b. Hanbel'in bu konuda iki farklı rivayetti vardır. Bunlardan ilki İbn Abbas'dan: Hz. Peygamber (s.a.v.), kırk üç yaşında iken ilk vahiy geldi. On sene Mekke'de, on sene de Medine'de kaldı ve altmış üç yaşında iken vefat etti demiştir. Diğer rivayeti Amir eş-Şa'bî'den aktarır: Hz. Peygamber (s.a.v.), kırk yaşında iken peygamberlik geldi. Peygamberliği getiren melek İsrâfil'di. Bu durum üç sene boyunca devam etti. Bu süre zarfında Kur'ân inmedi. Üç senenin ardından Cebrâil gelip Kur'ân'ı indirmeye başladı. On senesi Mekke, on senesinde Medine'de olmak üzere yirmi senelik bir zamanda Kur'ân inmeye devam etti. Özetle; Hz. Peygamber'e kırk yaşından sonra önce İsrâfil gelmiş, ondan sonra da Cebrâil gelmeye başlamıştır.²⁹⁷

²⁹³ İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve 'n-Nihâye*, 2/462-471.

²⁹⁴ İshak, *es-Sîre*, 176-177.

²⁹⁵ İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1/247.

²⁹⁶ İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve 'n-Nihâye*, 3/9.

²⁹⁷ İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve 'n-Nihâye*, 3/9-15.

Hız. Peygamber'e ilk inen âyet ile alakalı olarak bazı görüşlere göre Müzzemmil sûresindeki “Ey örtüsüne bürünen!” ayeti olduğu söylense de genel kabul edilen görüşe göre Alak sûresindeki “Oku” ayetidir.²⁹⁸

İnen âyetlerle birlikte Müslümanların sayısı her geçen gün artmaya başladı. Bu durum müşrikleri rahatsız ediyordu. Hız. Peygamber'in dâvetini engellemek için birçok yol denediler. Her türlü eziyet ve işkenceye muhatap olan Müslümanlar Habeşistan'a hicret etmek zorunda kaldılar. Habeş hükümdarı Necâşi'nin gelen misafirlere ikramda bulunup, düşmanlarına iade etmemesi, Hız. Ömer'in Müslüman olması, İslâmiyet'in kabileler arasında hızla yayılmaya başlaması müşrikleri öfkeliendiriyordu. Toplanıp bir araya geldiler ve Hâşimoğulları ile Abdulmuttaliboğullarına boykot kararı aldılar. Onlardan kız alıp vermemeye, alış veriş yapmamaya, onların yanına gidip gelmemeye söz verdiler ve bu sözlerini yazıya alarak Kâbe'nin duvarına astılar.²⁹⁹

Üç yıl süren boykot bittiğinde Hız. Peygamber'i yeni hüznler bekliyordu. Ardı ardına gelen vefat haberleri. Amcası Ebû Tâlib ve eşi Hız. Hatice. Hız. Peygamber (s.a.v.) bu olaya çok üzülmüştü. Öyle ki Müslümanlar bu yıla “Hüzün yılı”³⁰⁰ demeye başladılar.

Hız. Peygamber'in amcası Ebû Tâlib, peygamberliğin onuncu yılı zilkade ayının başında, diğer görüşe göre şevvâl ayında seksen küsur yaşında vefat etti. Hatice (r.anhâ) ondan otuz beş gün sonra altmış beş yaşındayken vefat etti. Resûlullah (s.a.v.) Hız. Hatice'yi Hacûn'a defnetti.³⁰¹

Hız. Peygamber (s.a.v.) hüzn senesinde yeni bir destek bulmak için gittiği Tâif'ten vücudu yaralı gönlü mahzun bir şekilde Mekke'ye geri döndü.³⁰² Dönüş yolunda bir ağacın gölgesinde oturan Hız. Peygamber “Allah'ım! Gücümün tükenmişliğini, çaresizliğimi ve insanlar nezdinde zayıf ve hakir görülmemi sana arz ediyorum. Ey merhametlilerin en merhametlisi! Ey ezilenlerin Rabbi! Beni kime bırakıyorsun?” diye niyazda bulundu.³⁰³

Hız. Peygamber (s.a.v.) Nahle vadisine inip gece namaz kılmaya başladığında cinlerden bir grup geldi. Hız. Peygamber'in yanına gelip okuduğu Kur'ân'ı dinlemeye

²⁹⁸ Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, 1/146-147.

²⁹⁹ İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1/261.; İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve'n-Nihâye*, 3/126-132.

³⁰⁰ Mustafa Sabri Küçükaşcı, “Senetü'l-Hüzn”, *TDV İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2009), 36/519-520.

³⁰¹ İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1/172.; Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, 1/277.

³⁰² İbn Seyyidünnâs, *Uyûnü'l-eser*, 1/234-235.

³⁰³ Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, 1/278.

başladılar. Gelen cinler, Nusaybin cinlerindendi. Bazı rivayetlere göre bunlar Basra cinleridir denmiştir.³⁰⁴

Hz. Peygamber'in Tâif dönüşü gerçekleşen İsrâ ve Miraç olayı ile alakalı farklı tarihler zikredilmekle beraber en doğru kabul edilen görüşe göre Hz. Hatice ile Ebû Tâlib'in vefatlarını takip eden dönemde, hicretten bir yıl kadar önce meydana geldiği görüşüdür. On sekiz ay önce olduğu da söylenmiştir.³⁰⁵ İsrâ olayında Hz. Peygamber'in Hicr'de, Ümmü Hâni'nin evinde, Ebû Tâlib mahallesinde olduğuna dair farklı rivayetler vardır.³⁰⁶

İbn Sa'd eserinde bu olayı hicretten on sekiz ay önce, ramazan'ın on yedisinde öğle vakti evinde uyku halinde meydana geldiğini belirtir. Ona göre Cebrâîl ve Mîkâîl gelip, "Kalk, Allah'tan istediğini görmeye git." dediler. Onu Makam-ı İbrahim ve zemzem'in arasına götürdüler. Bir başka rivayette hicretten bir sene önce, rebû'l-evvel'in on yedisinde gece vakti, Ebû Tâlib Şib'i'nden (mahalle) Kudüs'e götürülmüştür.³⁰⁷

Ebû Tâlib'in kızı Ümmü Hâni İsrâ olayını şöyle anlatıyor: "Hz. Peygamber (s.a.v.) bizim evde istirahat halindeyken Kudüs'e götürüldü. Hz. Peygamber'i sabah namazı için uyandırdığımızda, kalktı sabah namazını kıldı ve şöyle dedi: "Ey Ümmü Hâni! Gördüğün gibi sizinle yatsı namazını kıldım. Sonra Kudüs'e gittim ve orada namaz kıldım ve döndükten sonra sabah namazını yine sizinle birlikte kıldım." dedi. İnsanların vereceği tepkilerden dolayı Hz. Peygamber'den bunları kimseye anlatmamasını istediğimde şöyle buyurdu: "Vallahi insanlara anlatacağım." dedi. Hz. Peygamber (s.a.s.) İsrâ olayını insanlara anlattı, hepside çok şaşırdılar.³⁰⁸ Farklı rivayetler olsada İsrâ ve Mi'raç gecesi receb ayının yirmi yedinci gecesinde kutlanmaktadır.³⁰⁹

Hz. Peygamber (s.a.v.) Hac mevsiminde Kâbe'ye gelen kabileleri İslam'a dâvet etmeye başladı. İlk Akabe'de on iki kişi, ikinci Akabe'de yetmiş kişi biat edince, Kureyşliler buna çok öfkeleni. Müslümanlara karşı eziyeti artırdılar. Daha önce yapmadıkları baskıyı yapmaya başlayınca Müslümanlar durumu Resûlullah'a (s.a.v.)

³⁰⁴ İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1/265.; İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve'n-Nihâye*, 1/68-72.

³⁰⁵ Salih Sabri Yavuz, "Mi'rac", *TDV İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2020), 132-135.

³⁰⁶ Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, 1/298-299.

³⁰⁷ İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1/266.

³⁰⁸ İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1/266-267.

³⁰⁹ İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve'n-Nihâye*, 3/166-181.

bildirip, hicret için müsaade istediler. Hz. Peygamber ise “Bunun için henüz bana izin verilmedi.” dedi. Birkaç gün sonra sevinç içerisinde gelerek “Bana hicret yurdunuzun Yesrib olduğu haber verildi. Artık kim hicret edebiliyorsa etsin” buyurdu.³¹⁰

Hz. Peygamber’in (s.a.v.) hicreti rebîü’l-evvel ayının on ikinci günü pazartesi günü gerçekleşmiştir. On yıl Medine’de kalıp, orada vefat etmiştir.³¹¹

İbn Şihâb konuyla alakalı olarak şöyle der: “Akabe gecesi ile Hz. Peygamber’in (s.a.v.) hicreti arasında üç ay veya buna yakın bir zaman vardır. Akabe zilhicce ayında gerçekleşti. Hz. Peygamber (s.a.v.), Medine’ye rebîü’l-evvel ayında geldi ve on yıl sonra Medine’de yine rebîü’l-evvel ayında vefat etti.”³¹²

Hz. Peygamber’in risâletinin Mekke dönemiyle alakalı İbn Seyyidünnâs vahyin başlangıcının Hira mağarasında “Oku” emriyle başladığını, Mekke halkının Müslümanları kuşatma altına aldığını, daha sonra İsra olayının gerçekleştiğini kısa cümleler ile bizlere sunarken, bizler yaptığımız bu tahlilde vahyin başlangıcının hangi ay olduğuyla alakalı farklı görüşleri ele almakla beraber ramazan ayında vahyin başladığı görüşünün kabul gördüğüne, ilk inen ayetin ne olduğuna, Mekke’deki boykot yılları ve peş peşe gelen ölümlere, Hz. Peygamber’in Tâif yolculuğuna, İsra ve Mirâç gecesiyle alakalı farklı görüşlere ayrıntılarıyla yer verdik.

2.2. Hz. Peygamber’in Gazveleri

Hz. Peygamber’in (s.a.v.) bizzat katıldığı gazvelerin sayısı hakkında farklı rivayetler vardır. İbn Hişâm, İbn Sa’d ve Vâkıdî’ye göre savaşların sayısı yirmi yedidir.³¹³ Umretü’l-kazâyı da ekleyen Mahmûd Şîr Hattâb bu sayının yirmi sekiz olduğunu söyler. Ancak bunlardan sadece dokuzunda savaş gerçekleşmiştir.

Sahîh-i Buhârî ve Müslim’de, Hz. Peygamber’in (s.a.v.) on dokuz gaza yaptığı, on yedisinde bizzat hazır bulunduğu rivayet edilmiştir.³¹⁴

Hz. Peygamber’in gazveleri Belâzürî’nin Ensâbü’l-Eşrâf’ında şöyle sıralanmıştır:

Hicretin Birinci Yılı: Safer ayında Ebvâ/Veddan gazvesi.³¹⁵

³¹⁰ Belâzürî, *Ensâbü’l-Eşrâf*, 1/300.

³¹¹ Zehebî, *İmam Zehebî*, 1/445-469.; İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve’n-Nihâye*, 3/166-183.; İbn Sa’d, *Tabakâtü’l-Kübrâ*, 1/266-268.

³¹² Beyhâkî, *Delâilü’n-Nübüvve*, 2/201.

³¹³ Ebu Abdullah Muhammed b Ömer el Vâkıdî, *Kitabü’l-Megâzî*, çev. Musa Kazım Yılmaz (İstanbul: İlk Harf Yayınevi, 2015), 1/47.

³¹⁴ Buhârî, “Meğâzî”, 45.; Müslim, “Cihâd”, 49.

³¹⁵ Belâzürî, *Ensâbü’l-Eşrâf*, 1/337.

Hicretin İkinci Yılı: Rebîü'l-evvel ayında Buvât gazvesi ve Sefevân gazvesi. Cemâziye'l-evvel ayında Zül'uşeyre gazvesi, ramazan ayında Bedir gazvesi, şevval ayında Benî Kaynukâ gazvesi, zilhicce ayında Sevîk gazvesi.

Hicretin Üçüncü Yılı: Muharrem ayında Karkaratü'l-küdr gazvesi, rebîü'l-evvel ayında Benî Gatafân gazvesi, cemâziye'l-evvel ayında Benî Süleym b. Mansur gazvesi, şevval ayının başında Uhud, ortasında Hamrâu'l-esed gazvesi.

Hicretin Dördüncü Yılı: Rebîü'l-evvel ayında Benî Nadîr gazvesi. Cemâziye'l-evvel de denmiştir. Zilkade ayında Bedrü'l-Mev'id gazvesi.

Hicretin Beşinci Yılı: Muharrem ayında Zâtürrikâ gazvesi, rebîü'l-evvel ayında Dümetü'l-cendel gazvesi, şâban ayında Benî Mustalik (Müreysî) gazvesi, zilkade ayında Hendek (Ahzâb) gazvesi. Zilkade ve zilhicce aylarında Benî Kurayza gazvesi.

Hicretin Altıncı Yılı: Rebîü'l-evvel ayında Benî Lihyân gazvesi ve Zükared (Gâbe) gazvesi, Zilkade ayında Hudeybiye gazvesi.³¹⁶

Hicretin Yedinci Yılı: Safer ayında Hayber gazvesi, cemâziye'l-evvel veya rebîü'l-evvel ayında olduğu da söylenmiştir. Zilkade ayında kazâ umresi (Kaziyye Gazvesi).

Hicretin Sekizinci Yılı: Ramazan ayında Mekke'nin Fethi, şevval ayının başı Huneyn ve Evtâs gazvesi, şevval ayının ortasında Tâif gazvesi.

Hicretin Dokuzuncu Yılı: Recep ayında Tebûk gazvesi.³¹⁷

2.3. Hz. Peygamber'in Seriyeleri

Seriyelerin sayısı ve isimlendirilmesi hususunda farklı bilgiler bulunmaktadır. Vâkıdî ve İbn Sa'd eserlerinde seriyye adedini kırk yedi olarak beyan etmekle beraber Vâkıdî elli beş, İbn Sa'd ise elli yedi seriyye hakkında bilgi vermiştir.³¹⁸ Seriyelerin adedinin yetmiş olduğunu söyleyen ise Şemseddin eş-Şâmî'dir.³¹⁹

Hz. Peygamber'in Seriyeleri:

Hicretin Birinci Yılı: Ramazan ayında Hamza b. Abdülmuttalib (r.a.) seriyyesi, şevval ayında Ubeyde b. Hâris seriyyesi, zilkade ayında Sa'd b. Ebû Vakkâs seriyyesidir.³²⁰

³¹⁶ Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, 1/400.

³¹⁷ Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, 1/337-435.

³¹⁸ Ahmet Özel, "Gazve ve Seriyye", *TDV İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2020), 30/430.

³¹⁹ eş-Şâmî, *Sübülü'l-Hüda ve'r-Reşad*, 6/3.

³²⁰ Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, 1/438.

Hicretin İkinci Yılı: Receb ayında Abdullah b. Cahş seriyyesi, ramazan ayının sonunda Umeyr b. Adî b. Harşe seriyyesi, şevval ayında Sâlim b. Umeyr seriyyesidir.

Hicretin Üçüncü Yılı: Rebîü'l-evvel ayında yahudi Ka'b b. Eşref et-Tâî'ye gönderilen seriyye, cemâziye'l-evvel ayında Karede seriyyesidir.

Hicretin Dördüncü Yılı: Muharrem ayında Ebû Seleme b. Abdülesed seriyyesi, safer ayında Münzir b. Amr b. Huneys b. Levzân es-Sâ'idî seriyyesi ve Mersed b. Ebû Mersed el-Ganevî seriyyesidir.³²¹

Hicretin Beşinci Yılı: Zilhicce ayında Abdullah b. Ebû Atîk el-Hazrecî seriyyesi.

Hicretin Altıncı Yılı: Muharrem ayında Abdullah b. Üneys ve Muhammed b. Mesleme el-Evsî seriyyeleri, rebîü'l-evvel ayında Ebû Bekir es-Sıddîk seriyyesi, rebîü'l-âhir ayında Ukkâşe b. Mihsan, Muhammed b. Mesleme ve Ebû Ubeyde b. Cerrâh'ın Zülkassa, Zeyd b. Hârise'nin Cemûm seriyyeleri, cemâziye'l-evvel ayında Zeyd b. Hârise'nin İs, Taref, Hismâ ve Vâdîlkurâ seriyyeleri, şâban ayında Abdurrahman b. Avf'ın Dûmetü'l-cendel ve Ali b. Ebû Tâlib seriyyeleri, ramazan ayında Zeyd b. Hârise'nin Ümmü Karfe el-Fezâriyye seriyyesi, şevval ayında Abdullah b. Revâha ve Kürz b. Câbir el-Fihri seriyyeleri.³²²

Hicretin Yedinci Yılı: Şevval ayında Ömer b. Hattâb Türebe seriyyesi, şâban ayında Ebû Bekir es-Sıddîk'ın Necid ve Beşîr b. Sa'd'ın Benî Mürre seriyyeleri, ramazan ayında Gâlib b. Abdullah el-Leysî'nin Fedek ve Gâlib b. Abdullah el-Leysî'nin Meyfaa seriyyeleri, şevval ayında Beşîr b. Sa'd'ın Yümn ve Cübâr seriyyesi, zilhicce ayında İbn Ebû'l-avcâ es-Sülemî seriyyesi.

Hicretin Sekizinci Yılı: Safer ayında Gâlib b. Abdullah seriyyesi, rebîü'l-evvel ayında Amr b. Ümeyye ed-Damrî, Şücâ' b. Vehb el-esedî ve Ka'b b. Umeyr el-Gıfârî seriyyeleri. Cemâziye'l-evvel ayında Zeyd b. Hârise, Ca'fer b. Ebû Tâlib ve Abdullah b. Revâha'nın Mûte ve Amr b. Âs Seriyyesi, receb ayında Ebû Ubeyde b. Cerrâh seriyyesi, şâban ayında Ebû Katâde ve Hâlid b. Velîd'in Batn-ı Nahle seriyyeleri, ramazan ayında Amr b. Âs'ın ve Sa'd b. Zeyd el-Eşhelî seriyyeleri, şevval ayında Hâlid b. Velîd'in Yelemlem ve Tufeyl b. Amr ed-Devsî seriyyeleri.³²³

Hicretin Dokuzuncu Yılı: Cemâziye'l-evvel ayında, safer ayında Kutbe b. Amr seriyyesi, rebîü'l-evvel ayında Dahhâk b. Süfyân el-Kilâbî seriyyesi, muharrem ayında

³²¹ Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, 1/443.

³²² Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, 1/446-448.

³²³ Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, 1/450-454.

Uyeyne b. Hısn seriyyesi, rebû'l-âhir ayında Alkame b. Mücezziz, Hâlid b. Velîd'in Dûmetü'l-cendel'deki Ükeydir b. Abdülmelik el-Kindî es-Sekûnî'ye gönderildiği seriyye, Berâe sûresinin bildirilmesi ve Hâlid b. Velîd'in Benî Hâris b. Ka'b seriyyeleri.³²⁴

İbn Seyyidünnâs Hz. Peygamber'in yaptığı savaşları ve gönderdiği askeri birlikleri sayısal olarak vermiş, ayrıntıya girmemiştir. Tahlil çalışmamızda Resûlullah'ın bizzat kumanda ettiği savaşların müelliflere göre sayılarını, isimlerini ve hangi yıllarda yapıldığını zikrettik. Ayrıca Hz. Peygamber'in seriyyelerini yapıldığı yıllara göre isimleriyle beraber ele aldık.

3. Hz. Peygamber'in Yaptığı Hacca Dair Tahlil

Hz. Peygamber'in (s.a.v.) yaptığı hac ve umre sayısıyl alakalı sahabeler arasında farklı görüşler vardır. Tirmizî'de geçen hadise göre: Hz. Peygamber (s.a.v.) hicret etmezden önce iki, hicretten sonra da bir olmak üzere toplamda üç hac yapmıştır. Diğer görüşe göre; bir hac dört umre yapmıştır. Bunlar; Hudeybiye umresi, kaza umresi, Cîrâne umresi, Vedâ haccı esnasında yaptığı umre.³²⁵

İmam Mâlik Muvattâ'sında Hz. Peygamber'in (s.a.v.) biri şevval, diğer ikisi de zilkade ayında olmak üzere üç umre yaptığını aktarır.³²⁶

Hz. Peygamber'in receb ayında umre yaptığına dair görüş Hz. Âişe (r.anhâ) tarafından kabul görmemiş ve şu cevabı vermiştir. “Ömrüm hakkı için, Hz. Peygamber receb ayında umre yapmadı.”³²⁷

Hz. Peygamber (s.a.v.) zilhicce ayına beş gün kala hac etmek üzere Medine'den yola çıktı.³²⁸ Zülhuleyfe'de geceleyen Hz. Peygamber (s.a.v.) sabah namazını orada eda ettikten sonra bineğine bindi. Akik vadisine geldiğinde kendisine burada namaz kılmasını, hac ve umre için niyet etmesini bildiren bir meleğin geldiğini söylemiştir.³²⁹

³²⁴ Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşraf*, 1/438-456.

³²⁵ Tirmizî, *Sünenü't-Tirmizî*, “Hacc”, 6.

³²⁶ Ebû Abdillâh Mâlik b. Enes b. Mâlik b. Ebî Âmir el-Asbahî el-Yemenî İmam Mâlik, *el-Muvattâ'*, çev. Abdulvehhap Öztürk (İstanbul: Kahraman Yayınları, 2013), “Hacc”, 56.

³²⁷ Tirmizî, *Sünenü't-Tirmizî*, “Hacc”, 93.

³²⁸ İzzeddin İbnü'l-Esîr, *El-Kamil Fi't-Târîh*, çev. M. Beşir Eryarsoy (İstanbul: Bahar Yayınları, 1989), 1/278.

³²⁹ Buhârî, “Hacc”, 16.

Hiz. Peygamber (s.a.v.) Vedâ haccı için ihrama girdiğinde hangi tür hacca niyet ettiğiyle alakalı farklı görüşler vardır. Çoğunluğa göre Hiz. Peygamber kırân haccına niyet etmiştir.³³⁰

Hiz. Peygamber (s.a.v.) Kâbe'yi tavaf ederken ilk üç şavtı koşarak, kalan dört şavtı da yürüyerek yapardı.

Vedâ haccında Hiz. Peygamber'in (s.a.v.) Safâ ile Merve arasındaki sa'y'ı binek üzerinde ve bineksiz yaptığına dair farklı görüşler vardır:

Cabir b. Abdullah'tan (r.a.) iki farklı görüş gelmiştir. Buna göre insanlar Hiz. Peygamber'i görüp, rehber edinmeleri, soru sorabilmeleri için Vedâ haccında hem tavafı, hemde sa'y'ı bineği üzerinde yapmıştır. Diğer görüşe göre ise yürüyerek yapmıştır. Doğrusunu Allah bilir.³³¹

Hiz. Peygamber (s.a.v.) kurbanlığı olanların ihramdan çıkmamalarını, kurbanlıkları olmayanların ise tavaf ve sa'y'ini yapıp, saçlarını kısaltıp ihramdan çıkmalarını istemiştir. Ardından hac için ihrama girip kurbanını kesmelerini, kurban bulamayanların ise hac sırasında üç gün, evine dönünce de yedi gün olmak üzere (on gün) oruç tutmalarını emretmiştir.³³²

Hiz. Peygamber (s.a.v.) Terviye günü Minâ'ya gitti. Orada bir gün kaldıktan sonra güneşin doğmasıyla beraber Arafat'a geçti. Vakfe yerinde insanlara hutbe okuduktan sonra öğle ve ikinci namazlarını cem ederek kıldı.³³³

Hiz. Peygamber Arafat'tan güneşin batmasıyla ayrıldı, Müzdelife'ye geldi. Geceyi Müzdelife'de geçirdikten sonra cemerât mevkiine geldi. İnsanların kendisini görmesi ve ibadeti usulüne uygun yapabilmeleri için Akabe cemresini binek üzerinde taşıladı. Cabir b. Abdullah (r.a.) Hiz. Peygamber'i şeytan taşlarken gördüğünü ve şöyle dediğini aktarır: "Hacca dair uygulamanızı benden öğrenin! Bilemiyorum, belki bu haccımdan sonra bir daha hac yapamam."³³⁴

Hiz. Peygamber (s.a.v.) bayramın birinci günü öğle namazını eda ettikten sonra ziyâret tavafını yaptı ve tekrar Minâ'ya döndü. Teşrik günleri gecelerini orada geçirdi. Gündüzünde zeval vaktinden sonra her cemreye yedi taş atar, her bir taşla da tekbir

³³⁰ İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve 'n-Nihâye*, 5/248-272.

³³¹ İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve 'n-Nihâye*, 5/298-306.

³³² Buhârî, "Hacc", 104.; Müslim, "Hacc", 174.

³³³ İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve 'n-Nihâye*, 5/316-319.

³³⁴ Tirmizî, *Sünenü 't-Tirmizî*, "Hacc", 57.

getirdi. Resûlullah (s.a.v.) birinci ve ikinci cemrelerin yanında uzunca durur, dualar eder, ancak üçüncü cemreyi taşıdıktan sonra orada hiç durmazdı.³³⁵

Hac ibadetini vedâ tavafı ile noktalayan Hz. Peygamber (s.a.v.), Mekke’de sabah namazını eda ettikten sonra Medine’ye yöneldi. Zilhicce’nin on dördüncü günü yola çıkıp yirmi dokuz zilhicce’de (27 Mart) Medine’ye ulaştı.³³⁶

Hz. Peygamber’in yaptığı hac ve umre sayılarıyla alakalı sayısal bilgiler veren müellifimiz İbn Seyyidünnâs daha sonra Resûlullah’ın yaptığı hacca kısaca değindi. Tahlil çalışmamızda hac ve umre sayısı ile alakalı farklı görüşlere yer vermekle beraber Resûlullah’ın hac için yaptığı yolculuğu, Mekke’de geçirdiği süreyi, Medine’ye dönüş gününe kadar yaptığı faaliyetleri ayrıntılı bir şekilde ele aldık.

4. Hz. Peygamber’in Yaratılış Özelliklerine ve Ahlâkına Dair Rivayetlerin Tahlili

4.1. Hz. Peygamber’in Vasıfları

Hz. Peygamber’in (s.a.v.) şemâili ile alakalı, İslam tarihi ve hadis kaynaklarında birçok rivayet mevcuttur. Bunlardan bazıları şöyledir:

Hz. Peygamber (s.a.v.) orta boylu idi, ancak insanların yanında uzun görünürdü. Teni, kırmızıya çalar şekilde beyaz, gözleri siyah, sakalı sıkı. Saçları ne düz ne de kıvrıkcıktı. Saçları kulak memelerine kadar ulaşıyordu. İki omuz arasında güvercin yumurtasına benzeyen peygamberlik mührü vardı. Vefat ettiğinde saçlarında yirmi tel beyazlık yoktu. El ve ayak parmakları kalındı. Yürüdüğünde adeta yokuştan iner gibi önüne eğilirdi. Birisine yöneldiğinde yalnızca başını değil, bütün vücudunu o yöne çevirirdi. O, insanların en cömerdi, en doğru sözlüsü, en yumuşak huylusu ve en arkadaş canlısı idi. O’nu ansızın görenler, heybeti karşısında heyecanlanır, O’nu tanıyanlar ise üstün özelliklerini bilip onu çok severler, sohbetinden ayrılmazlardı.³³⁷

Hz. Peygamber’in saçını, sakalını boyayıp boyamadığı sorulduğunda Enes b. Mâlik “O’nun sakalına düşen beyazlıklar boyanacak kadar çok değildi” derdi.

Ebû Hüreyre Hz. Peygamber’i görmemiş birisini gördümü hemen “Size Resûlullah’ı anlatayım mı?” der ve anlatmaya başlardı. Ardından konuşmasını şu

³³⁵ Beyhaki, *Delâilü’n Nübüvve*, 1/388.

³³⁶ Bünyamin Erul, “Vedâ Haccı”, *TDV İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2012), 42/590-591.

³³⁷ İbn Sa’d, *Tabakâtü’l-Kübrâ*, 1/470-478.

sözlerle tamamlardı: “Anam babam ona feda olsun ne ondan önce ne de ondan sonra onun gibisini görmedim.”³³⁸

4.2. Hz. Peygamber’in Ahlâkı

Allâh Teâlâ Hz. Peygamber’in şanını yücelterek şöyle buyuruyor: “*Sen gerçekten büyük bir ahlâk üzerinesin.*”³³⁹ Hz. Peygamber de ahlâkın önemine şu sözlerle vurgu yapıyor: “Mü’minlerin îman bakımından en mükemmel olanı onların ahlâken en güzel olanıdır.”³⁴⁰

Hz Peygamber’in ahlâkı ile alakalı en genel ifade Hz. Âişenin birçok kaynaktan geçen “Sizler Kur’an okumazmısınız, onun ahlâkı Kur’an’dır” sözüdür.³⁴¹

Zeyd b. Sâbit Hz. Peygamber’in (s.a.v.) ahlâkını anlatıyor: “Ben Hz. Peygamber’in komşusuydum. Vahiy geldiğinde bana haber gönderir, ben derhal gelip yazardım. Bizler hangi konudan bahsetsek Hz. Peygamber’de ondan bahsedirdi. Dünyadan konuşsak, o da bizimle beraber konuşurdu, ahiretten konuşsak, o da bizimle beraber onu konuşurdu.”³⁴² Resûlullah’ın işlerinde günah olmadığı takdirde kolay olanı seçtiğini, hiçbir zaman nefsi için intikam almadığını söylerdi.³⁴³

Hz. Peygamber’i tanıyanlar onun cömertliğini şu sözlerle anlatırdı: “O yağmur yüklü rüzgârlardan daha cömertti.”³⁴⁴ Enes b. Mâlik (r.a.) Hz. Peygamber’in cömertliğiyle alakalı olarak “O, insanların en cömerti” der ve şu olayı anlatırdı: Hz. Peygamber’den biri gelip birşeyler istedi. Resûlullah (s.a.v.) ona, birkaç koyun verdi. Koyunları alıp giden adam sevinçle şöyle dedi: “Ey kavmim müslüman olun. Çünkü Muhammed, fakirliğe düşme endişesi duymadan insanlara bağışta bulunuyor.”³⁴⁵

Hz. Peygamber (s.a.v.) beraberinde dünyalık bir metâ olduğu halde gecelemez, hemen onun dağıtılmasını emrederdi. Hz. Peygamber’in eşlerinden Ümmü Seleme şöyle diyor: Hz. Peygamber yüzü sararmış bir şekilde yanıma geldi. Ben bir rahatsızlığı olduğunu düşünerek “Ya Resûlallah neyiniz var; yüzünüz solmuş” deyince, “Bize verilen yedi dinar yatağımızda olduğu halde akşamladık” buyurdu.

³³⁸ İbn Sa’d, *Tabakâtü’l-Kübrâ*, 1/470-488.; Beyhaki, *Delâilü’n Nübüvve*, 1/260-270.

³³⁹ *el-Kalem*, 68/4.

³⁴⁰ Tirmizî, *Sünenü’t-Tirmizî*, “Radâ”, 11.

³⁴¹ İbn Sa’d, *Tabakâtü’l-Kübrâ*, 1/416.

³⁴² İbn Sa’d, *Tabakâtü’l-Kübrâ*, 1/417.

³⁴³ İbn Sa’d, *Tabakâtü’l-Kübrâ*, 1/419-422.; İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve’n-Nihâye*, 6/42-52.

³⁴⁴ Buhârî, “Bedi’l-Vahy”, 5.

³⁴⁵ Beyhaki, *Delâilü’n Nübüvve*, 1/268.

H.z.Âişe de bu konu ile alakalı şöyle der: Yanımda altı veya yedi dinar vardı. H.z. Peygamber (s.a.v.) bunları dağıtmamı istedi, fakat Resûlullah'ın rahatsızlığından dolayı fırsat bulup dağıtamadım. H.z. Peygamber (s.a.v.) rahatlayınca “ Ne yaptın, infak ettin mi?” diye sordu. Ben “Hayır Vallahi! Hastalığından dolayı fırsat bulamadım” deyince, Resûlullah dinarları getirmemi istedi ve “Bunlar yanımdayken Peygamber Allâh'a kavuşacak olsa hâli nice olur?” buyurdu.³⁴⁶

H.z. Peygamber (s.a.v.) konuşmasında kelimeleri tekrarlar, tane tane ve net bir şekilde anlatırdı. Öyle ki onu işiten kimse, sözlerini ezberlerdi. Kendisine, “Ya Resûlallah! Ne kadar fasih konuşuyorsunuz” dendiğinde, H.z. Peygamber “Elbette, çünkü Kur'an apaçık bir Arapçayla indirilmiştir.” buyururdu.³⁴⁷

H.z. Peygamber (s.a.v.) konuşmalarında ve insanlarla olan ilişkilerinde nezaketi elden bırakmaz ve karşısındakine değer verirdi. Karşısındakine önce selâmı kendisi verir, tokalaşır ve karşı elini bırakmadıkça kendisi de elini bırakmazdı. H.z. Peygamber dâvet edildiğinde siyah veya beyaz ayrımı yapmadan dâvete icâbet ederdi. Bazen bir hurma görür, alıp ağzına götürmek ister ancak o hurmanın zekât malı olmasından endişe duyup geri bırakırdı.³⁴⁸

H.z. Peygamber görgüsüz bedevîlerin kaba davranışlarına rağmen gülümsemekle yetinirdi. Enes b. Mâlik anlatıyor. H.z. Peygamber ile beraber yürürken bir bedevî geldi ve Resûlullah'ın üzerindeki kenarları kalın ve sert giysiyi çekip “Ya Muhammed elindeki Allah'a ait mallardan bana da verilmesini söyle” dedi. H.z. Peygamber'in (s.a.v.) boynunda sertçe çekilmesinden dolayı iz kalmıştı. Resûlullah bedeviye bakıp tebessüm etti ve ona birşeyler verilmesini emretti.³⁴⁹

Âişe (r.anhâ) H.z. Peygamber'in ev hâlini anlatıyor: “Elbisesini yamalar, ayakkabısını diker ve insanların evlerinde yaptıklarını yapardı.”³⁵⁰

H.z. Peygamber hayatında hiçbir kadına veya köleye el kaldırmamış, kendi şahsına yapılan haksızlıktan dolayı kimseden intikam almamıştır. H.z. Peygamber'in yanında yetişen Enes b. Mâlik şöyle anlatıyor: “Ben H.z. Peygamber'in on yıl hizmetinde bulundum. Bir defa dâhi 'öf' demedi. Yaptığım hatadan dolayı 'bunu neden böyle

³⁴⁶ Beyhaki, *Delâilü'n Nübüvve*, 1/282.

³⁴⁷ İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1/429.; Zehebî, *İmam Zehebi*, 2/195-200.

³⁴⁸ İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1/429-432.

³⁴⁹ Müslim, “Zekât”, 1057.; Beyhaki, *Delâilü'n Nübüvve*, 1/260.

³⁵⁰ İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1/418.

yaptın?’ veya yapmadığım bir işten dolayı ‘Şöyle yapsaydın olmaz mıydı!’ diye azarladığı olmadı.”³⁵¹

Ebû Saîd el Hudrî (r.a.) Hz. Peygamber’in hâyâsını anlatıyor: “Hz. Peygamber (s.a.v.) örtüsü içindeki bekâr bir kızdaki bekâr bir kızdan daha hayâlîydi. Bir şeyden hoşlanmadığında, biz bunu onun yüzünden anlardık.”³⁵²

Enes b. Mâlik Hz. Peygamber’in cesaretini anlatıyor: “Medine’de duyulan bir sestenden dolayı insanlar paniğe kapılıp, sesin geldiği yöne doğru koşuşmaya başladılar. Bir baktılar ki; Hz. Peygamber (s.a.v.), atına binip, boynuna kılıcını asıp onlardan önce o sese doğru gitmişti. Birşey göremediği için dönerken insanları panik halde görünce “Paniğe kapılmayın, korkmayın” diyordu.”³⁵³

Âişe (r.anhâ) Hz. Peygamber’in ibadet hayatını anlatıyor: “Resûlullah’ın ameli devamlı yağın bir yağmur gibiydi. Buna hanginiz dayanabilir?” Hz. Peygamber (s.a.v.) oruçlarında bazen ara verir, bazen de peşpeşe tutardı. Şâban ayının tamamına yakını oruçlu geçirirdi. Hiç iftar etmeden visâl orucu tuttuğu olurdu. Fakat başkasının visâl orucuna müsaade etmezdi. “Ya Resûlallah! Ama sen visâl orucu tutuyorsun.” dediklerinde; “Ben sizler gibi değilim. Beni Rabbim yedirir ve içirir. Sizler dayanabileceğiniz amelleri yüklenin.” buyururdu.”³⁵⁴

Hz. Peygamber (s.a.v.) ibadetten zevk alırdı. Ayakları şişinceye kadar namaz kılar, her namaz için abdest alırdı. Resûlullah’ın günlük dua ve zikirleri vardı. Her gün yetmişden fazla tevbe ve istiğfar eder, yerken ve içerken, evine girerken ve çıkarken, yatarken ve kalkarken, elbisesini değiştirirken çeşitli dualar okurdu. Geceleyin ibadete kalktığında ve bâkî mezarlığı’na gittiğinde uzun uzun dua ederdi.”³⁵⁵

5. Hz. Peygamber’in Yeme-İçmesi ve Giyim-Kuşamına Dair Rivayetlerin Tahlili

5.1. Hz. Peygamber’in Yeme-İçmesi

Hz. Peygamber (s.a.v.) yediklerine ve içtiklerine çok dikkat ederdi. Kendisine bir yiyecek ikram edildiğinde bunun hediye mi, yoksa sadaka mı olduğunu sorardı. Sadaka

³⁵¹ Müslim, “Kitâbü’l-Fadâil”, 2309.; Beyhaki, *Delâilü’n Nübüvve*, 6/42-52.

³⁵² Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 3/77,79,88.

³⁵³ İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve’n-Nihâye*, 6/42-52.

³⁵⁴ Buhârî, “Savm”, 50.; Müslim, *Siyâm*, 1102.; Zehebî, *İmam Zehebi*, 2/220-222.; Beyhaki, *Delâilü’n Nübüvve*, 1/356.

³⁵⁵ Buhârî, “Teheccüd”, 1.; Müslim, “Zikir”, 2702,2710,2715.

ise kendi yemez, sahabelere yiyin derdi. Hediye olduğu söylenirse de eliyle yemeğe buyur eder ve kendisi de onlarla birlikte yedi.³⁵⁶

Hz. Peygamber'e bazı Yahudiler "tirit" denilen yemek getirdiler. Resûlullah, "Bu, hediye mi yoksa sadaka mı?" diye sordu. Onlar: "hediyedir." deyince ondan yedi.³⁵⁷

Hz. Peygamber (s.a.s.) ve aile bireylerinin yiyecek bir şey bulamadıklarından dolayı karınlarına taş bağlayıp, aç olarak geceledikleri zamanlar oldu. Âişe (r.anhâ) der ki; "Hz. Peygamber (s.a.s.) hayatı boyunca ailesi üç gün buğday ekmeği yemedi." Ömer (r.a), Resûlullah'ın (s.a.s.) bazı günlerde açlıktan iki büklüm olduğunu, karnını doyuracak bir hurma bile bulamadığını söylemiştir.³⁵⁸ Oysaki Resûlullah'a (s.a.v.) yeryüzünün hazineleri teklif edilmişti de o âhireti tercih etmişti.³⁵⁹

Enes b. Mâlik (r.a.) Hz. Peygamber ile beraber bir dâvete gittiklerinde et yağıyla yapılmış kabaklı bir yemek ikram edildiğini söyler. Kabağın Resûlullah'ın çok hoşuna gittiğini gördüğünde kabakları Resûlullah'ın önüne getirdiğini ve o günden sonra kendisinin de kabak yemeğini sevdiğini anlatmıştır.³⁶⁰

Hz. Peygamber (s.a.v.) tatlıdan ve baldan hoşlanırdı. En çok sevdiği yemek ekmekten ve etten yapılan "tirit" ile çekirdeksiz hurma, sadeyağ ve kavrulmuş undan yapılan "hays" denilen hurma tiritiydi.³⁶¹

Hz. Peygamber içerisinde sarımsak ve soğan olan yemekleri yemezdi. Neden yemediği sorulduğunda, Cebrâil'den (a.s.) dolayı onu yemek istemediğini söylerdi. Bir defasında üzerine yağ dökülmüş keler getirildi. Hz. Peygamber sahabelere yemelerini söyledi fakat kendisi yemedi. Sahabeler "Ya Resûlallah, sen yemezsen biz nasıl yiyebiliriz?" deyince Hz. Peygamber (s.a.s.), "Ben ondan hoşlanmıyorum." cevabını verirdi.³⁶²

Hz. Peygamber'e (s.a.v.) bir içecek ikram edildiğinde sağında çocuk dahi olsa sağdan başlamayı tercih ederdi. İbn Abbâs (r.a.) anlatıyor: Bir dâvetteyken ben Resûlullah'ın sağında, Hâlid b. Velîd ise solunda oturuyordu. Süt ikram edildi. Rasûlullah ondan içti. Ardından bana "İçme sırası senindir. Ancak istersen Hâlid'e verebilirsin" buyurdu. Ben de: "Senin artığın süt için başkasını kendime tercih

³⁵⁶ Buhârî, "Kitâbü'l-Hibe", 7.; İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1/442.

³⁵⁷ İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1/443.

³⁵⁸ İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1/457-460.

³⁵⁹ Ahmed b. Hanbel, *el-Müsned*, 3/489.

³⁶⁰ İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1/447-448.

³⁶¹ İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1/449.

³⁶² İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1/451-452.; İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve'n-Nihâye*, 1/387-403.

edemem” dedim ve alıp içtim. Sonra Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurdu: Allah kime süt içirirse: “Allah’ım bu sütü bize faydalı kıl ve bundan bize bol ver” desin. Hz. Peygamber (s.a.v.) süt içmeyi sever ve şöyle buyururdu: “Sütten başka hem yiyecek hem de içeceğin yerini tutan bir şey yoktur.”³⁶³

5.2. Hz. Peygamber’in Giyim-Kuşamı

Hz. Peygamber’in giydiği elbiseleriyle alakalı Âişe (r.anhâ) şöyle diyor; “Hz. Peygamber (s.a.s.) yünden dikilmiş siyah bir hırka giyerdi. Yün hırka içinde terleyip, yün kokusunu almaya başladığında onu giymezdi.”³⁶⁴

Hz. Peygamber’in hangi elbiseyi daha çok sevdiği Enes b. Mâlik’e sorulduğunda, sık çizgili pamuk elbise olan “Hibere” derdi. Resûlullah (s.a.v.) beyaz, kırmızı, sarı ve yeşil renklerde elbiseler giyerdi.

Hz. Peygamber, “Beyaz elbise giyin. Çünkü beyaz elbise daha temiz ve daha hoştur. Ölülerinizi de beyaz kefene sarın” buyurur, iki bayram ve cuma günleri, kırmızı hırkasını giyerdi. Berâ (r.a.): “Ben Resûlullah’ı kırmızı bir elbiseyle gördüm, ondan daha güzel hiçbir şey görmedim.” demiştir.

Ümmü Seleme (r.anhâ), “Hz. Peygamber’in gömleği, hırkası ve entarisi (izar/peştamal), zaferan ve safranla (sarı) boyanırdı; sonra bu giysilerle dışarı çıkardı.” demiştir. Yine Hz. Peygamber’in yeşil bir hırkayı omuzlarının üzerine alarak Kâbe’yi tavaf ettiği rivayet edilmiştir.³⁶⁵

Hz. Peygamber’in (s.a.s.), elçilerin kabulünde giydiği elbisesi “Hadramî” idi. Resûlullah’ın vefatından sonra bu elbise halifelerin yanında kaldı. Halifeler onu ramazan ve kurban bayramlarında giyiyorlardı.³⁶⁶

Hz. Peygamber (s.a.s.), yeni bir elbise giydiği zaman şöyle dua ederdi: “Allah’ım! Sana hamd olsun. Sen bana giydirdin. Bu elbisenin hayrını ve onun için takdir edilmiş hayrını senden istiyorum. Onun şerrinden, onun için takdir edilmiş şerlerden sana sığınıyorum.”³⁶⁷

Hz. Peygamber gösterişli bir hayat yaşamadı. Bir defasında Hz. Ömer (r.a.) onun bir hasır üzerinde uyuduğunu gördü. Hasır Resûlullah’ın yüzünde izler bırakmıştı. Ömer

³⁶³ Tirmizî, *Sünenü’l-Tirmizî*, “Daavât”, 54 (No. 3455).

³⁶⁴ İbn Sa’d, *Tabakâtü’l-Kübrâ*, 1/523.

³⁶⁵ İbn Sa’d, *Tabakâtü’l-Kübrâ*, 1/519-523.

³⁶⁶ İbn Sa’d, *Tabakâtü’l-Kübrâ*, 1/530.

³⁶⁷ İbn Sa’d, *Tabakâtü’l-Kübrâ*, 1/532.

(r.a.) bunu görünce gözünden yaşlar boşalmaya başladı. Resûlullah (s.a.s.), “Neden ağlıyorsun?” diye sorduğunda; Ömer (r.a.) “Sen Allah’ın Resûlüsün. Kısra ve Kayserler altından tahtlar üzerinde yaşıyorlar” deyince, Hz. Peygamber (s.a.s.), “İstemezmisin Ey Ömer dünya onların, ahiret ise bizim olsun?” buyurdu.³⁶⁸

Hız. Peygamber’in (s.a.v.) altından, gümüşten ve demirden yüzükleri vardı. Resûlullah’ın sağ eline taktığı altın bir yüzüğü vardı. İlerleyen zamanlarda onu çıkardı ve attı. “Vallahi bir daha altın yüzük takmayacağım.” dedi. Bunu gören insanlar da yüzüklerini attılar.³⁶⁹

Hız. Peygamber (s.a.v.) Kayser’e veya Rum’a bir mektup yazdı, ancak mektubu mühürlemedi. Kendisine, “Eğer mühürlü değilse mektubun okunmaz.” denilince Resûlullah gümüşten bir yüzük yaptırdı ve üzerine “Muhammed Resûlullah” cümlesini yazdırdı. Yüzüğün üstündeki yazı üç satır şeklinde işlenmişti. “Muhammed” bir satırda, “Resûl” bir satırda, “Allah” da bir satırdaydı. Resûlullah’ın vefatından sonra bu yüzük önce halife Ebû Bekir’e, onun vefatıyla Hız. Ömer’e, onun vefatıyla da Hız. Osman’a geçti. Osman’ın (r.a.) halifeliğinin son döneminde yüzük Erîs kuyusuna düştü. Üç gün yüzük arandı, ancak bulunamadı.³⁷⁰

Hız. Peygamber (s.a.v.) sefere çıktığında yanında mutlaka tarağı, aynası, yağ, misvağı ve sürmesi olurdu. Resûlullah ağız temizliğine çok önem verir, gece veya gündüz uyuyup sonra kalktığında mutlaka abdest almadan önce ağzını misvaklardı.

Hız. Peygamber güzel koku sürünmeyi çok sever, kokusunu yanından eksik etmezdi. Misk kokusu için “O kokuların en güzeli” derdi. İbn Ömer tütsü yakmak istediği zaman kâfurı üd üzerine koyar, sonra tütsüyü yakardı ve “Hız. Peygamber tütsüsü böyle yakardı” derdi.³⁷¹

Hız. Peygamber (s.a.s.) yataarken gözlerinin her birine üçer defa sürme çekerdi.”³⁷² Zaman zaman hacamat yaptırdı. Enes b. Mâlik Hız. Peygamber’in boyun damarından iki defa, kürek kemikleri arasından da bir defa olmak üzere toplamda üç defa kan aldırdığını söyler.

Semüre b. Cündeb Hız. Peygamber’in bir hacamatçı çağırdığını anlatır. Gelen kişi Resûlullah’ın cildini bıçağın ucuyla kesip, boynuz ile kan aldı. Bu duruma anlam

³⁶⁸ İbn Sa’d, *Tabakâtü’l-Kübrâ*, 1/538.

³⁶⁹ İbn Sa’d, *Tabakâtü’l-Kübrâ*, 1/543.; İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve’n-Nihâye*, 5/582-583.

³⁷⁰ İbn Sa’d, *Tabakâtü’l-Kübrâ*, 1/542-550.

³⁷¹ İbn Sa’d, *Tabakâtü’l-Kübrâ*, 1/456.

³⁷² İbn Sa’d, *Tabakâtü’l-Kübrâ*, 1/557.

veremeyen bir bedevî korktu ve “Ya Resûlallah! Bu adamın senin derini kesmesine neden müsaade ediyorsun?” dedi. Resûlullah (s.a.s.), “Bu kan aldırmadır. İnsanların yaptığı tedavinin en hayırlısıdır.” dedi. Hz. Peygamber oruçlu iken de kan aldırdı, fakat baygınlık geçirdiği için oruçlu kimselere kan aldirmek mekruh sayıldı.³⁷³

6. Hz. Peygamber’in Şakaları-Mizahına Dair rivayetlerin Tahlili

Hz. Peygamber’in çocuklar ile samimi bir iletişimi vardı. Onlara selam verir, onlarla şakalaşır ve onları memnun etmeye çalışırdı. Çocukluğu Resûlullah’ın (s.a.v.) yanında geçen Enes b. Mâlik der ki: “Resûlullah (s.a.s.) beni bir grup çocuğun olduğu yerde görünce yanıma geldi ve çocuklara selam verdi.”³⁷⁴

Hz. Peygamber (s.a.v.) torunlarıyla şakalaşır. Hüseyin’e dilini çıkararak şaka yapardı. Bu durum Uyeyne b. Bedr’in dikkatini çekti ve “Ya Resûlallah seni bu işleri yaparken görüyorum. Vallahi çocuğum bana yüzünü uzattığında bile öpmem” deyince Hz. Peygamber (s.a.v.) “Merhamet etmeyene merhamet olunmaz.” buyurdu.³⁷⁵

Hz. Peygamber şaka yaparken dahi yalan konuşmaz, “Şüphesiz ben şaka yaparım. Ancak kesinlikle hakkı söylerim.” derdi. Enes b. Mâlik, Hz. Peygamber’in insanların en nükteci olanlarından biri olduğunu söylerdi.³⁷⁶

Bir defasında adamın birisi Hz. Peygamber’e gelip kendisi için bir binek istedi. Resûlullah (s.a.v.) ona: “Ben seni dişi bir devenin yavrusuna bindireyim.” buyurunca Adam: “Ya Resûlallah ben deve yavrusunu ne yapacağım!” dedi. Hz. Peygamber de ona: “Develeri dişi deveden başkası mı doğurur ki?” buyurdu.³⁷⁷

Hz. Peygamber arkadaşlarının yaptığı şalakara da gülerdi. Hz. Peygamber’in (s.a.v.) vefatından birkaç yıl önceydi. Ebû Bekir (r.a.) beraberinde Nuayman ve Süveybit ile ticaret için Busrâ’ya gitti. Yolculukta Süveybit yemek işini üstlenmişti. Nuayman yiyecek birşeyler isteyince Süveybit, Ebû Bekir gelmeden olmaz dedi. Nuaymân şakacı biriydi, Süveybit’e “Seni satayım da gör” dedi ve yüksek sesle “Benden bir köle satın alın. Ama dili uzun ve geveze herifin biridir. Ben hürüm diye de iddia edebilir.” deyince; onlar: “O’nu alıyoruz.” dediler ve on deve karşılığı satın aldılar. Süveybit: “Bu yalan söylüyor, ben hür bir adamım” dediyse de inandıramadı.

³⁷³ İbn Sa’d, *Tabakâtü’l-Kübrâ*, 1/509-516.

³⁷⁴ İbn Sa’d, *Tabakâtü’l-Kübrâ*, 1/416.

³⁷⁵ Müslim, “Kitâbü’l-Fadâil”, 2318.; Tirmizî, *Sünenü’l-Tirmizî*, “Birr”, 12.

³⁷⁶ Zehebî, *İmam Zehebi*, 2/220-222.

³⁷⁷ İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve’n-Nihâye*, 6/59-61.

Adamlar: “Biz senin haberini aldık.” deyip onu götürdüler. Derken Ebû Bekir geldi. Durumu öğrenince gidip develeri geri verip Süveybit’i kurtardı. Durumu duyan Hz. Peygamber (s.a.v.) ve etrafındakiler olaya gülüştiler.³⁷⁸

7. Hz. Peygamber’in Âilesine Dair Rivayetlerin Tahlili

7.1. Hz. Peygamber’in Hanımları

Hz. Peygamber (s.a.v.) birçok kadın ile nikâh kıydı. Bunların içerisinde vefat edene kadar nikâh akdini bozmayıp evli kaldığı eşleri olduğu gibi, farklı sebeplerle nikâh akdini sonlandırdığı eşleride olmuştur.

Hz. Peygamber’in (s.a.v.) on beş hanımla evlendiği, bunlardan on üçü ile zifafa girdiği, aynı dönemde on bir hanımının birlikte yaşadığı rivayet edilmiştir. Hz. Peygamber vefat ettiğinde dokuz hanımı hayattaydı. Bu konuda ihtilaf yoktur. Bu hanımlarının adları şöyledir: Âişe bint. Ebû Bekir, Hafsa bint. Ömer, Ümmü Habîbe, Zeynep bint. Caşş, Ümmü Seleme, Meymune bint. Hâris, Sevde bint. Zem’a, Cüveyriye bint. Hâris, Safiye bint. Hüvey.³⁷⁹ Hz. Peygamber’in hanımları;

1) Hatice bint Huveylid: Hz. Peygamberin ilk eşi ve İbrâhim’in dışındaki bütün çocuklarının annesidir. Resûlullah, Hatice (r.anhâ) vefat edinceye kadar bir başkasıyla evlenmedi. Hatice’yi çok seven Hz. Peygamber onun faziletini devamlı dile getirirdi.³⁸⁰

2) Sevde bint Zem’a: Hz. Peygamber (s.a.v.) Hatice’den sonra Medine’de elli yaşında beş çocuklu bir kadın olan Sevde bint Zem’a ile evlendi. Sevde evliliğin ilerleyen dönemlerinde, Resûlullah ile geceleme hakkını Âişe’ye bıraktığını söyleyip, âhirette peygamber hanımı olarak haşrolmanın kendisine yeteceğini belirtmiştir. Hicretin yirmi üçüncü yılında vefat ettiğinde seksen yaşlarında olan Sevde’nin cenaze namazını Ömer b. Hattâb kıldırdı.³⁸¹

3) Âişe bint Ebû Bekir: Hz. Peygamber Hatice’nin (r.anhâ) vefatından üç yıl sonra Âişe (r.anhâ) ile evlenmiştir. Resûlullah (s.a.v.) Âişe’ye hitâben “Rüyamda bana iki kere gösterildin. Bir adam seni beyaz, saf bir ipek içinde getiriyor ve bu senin eşin diyordu. İpeği açıyorum ki içindeki sensin. Bende; eğer bu rüyam Allah tarafından gösterilmiş ise, Allah’ın takdiri gerçekleşir diyordum” dedi. Hz. Peygamber’in bâkire

³⁷⁸ İbn Mâce, *es-Sünen*, “Edep”, 24.

³⁷⁹ İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve ’n-Nihâye*, 5/485-498.

³⁸⁰ İshak, *es-Sîre*, 308.

³⁸¹ İshak, *es-Sîre*, 317.; Belâzürî, *Ensâbü’l-Eşrâf*, 1/481.

olarak evlendiği tek eşi Âişe'dir. Hicretin elli yedinci, diğer görüşe göre elli sekizinci yılında altmış altı yaşında iken Medine'de vefat etti. Allah ondan razı olsun.³⁸²

4) Hafsa bint Ömer: Hz. Peygamber Âişe'den sonra hicretin üçüncü yılında Hz. Ömer'in (r.a.) kızı Hafsa ile evlendi. Hafsa okuma yazma bilen az sayıda hanım sahabelerden biriydi. Gizlemesi gereken bir bilgiyi gizlemeyip Hz. Âişe'ye söylemesinden dolayı Resûlullah'ın öfkelenip Hafsa'yı ric'î talâk ile boşadığı, daha sonra Cebrâil'in gelip "Hafsa çok oruç tutup, çok namaz kılan bir hanımdır ve senin cennette eşindir" demesi üzerine geri birleştiği rivayet edilmiştir. Hicretin kırk beşinci yılında Medine'de vefat etti. Cenaze namazını Mervân b. Hakem kıldırdı.³⁸³

5) Zeynep bint Huzeyme: Hz. Peygamber'in bir diğer hanımı, evliliğinden kısa bir süre sonra vefat eden Huzeyme'nin kızı Zeynep'tir. Hicretin üçüncü yılı ramazan ayında gerçekleşen bu evlilikten sekiz ay gibi kısa bir zaman sonra Hz. Zeynep vefat etmiştir. Medine'de Resûlullah'ın vefat eden ilk hanımı olan Zeyneb'in cenaze namazını Hz. Peygamber kıldırdı ve bâki mezarlığına defnetti.³⁸⁴

6) Ümmü Seleme Hind bint Ebî Ümeyye: Hz. Peygamber'in ilk Müslümanlardan ve Habeşistan muhacirlerinden olan hanımı Ümmü Seleme'dir. Resûlullah (s.a.v.) Ümmü Seleme'ye evlenme teklif ettiğinde "Ya Resûlallah, benim senin ile evlenmeme bazı engeller var. Öncelikle ben yaşlı bir kadını, kıskanç biriyim ve benim küçük çocuklarım var" deyince, Hz. Peygamber ona kendisinin daha yaşlı olduğunu, kıskançlığının gitmesi için de Allah'a dua edeceğini ve çocuklara sahip çıkacağını söyleyerek hicretin dördüncü yılı şevval ayında evlendiler. Ümmü Seleme hicretin elli dokuzuncu senesinde Medine'de seksendört yaşında iken vefat etti. Ümmü Seleme aynı zamanda Hz. Peygamber'in en son vefat eden hanımıdır.³⁸⁵

7) Zeyneb bint Cahş: Hz. Peygamber (s.a.v.) halasının kızı olan Zeyneb'i âzatlısı Zeyd b. Hâris'e ile evlendirdi. İlerleyen zamanlarda eşler arasındaki anlaşmazlıklar çoğalınca Zeyd eşini boşadı. Hicretin beşinci yılında Hz. Peygamber (s.a.v.) Zeynep ile evlendi. Hz. Zeynep çok cömert bir kadındı. Vefat ettiğinde bir dirhemi bile yoktu. Hz. Ömer'in tahsis ettiği on iki bin dirhemi, olduğu gibi fakirlere dağıtmıştı. Âişe (r.anhâ)

³⁸² İshak, *es-Sîre*, 317-318.; İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve'n-Nihâye*, 3/201-206.; Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, 1/482-194.

³⁸³ Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, 1/496-499.; M. Yaşar Kandemir, "Hafsa", *TDV İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1997), 15/119-120.

³⁸⁴ İshak, *es-Sîre*, 319.; Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, 1/503.

³⁸⁵ Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, 1/503-507.

der ki: Hz. Peygamber'in (s.a.v.) şöyle dedi: "Sizlerden en önce bana kavuşacak olan, eli en uzun olanınızdır" dedi. Zeynep vefat edince, eşleri, "Resûlullah (s.a.v.) ne kadar doğru söylemiş, Zeynep hayır konusunda eli en uzun olanımızdı." dediler. Hicretin yirminci yılında vefat etti. Cenaze namazını Ömer (r.a.) kıldırdı ve bâki mezarlığına defnedildi.³⁸⁶

8) Ümmü Habîbe Remle bint Ebû Süfyan: Hz. Peygamber'in Habeş Kralı Necâşiden kendisi için dünürücü olmasını isteyerek evlendiği hanımı Ümmü Habîbe'dir. Ümmü Habîbe Müslüman olan ilk eşi Ubeydullah ile beraber Habeşistan'a hicret etmişti. Kocasını daha sonra irtidat edip Hristiyan oldu ve çok geçmeden de orada öldü. Çocuğuyla yalnız başına kalan Ümmü Habîbe zor günler geçirmeye başladı. Çektiği sıkıntılardan haberdar olan Hz. Peygamber, hicretin altıncı yılında Necâşi'ye bir mektub yazdı ve Ümmü Habîbe'yi kendisi için istemesini ve bir elçi vasıtasıyla Medine'ye göndermesini istedi.³⁸⁷

9) Cüveyriye bint Hâris: Hicretin beşinci yılında gerçekleşen Benî Mustalik savaşında yüzlerce esir ele geçirilmişti. Esirlerin arasında Benî Mustalik liderinin kızı da bulunuyordu. Esir dağıtımında sahabeden Sâbit b. Kays'ın hissesine düşen Cüveyriye, Sâbit ile özgürlüğü için belli bir mebleğa anlaştılar. Cüveyriye Hz. Peygamber'e gelerek hürriyeti için ondan yardım istedi. Hz. Peygamber (s.a.v.) kendisiyle evlenmek şartıyla O'na yardım etti. İnsanlar, Hz. Peygamber'in Cüveyriye ile evlendiğini öğrenince: "Onlar, artık Resûlullah'ın akrabasıdır." diyerek ellerinde bulunan Mustalıkoğulları kölelerini azat ettiler.³⁸⁸

10) Safiyye bint Hüvey: Hicretin yedinci yılında Müslümanlar ile Yahudiler arasında gerçekleşen Hayber savaşında esir alınanlar arasında Benî Nadir liderinin kızı Safiyye'de bulunuyordu. Hz. Peygamber, Safiyye'ye İslamiyeti kabul ederse kendisiyle evleneceğini, aksi takdirde serbest bırakıp ailesine göndereceğini söyledi. Safiyye İslamiyeti kabul edince Hz. Peygamber de onu âzat etti. Bu âzadı onun mehri saydı ve onunla nikahlandı. Hicretin ellinci senesinde vefat etti.³⁸⁹

11) Meymûne bint Hâris: Asıl ismi "Berre" olan Meymûne Hz. Peygamber'in son

³⁸⁶ Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, 1/508-511.

³⁸⁷ Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, 1/517-518.

³⁸⁸ İshak, *es-Sîre*, 323.; Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, 1/517-518.

³⁸⁹ İshak, *es-Sîre*, 324.; Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, 1/519-521.

evlendiği kadındır. Meymûne kocasının ölümünün ardından Resûlullah ile evlenmek isteyip kendini Hz. Peygambere hibe etmiş ve hakkında Ahzap süresi 50. âyet nazil olmuştur. Hz. Peygamber'in bu evliliği bir takım siyasi hedeflere yöneliktir. Nitekim Meymûnenin kabilesi bu evlilikten sonra heyetler halinde İslam'a girdiler. Hicretin altmış birinci senesinde vafat etti.³⁹⁰

12) Mâriye: Hz. Peygamber'in iki cariyesinden biridir. Diğeri ise Reyhâne bint Şem'un'dur. Hz. Peygamber'in İskenderiyye emiri Mukavkıs'a gönderdiği İslam'a davet mektubuna cevaben gelen hediyelerden biride Mâriye'dir. Hz. Peygamber (s.a.v.) Mâriye'den hoşlanırdı. Mâriye Resûlullah'a (s.a.v.) İbrâhim adında bir erkek çocuk doğurdu. İbrahim henüz on sekiz aylıkken, bazılara göre on altı aylıkken vefat etti. Cenaze namazını Resûlullah (s.a.v.) kıldırdı. Mâriye hicretin on altıncı yılında Hz. Ömer döneminde vefat etti. Bâki mezarlığına defnedildi.³⁹¹

13) Reyhâne bint Şem'un: Hz. Peygamber (s.a.v.) Benî Kurayza'yı fethettiği zaman esirler arasından Reyhâne bint Şem'un da vardı. Hz. Peygamber ona Müslüman olmayı teklif etti. Reyhane kabûl etmeyince Resûlullah (s.a.v.) onu bıraktı. Daha sonra Reyhâne Müslüman oldu. Hz. Peygamber'in onunla evlendiğine dair bilgiler olduğu gibi, mülkünde cariye olarak kaldığına dair de bilgiler vardır. Vedâ haccından sonra vefat etmiştir.³⁹²

14) Fâtıma bint Dahhâk: Hz. Peygamber'in Fâtıma'yı nikâhladığı ve daha sonra yanında kalması veya kabilesine dönmesi hususunda seçmeli bıraktığı, Fâtıma'nın da kabilesine dönmeyi tercih ettiğinden dolayı Resûlullah'ın onu boşadığı rivayet edilir. Bunun aslının olmadığı da söylenmiştir. Hz. Peygamber'in eşlerinden herhangi biri dünyayı seçmemiştir.³⁹³

15) Guzeyye bint. Dûdân Ümmü Şerîk: İslamiyete girdiğinden dolayı akrabaları tarafından eziyet ve işkenceler gördü. Ümmü Şerîk kendisini Resûlullah'a hibe eden eşlerinden birisidir. Hz. Peygamber'in onunla hiç evlenmediği rivayet edildiği gibi, nikahı altına alıp, kibirli davranışından dolayı boşadığı da söylenmiştir.³⁹⁴

³⁹⁰ Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, 1/523-525.; M. Yaşar Kandemir, "Meymûne", *TDV İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2004), 29/506-507.

³⁹¹ Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, 1/526-530.

³⁹² Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, 1/531-532.

³⁹³ Aynur Uraler, "Ümmehâtü'l-Mü'minîn", *TDV İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2012), 42/331-332.

³⁹⁴ Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, 1/496.; Sandıkçı, "Ümmü Şerîk", 331-332.

Hiz. Peygamber'in nikâhlandığı halde birlikte olmadığı veya nikâhlanmaktan vazgeçtiği kadınlar da olmuştur.

Esmâ bint Nu'mân: Zifaf gecesinde "Senden Allah'a sığınırım" dedi. Resûlullah (s.a.v.), "Doğrusu sığınılacak birine sığındın, Allah'a sığınan güvende olur" dedi ve ailesine gönderdi.

Âliye bint. Zabyân, Amre bint Yezîd, Müleyke bint Ka'b, Gıfarlı bir kadın, Temîmli bir kadın, Havle bint Hüzeyl gibi farklı bir çok isim nakledilir.³⁹⁵

7.2. Hiz. Peygamber'in Çocukları

Hiz. Peygamberin ilk eşi Hatice (r.anhâ) ve cârîyesi Mâriye'den toplamda yedi çocuğu dünyaya gelmiştir. Dördü kız, dördü erkek olmak üzere sekiz çocuğu olduğunu söyleyenlerde vardır. Hiz. Hatice'den Zeynep, Rukiyye, Ümmü Külsûm ve Fâtıma adlarında kızları, Kâsım ve Abdullah (Tâhir ve Tayyib'de denilmiştir.) adlarında erkek çocukları olmuş, ancak erkek çocukların hepsi henüz süt çağında iken vefat etmişlerdir.

1) Kâsım: Hiz. Peygamber'in (s.a.v.) risaletinden önce doğan ilk oğlu Kâsım'dır. Resûlullah (s.a.v) Ebû'l-Kâsım künyesiyle anılmıştır. Kâsım'ın vefatıyla alakalı farklı görüşler olmakla beraber, yürüme çağına ulaşp iki yaşında vefat ettiği kabul edilmiştir.³⁹⁶

2) Zeynep: Hiz. Peygamber'in en büyük kızıdır. Hicretten yirmi üç sene önce Mekke'de doğdu. İslamiyetten önce Ebû'l-Âs ile evlenen Zeyneb'in Ali ve Ümame isminde iki evladı oldu. Ali küçük yaşta vefat etti. Ümame ise teyzesi Fâtıma vefat ettikten sonra Hiz. Ali ile evlendi. Otuz yıl evli kaldı. Hiz. Ali'nin vefatından sonra onun vasiyeti olarak Muğire b. Nevfel ile evlendi. Hiz. Peygamber'in kızı Zeynep hicretin sekizinci yılında Medine'de vefat etti. Cenaze namazını Resûlullah (s.a.v.) kıldırdı.³⁹⁷

3) Rukiyye: Hiz. Peygamber'in Hatice'den (r.anh) doğan üçüncü çocuğudur. Hicretten yirmi sene önce dünyaya geldi. Ebû Leheb'in oğlu Utbe ile nikâhlandı. Ebû Leheb ve eşi hakkında "Tebbet" sûresi inince Utbe'nin anne ve babası "Muhammed bizi hicvetti" dedi ve Utbe'den Rukiyye'yi boşamasını istedi. Resûlullah (s.a.v.) onu Osman b. Affân ile evlendirdi. Onunla evliliklerinden Abdullah adında bir erkek çocukları oldu. Abdullah bir horozun gagalaması sonucu vefat etti. Bedir savaşı günlerinde kızamığa

³⁹⁵ İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve 'n-Nihâye*, 5/485-498.

³⁹⁶ Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, 1/469.

³⁹⁷ Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, 1/469-473.

yakalanan Rukiyye, bu hastalıktan hayatını kaybetti ve bâkî mezarlığına defnedildi. Cenaze namazını Osman (r.a.) kıldırdı. Rukiyye defnedilirken Zeyd b. Hârise Bedir zaferinin müjdesini getirmişti.³⁹⁸

4) Ümmü Külsûm: Hz. Peygamber'in üçüncü kızıdır. Ümmü Külsûm İslamiyet'ten önce ablası Rukiyye gibi Ebû Leheb'in diğer çocuğu Uteybe ile nikâhlanmıştı. "Tebbet" sûresi indikten sonra taraflar bu nikâhtan vazgeçtiler. Ablası Rukiyye'nin vefatı üzerine Osman (r.a.) ile evlendi. Hicretin dokuzuncu yılında şâban ayında vefat etmiştir.³⁹⁹

5) Fâtıma: Hz. Peygamber'in en küçük kızıdır. Hicretten sonra Medine'de Hz. Ali evlendi. Bu evliliklerinden Hasan, Hüseyin, Muhassin, Zeyneb ve Ümmü Külsûm isimlerinde çocukları oldu. Çocuklarından Muhassin küçük yaşta hayatını kaybetti. Zeyneb, Abdullah b. Ca'fer ile evlendi. Zeyneb daha sonra ondan ayrıldı. Onunla evli iken vefat ettiği de söylenmiştir. Ümmü Külsûm halifeliği döneminde Ömer (r.a.) ile evlendi. Zeyd adında çocukları oldu. Ömer b. Hattâb Ümmü Külsûm ile evliyken öldürüldü. Ömer'den sonra onunla Muhammed b. Ca'fer evlendi. Hz. Fâtıma, Resûlullah'ın vefatından beş buçuk ay sonra vefat etti. Vefat ettiğinde yirmi dokuz veya otuz bir yaşlarındaydı.⁴⁰⁰

6) Abdullah: Hicretten önce Mekke'de doğdu. Henüz çok küçükken (üç aylık) vefat etti. Abdullah "Tayyib" ve "Tâhir" diye de bilinir. Abdullah öldükten sonra Mekke'de müşrikler Hz. Peygamber hakkında soyu kesiktir, nesli bitiktir demeleri üzerine "Kevser" sûresi nazil olmuştur.⁴⁰¹

7) İbrâhim: Hz. Peygamber'in câriyesi Mâriye'den hicretin sekizinci senesinde dünyaya geldi. Doğumun yedinci gününde oğluna İbrâhim ismini verip, akîka kurbanı kestiren Hz. Peygamber, oğlunun saçını kestirip ağırlığınca sadaka verdi. On sekiz aylık iken hastalan İbrâhim çok geçmeden vefat etti. Cenaze namazını Resûlullah kıldırdı ve bâkî mezarlığına defnedildi. Hz. Peygamber (s.a.v.) İbrâhim'in ölümüne çok üzüldü. Gözlerinden yaşlar boşalmaya başladı. Oğluna şu sözlerle seslendi: "Gözler yaşarır, kalp hüznlenir; ancak biz Rabb'imizi kızdıracak bir şey söylemeyiz. Ey İbrahim!

³⁹⁸ İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve'n-Nihâye*, 5/485-498.; Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, 1/474.; Aynur Uraler, "Rukiyye", *TDV İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2008), 35/219.

³⁹⁹ Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, 1/475.

⁴⁰⁰ İshak, *es-Sîre*, 309-310.; İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve'n-Nihâye*, 5/507-514.; Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, 1/475-478.

⁴⁰¹ İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve'n-Nihâye*, 5/507-515.; Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, 1/479-480.

Ölümünden dolayı hakikaten üzgünüz.” İbrahim’in öldüğü gün güneş tutuldu. İnsanlar güneşin tutulmasını İbrâhim’in ölümüne bağlayınca; Rasûlullah (s.a.v.) “Doğrusu güneş ile ay, Aziz ve Celil olan Allah’ın ayetlerinden iki ayettirler. Herhangi bir kimsenin ölümü ve hayatı için tutulmazlar” buyurdu.⁴⁰²

7.3. Hz. Peygamber’in Amcaları ve Halaları

Hz. Peygamber’in dedesi Abdülmüttalib’in on erkek ve altı kız çocuğu olmuştur. Bunların isimleri hakkında farklı görüşler vardır: Hâris, Zübeyr, Abbas, Hamza, Abdullah, Ebû Tâlib (Abdulmenâf), Hacle, Mukavvim, Dırar ve Ebû Leheb (Abdul’uzza). Kızları ise Safiyye, Ümmü Hakîm Beyza, Âtike, Ümeyne, Erva ve Berrâ’dır.⁴⁰³

Hz. Peygamber’in en büyük amcası Hâris’tir. Dedesi Abdülmüttalib en büyük oğluna nisbetle Ebû’l-Hâris olarak künyelenmiştir.⁴⁰⁴ Hâris’in ardından Abdülmüttalib’in peşpeşe çocukları oldu. Zübeyr, Abdullah, Ebû Tâlib, Ümmü Hakîm, Beyza, Âtike, Ümeyne, Erva ve Berrâ anneleri Mahzûmoğulları’ndan Fâtıma bint. Amr’dır.⁴⁰⁵ Hamza, Mukavvim, Hacl ve Safiyye’nin annesi Hâle bint. Vüheyb’dir. Abdülmüttalib’in en küçük oğlu ise Resûlullah’ın babası olan Abdullah’tır.

Hz. Peygamber’in amca ve halalarından bazıları peygamberlikten önce, bazıları da peygamberlikten sonra vefat etmişlerdir. İçlerinden Hamza, Abbas ve Safiyye gibi Müslüman olanlar olduğu gibi, Ebû Leheb, Ebû Tâlib gibi Müslüman olmayanlar da olmuştur.

8. Hz. Peygamber’in Yardımcılarına Dair Rivayetlerin Tahlili

8.1. Hz. Peygamber’in Mevlâları (Âzatlı Köleleri)

Hz. Peygamber’in (s.a.v.) otuza yakın erkek ve kadınlardan oluşan hizmetçileri vardı. Bunlardan başlıcaları şunlardır:

- 1) Zeyd b. Hârise: Hz. Hatice Ukaz panayırında Zeyd’i 400 dirhem karşılığında

⁴⁰² Buhârî, “Küsûf”, 1,15.; Belâzürî, *Ensâbü’l-Eşrâf*, 1/526.530.

⁴⁰³ Hişam, *Siret-i İbn Hişam*, 1/154-155.

⁴⁰⁴ İbrahim Sarıçam, “Hâris B. Abdülmüttalib”, *TDV İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1994), 16/194.

⁴⁰⁵ Mustafa Sabri Küçükbaşcı, “Zübeyr”, *TDV İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2013), 44/521.

satın aldı. Hatice (r.anhâ) Resûlullah ile evlenince ona hediye etti. Zeyd'i çok seven Hz. Peygamber (s.a.v.), onu âzat etti ve yanından hiç ayırmadı. Öyle ki "Hibbû Resûlillah" lakabıyla tanınmaya başladı. İlk müslümanlardan olan Zeyd b. Hârise Resûlullah'ın Tâif yolculuğunda da ona eşlik etmişti. Kur'ân-ı Kerîm'de adı geçen tek sahâbî olan Zeyd b. Hârise, Ümmü Eymen ile evlendi ve Üsâme adlı erkek evlatları oldu. Resûlullah Üsâmeyi küçüklüğünden beri çok sever, dizine oturtur ve ona dua ederdi. Hz. Peygamber vefat etmezden önce onu komutan olarak ordunun başında Mûte'ye göndermeye karar verdi. Ancak Resûlullah (s.a.v.) vefat edince hareket emrini Ebû Bekir (r.a.) verdi.⁴⁰⁶

2) Sevbân b. Bücdüd: Hz. Peygamber'in diğer âzatlısı Yemen asıllı Sevbân'dır. Medine pazarında köle olarak satılan Sevbân'ı Resûlullah (s.a.v.) satın alıp âzat etti ve istemesi halinde ailesinin yanına dönebileceğini söyledi. Fakat o Resûlullah'ın yanında kalmayı seçti. Hayatının ilerleyen dönemlerinde Humus'a yerleşen Sevbân hicretin elli dördüncü yılında orada vefat etti.⁴⁰⁷

3) Ebû Kebşe: Asıl adı Süleym olan Fars asıllı Ebû Kebşe, Hz. Peygamber tarafından satın alınıp âzat edilmiştir. Resûlullah ile bütün savaşlara katılan Ebû Kebşe Hz. Ebû Bekir'in halifelığının sonuna kadar yaşadı. Hz. Ömer'in halife seçildiği gün vefat etti.⁴⁰⁸

4) Enese: Serrâ doğumlu olup "Ebû Müserrih" künyesiyle tanınan "Enese" Resûlullah'ın hizmetlilerindendi. Resûlullah ile görüşmek isteyenler izni Enese'den alırlardı. Bedir savaşında vefat ettiğini söyleyenler olduğu gibi, daha uzun yaşayıp Hz. Ebû Bekir'in hilafeti zamanında vefat ettiğini söyleyenler de vardır.⁴⁰⁹

5) Sâlih Şükran: Hz. Peygamber'in babasından miras kalan veya diğer bir görüşe göre Abdurrahman b. Avf tarafından hediye edilen âzatlısı Habeş asıllı Sâlih Şükran, Bedir savaşında Hz. Peygamber (s.a.v.) tarafından görevlendirilmiş ve ganimetten pay

⁴⁰⁶ Taberi, *Tarih-i Taberi*, 3/314.; Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, 1/545-556.; Mehmet Salih Arı, "Üsâme B. Zeyd", *TDV İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2012), 361-363.; Bünyamin Erul, "Zeyd B. Hârise", *TDV İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2013), 319-320.

⁴⁰⁷ Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, 1/560.; Hasan Cirit, "Sevbân B. Bücdüd", *TDV İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2009), 36/583.

⁴⁰⁸ İbnü'l-Esîr, *El-Kamil Fi't-Târîh*, 2/287.; Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, 1/557.; Ali Yardım, "Ebû Kebşe", *TDV İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1994), 10/176.

⁴⁰⁹ İbnü'l-Esîr, *El-Kamil Fi't-Târîh*, 1/287.; Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, 1/557.

da almıştır. Şükran Resûlullah vefat ettiğinde naaşı yıkanırken su döküp, kabre indirenlerdendir. Hz. Ömer'in halifelîği döneminde vefat etmiştir.⁴¹⁰

6) Ebû Râfi Eslem: Aslen Mısırlı olan Ebû Râfi, Müslüman olmasına rağmen köle olduğu için Medine'ye hicret edemedi. Efendisi Abbas, Bedir'de esir düşünce onun kurtuluş fidyasını vermek üzere Medine'ye geldi. Abbas da onu Resûlullah'a hibe etti. Hz. Peygamber de onu, amcası Abbas'ın Müslümanlığı müjdesini getirince âzat etti. Ebû Râfi Resûlullah'ın câriyesi Selmâ ile evliydi. Bedir harici bütün savaşlara katılan Ebû Râfi Osman'nın (r.a.) halifelîği döneminde vefat etmiştir.⁴¹¹

7) Yesâr en-Nûbî: Aslen Sudan'lı olan Yesâr'ı Hz. Peygamber (s.a.v.), Benî Sa'lebe b. Sa'd savaşında esir alıp, âzat etmiştir. Yesâr Resûlullah'ın süt develerinden sorumlu çobanıydı. Ureyne'den gelen bir grup insan süt develerine saldırdılar ve Yesâr'ı yakalayıp gözlerine diken batırıp, onu öldürdüler.⁴¹²

8) Ebû Muveyhibe: Müzeyne doğumlu olan Ebû Muveyhibe'yi Resûlullah (s.a.v) satın aldı ve bilahare âzat etti. Ebû Muveyhibe Müreysî gazvesine katılmıştır. Hz. Âişe'nin (r.anhâ) devesini güderdi.⁴¹³

9) Fedâle: Şam'ın yerlilerinden olan Fedâle'nin Resûlullah'ın kölesi olup olmadığı hususunda farklı görüşler vardır.⁴¹⁴

10) Râfi: Ruveyfî de denilen Râfi, Saîd b. Âs'ın kölesiydi. Onu çocuklarına miras bıraktı. Râfi, kölelikten kurtulmak için, Hz. Peygamber'in yanına gelip yardım istedi. Resûlullah'da (s.a.v.), onu satın alıp âzat etti. Râfi "Ben Hz. Peygamber'in mevlâsıyım" derdi.⁴¹⁵

11) Mid'am Ebû Selâm: Hismâ'da doğan Mid'am Hz. Peygamber'e Ferve b. Amr el-Cüzâmi'nin hediyesidir. Vâdilkurâ'da Resûlullah'ın (s.a.v.) yükünü indirirken nereden geldiği bilinmeyen bir okun isabet etmesi sonucu orada vefat etti.⁴¹⁶

12) Kerkere: Hevze b. Ali tarafından Hz. Peygamber'e hibe edilmiş ve Resûlullah onu âzat etmiştir. Kerkere rivayete göre Resûlullah henüz hayatta iken vefat etmiştir.⁴¹⁷

⁴¹⁰ Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, 1/558.; Abdulkadir Şenel, "Şukrân", *TDV İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2010), 39/226.

⁴¹¹ Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, 1/556.; Abdullah Aydın, "Ebû Râfi", *TDV İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1994), 10/211.

⁴¹² İbnü'l-Esîr, *El-Kamil Fi't-Târîh*, 2/257.; Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, 1/559.

⁴¹³ İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve'n-Nihâye*, 5/550.

⁴¹⁴ Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, 1/559.

⁴¹⁵ İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1/575.; Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, 1/561-562.

⁴¹⁶ Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, 1/563.; İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1/574.

⁴¹⁷ İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1/574.; Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, 1/564.

13) Sefine: Çok miktarda eşya taşınmasıyla meşhur olduğundan dolayı Hz. Peygamber tarafından “Gemi” anlamındaki “Sefine” lakabı kendisine verildi. Zamanla asıl ismi unutulmuştur. Sefine bedeviler arasında bir köle iken, Resûlullah’ın eşi Ümmü Seleme onu satın alıp ölünceye kadar Hz. Peygamber’e hizmet etmesi koşuluyla âzat etmiştir.⁴¹⁸

14) Enceşe: Habeşli olan Enceşe’nin künyesi “Ebû Mâriye” idi. Enceşe Vedâ haccı yolculuğunda ezgiler söyleyerek develere kılavuzluk yapıyordu. Enceşe’nin söylediği ezgiler develeri hızlandırınca Hz. Peygamber (s.a.v.) ona: “Ey Enceşe, kristalleri taşıırken yavaş ol!” diye seslendi.⁴¹⁹

15) Ebû Damre: Hz. Peygamber (s.a.v.) Ebû Damre’yi bir savaşta onu esir alıp bilahare âzat etmiştir. Resûlullah (s.a.v.) Ebû Damre’yi, yanında kalmak veya kavminin yanına gitmek konusunda serbest bıraktınca Ebû Damre Resûlullah’ın yanında kalmayı tercih etti. Bunun üzerine Hz. Peygamber onun ve ailesinin korunması için bir mektup yazdı.⁴²⁰

16) Ebû Hind b. Hârise: Hz. Peygamber’e hibe edilen Ebû Hind, Resûlullah’ı boynuz ve bıçakla hacamat yapardı. Bedir dışındaki bütün savaşlara katılmıştır.⁴²¹

17) Selmân-ı Fârisî: Resûlullah’ın âzatlılarından İran asıllı olan Selmân (r.a.) ailesinin yanından kaçıp köle tacirlerinin eline geçti ve Medine’li bir Yahudi’ye satıldı. Selman, Resûlullah (s.a.v.) Medine’ye hicret ettikten sonra Müslüman oldu. Resûlullah’ın desteğiyle efendisi ile mükâtebe anlaşması yaparak âzat oldu. Selmân (r.a.) Resûlullah’a nisbet edilmesi üzerine Hz. Peygamber “Selmân bizim ehl-i beytimizdendir.” demiştir.⁴²²

Hz. Peygamber’in (s.a.v.) ayrıca Selmâ, Bereke bint. Sa’lebe, Mâriye, Hadirâ, Radvâ ve Rubeyha adında hizmetçi câriyeleri vardı. Resûlullah (s.a.v.) onların tamamını âzat etmiştir.

8.2. Hz. Peygamber’in Hür Hizmetçileri

⁴¹⁸ İbnü’l-Esîr, *El-Kamil Fi’t -Târîh*, 2/287.; Belâzürî, *Ensâbü’l-Eşrâf*, 1/559.; Yusuf Ziya Keskin, “Sefine”, *TDV İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2009), 36/302.

⁴¹⁹ Belâzürî, *Ensâbü’l-Eşrâf*, 1/561.; İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve’n-Nihâye*, 6/59-61.

⁴²⁰ İbnü’l-Esîr, *El-Kamil Fi’t -Târîh*, 2/287.; Belâzürî, *Ensâbü’l-Eşrâf*, 1/563.

⁴²¹ İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve’n-Nihâye*, 4/350-355.; Belâzürî, *Ensâbü’l-Eşrâf*, 1/564.

⁴²² İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve’n-Nihâye*, 5/515-533.; Belâzürî, *Ensâbü’l-Eşrâf*, 1/565-569.

Hiz. Peygamber'in (s.a.v.) mevâlî⁴²³ olarak hizmetinde bulunanlar olduğu gibi, köle sınıfından olmayıp da hizmet edenler de vardı. Bunların başlıcaları şunlardır:

1) Enes b. Mâlik: Hiz. Peygamber (s.a.v.) Medine'ye hicret ettiğinde Enes (r.a.) annesi Ümmü Süleym tarafından Hiz. Peygamber'in hizmetine verilmiştir. Yaşı küçük olduğu için Bedir ve Uhud savaşlarına katılmayan Enes (r.a.) diğersavaşların tamamına katılmıştır. Hiz. Peygamber'in "Allah'ım Enes'in malını ve çocuğunu çoğalt, ömrünü uzat ve onu cennetine koy" duasına mazhar olmuştur. Enes (r.a.) der ki: Hiz. Peygamber'in yaptığı üç duanın ikisinin gerçekleştiğini gördüm. Malım ve evladım çoktur. Üçüncüsünde beklemekteyim demıştır. Resûlullah'tan en fazla hadis rivayet eden sahabeler arasından bulunan Enes (r.a.) yüz üç yaşında Basra'da vefat etti.⁴²⁴

2) Abdullah b. Mes'ud: İlk Müslümanlardan olan Abdullah (r.a.), Mekke'de Müslümanlara baskı ve işkenceler artınca önce Habeşistan'a, ardından da Medine'ye hicret edenler arasındaydı. Abdullah (r.a.) kendini Resûlullah'ın hizmetine adanmıştı. Hiz. Peygamber'in evine rahat girip çıkar, onun yanından hiç ayrılmazdı. Öyle ki Abdullah'ı yabancılar Resûlullah'ın ailesinden zannederlerdi.⁴²⁵

3) Hind ve Esmâ b. Hârise: Hiz. Peygamber'e suffe ehlinden olup uzun süre hizmet eden hürler arasında Hârisenin iki oğlu Hind ve Esmâ'da vardı. Resûlullah'a hediye edilen Bürde isimli süt devesinin çobanlığını yapar ayrıca Resûlullah'ın eşlerine Sukyâ kuyusundan kovalarla su taşırlardı.⁴²⁶

4) Rebî'a b. Ka'b el-Eslemî: Suffe ashabından olan Rebî'a Hiz. Peygamber'in hizmetinde bulunup ona yârenlik etmiştir. Resûlullah abdest almak istediğinde veya diğerihtiyaçları olduğunda ibriğini taşıyıp, hizmetinde bulunmuştur. Hiz. Peygamber (s.a.v.) vefat edinceye kadar onun yanından ayrılmayıp onunla birlikte birçok savaşa katılmıştır. Resûlullah'ın vefatı sonrası Beyne'ye yerleşenen Rebî'a (r.a.) hicretin altmış üçüncü yılında vefat etti.⁴²⁷

5) Ukbe b. Âmir: Hiz. Peygamber'in Medine'ye hicretinde Müslüman olup, hizmetinde bulunmuştur. Ukbe (r.a.) Müslüman oluşuyla alakalı olarak şu sözleri söyler: Medine'de çobanlık yaparken Resûlullah'ın hicret haberi bana geldi. Derhal koyunları bırakıp Hiz. Peygamber'e gittim, ona biat etmek istediğimi söyledim ve

⁴²³ İsmail Yiğit, "Mevâlî", *TDV İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2004), 29/424-426.

⁴²⁴ İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve'n-Nihâye*, 5/444-445.

⁴²⁵ İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve'n-Nihâye*, 5/553.

⁴²⁶ İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1/580.; İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve'n-Nihâye*, 5/546.

⁴²⁷ İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 5/253-254.

müslüman oldum demiştir. Mâhir bir okçu olan Utbe (r.a.) Resûlullah (s.a.v.) ile birçok savaşa katıldı. Ukbe, Muâviye döneminde vefat etmiştir.⁴²⁸

6) Bükeyr b. Şeddâd: Çocukluk döneminde Hz. Peygamber'in evine girip çıkan, hizmetinde bulunan Bükeyr (r.a.), ergenlik dönemine girdiğinde Resûlullah'ın "Allah'ım, sözünü doğrula ve kendisini kurtuluşa erdir" duasına mazhar olmuştur. Hz. Ömer döneminde Kâdisiye savaşında gösterdiği cesaret ile öne çıkmış olan Bükeyr Azarbaycan fethinde şehit düşmüştür.⁴²⁹

7) Ebû Zer el-Gifârî: Hz. Peygamber'in (s.a.v.) yanında ve hizmetinde bulunan sahabelerden birisi se Ebû Zer'dir (r.a.). Suffe ashâbı ile beraber meccid de yatıp kalkan Ebû Zer, akşam yemeklerinde Resûlullah'ın evine misafir olurdu. Hz. Osman dönemindeki karışıklardan uzak durarak Rebeze'de uzlete çekildi ve orada vefat etti.⁴³⁰

8) Zu-Mihmer: Hz. Peygamber'in hizmetinde bulunanların biriside Habeşistan hükümdarı Necâşi'nin kardeşinin oğlu Zu-Mihmer'dir. Necâşi Hz. Peygamber'e hizmet etmesi için göndermişti.⁴³¹

9) Bilal b. Rebah: Mekke'de dünyaya gelen Bilal (r.a.), Ümeyye b. Halef'in kölesiydi. İslamiyete girdiği için birçok işkencelere uğrayan Bilal'i, Hz. Ebû Bekir satın alarak âzad etti. Hz. Peygamber'in dört müezzininden birisi olan ve yanından hiç ayrılmayan Bilal (r.a.) hicretin yirminci senesinde Şam'da vefat etti.⁴³²

Ayrıca Halid b. Velid'in oğulları Habbe ve Sev'a, Esla b. Şerik, Ebû Bekir'in (r.a) âzadlısı Sa'd, Abdullah b. Revaha, Muğire b. Şu'be, Mikdad b. Evs gibi birçok sahabe Hz. Peygamber'in hizmetinde bulunmuşlardır.⁴³³

8.3. Hz. Peygamber'in Muhafızları

Hz. Peygamber'e savaş esnasında muhafızlık yapan bazı sahabeler vardı. Resûlullah (s.a.v.) Mâide sûresindeki **وَاللَّهُ يَعْصِيكَ مِنَ النَّاسِ** ⁴³⁴ ayeti ininceye kadar birçok savaş da muhafızlar tarafından korunmuştur. Söz konusu ayet inince Resûlullah (s.a.v.) muhafızlar tarafından korunmayı bıraktı. Bunların başlıcaları şunlardır:

⁴²⁸ İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 5/307-308.

⁴²⁹ İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve'n-Nihâye*, 5/546-547.; İsmail Lütü Çakan, "Bükeyr B. Şeddâd", *TDV İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1999), 6/484.

⁴³⁰ Abdullah Aydın, "Ebû Zer el-Gifârî", *TDV İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1994), 10/266-269.

⁴³¹ İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve'n-Nihâye*, 5/548-549.

⁴³² İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve'n-Nihâye*, 5/547-548.

⁴³³ İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve'n-Nihâye*, 5/444-558.

⁴³⁴ *el-Mâide*, 5/67.

1) Sa'd b. Muâz: Bedir savaşında Sa'd (r.a.), çarpışmanın en kritik anlarında Resûlullah'ın (s.a.v.) etrafından hiç uzaklaşmazdı. Hz. Peygamber'in çardağının önünde kılıcını sıyırıp nöbet tutar, uykuya daldığında başından ayrılmazdı. Uhud ve Hendek savaşına da katılan Sa'd (r.a.) Hendek savaşında aldığı yaradan dolayı vefat etti. Sa'd'ın (r.a.) vefatından dolayı arşın titrediği, cenazeye yetmiş bin meleğin katıldığı ve onun cennet ehlinden olduğuna dair Resûlullah'dan bizlere ulaşan nakiller vardır.⁴³⁵

2) Zekvân b. Abdükays: Uhud savaşında önemli hizmetlerde bulundu. Hz. Peygamber (s.a.v) gece karanlığında düşmanın saldırma ihtimali karşı nöbetçi isteyince, Zekvân (r.a) gönüllü oldu. Bunu memnuniyetle karşılayan Resûlullah (s.a.v), “Yarın cennetin yeşilliklerine ayak basacak birini görmek istiyorsanız Zekvan’a bakın” buyurdu.⁴³⁶

3) Muhammed b. Mesleme: Uhud savaşında Hz. Peygamber, Muhammed b. Mesleme’yi muhafız olarak belirledi. Muhammed b. Mesleme ordunun etrafında elli adamla beraber dolaşırdı. Uhud savaşında müslümanların sıkıntı çektiği bir anda vücudunu Hz. Peygamber’e kalkan yaparak oğullarıyla birlikte onu korudu.⁴³⁷

4) Zübeyr b. Avvâm: Hendek savaşında Hz. Peygamber (s.a.v.), Benî Kureyza’nın tutum ve davranışlarını öğrenecek birisini isteyince, Zübeyr (r.a.) hemen yerinden kalktı ve Yahudilerin tutum ve davranışlarını öğrenip geldi. Resûlullah (s.a.v.), Zübeyr’in bu fedakârlığından memnun kalarak şöyle dedi: “Her Peygamber’in bir havârisi vardır. Benim havârim de Zübeyr’dir.” Hendek savaşında müşriklerden Nevfel b. Abdullah’ın meydan okumasına Zübeyr b. Avvâm karşılık verdi. Onunla çarpıştı ve onu öldürdü. Benî Kurayza’dan gelebilecek bir tehdite karşı Resûlullah (s.a.v.), Zübeyr b. Avvâm’ı birliğin başında muhafız olarak görevlendirdi.⁴³⁸

9. Hz. Peygamber’in Hükümdarlara Gönderdiği Elçilere Dair Rivayetlerin Tahlili

Hz. Peygamber (s.a.v.), devlet başkanlarına elçiler vasıtasıyla İslama davet mektupları göndermiştir. Bu mektupların gönderiliş zamanları ile ilgili farklı görüşler

⁴³⁵ Mehmet Efendioğlu, “Sa’d b. Muâz”, *TDV İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2008), 35/374-375.

⁴³⁶ Mehmet Efendioğlu, “Zekvân b. Abdükays”, *TDV İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2013), 44/221-222.

⁴³⁷ Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, 1/373.; Ataullah Şahyar, “Muhammed b. Mesleme”, *TDV İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2020), 30/552-553.

⁴³⁸ Müslim, “Fadâilu’s-Sahâbe”, 2415.; Mehmet Efendioğlu, “Zübeyr b. Avvâm”, *TDV İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2013), 44/522-524.

vardır. Vâkıdî'ye göre, Hudeybiye umresinden sonra, Beyhakî'ye göre Mu'te gazvesinden sonra, Muhammed b. İshak'a göre, Hudeybiye ile Resûlullah'ın (s.a.v.) vefatı arasında ki geçen zaman da gönderilmiştir.⁴³⁹

Hz. Peygamber mektupları yazarken özel mühür ile mühürleyip gönderirdi. Kendisine “Ya Resûlallah! Hükümdarlar ancak mühürlü mektuplar okurlar.” denilince Resûlullah (s.a.v.) üzerinde “Muhammedün Resûlullah” yazan gümüşten yüzük şeklinde bir mühür yaptırdı. Bununla mektuplarını mühürledi.

Hz. Peygamber başlarda mektupları Kureyş'in yazdığı gibi “Bismike Allahümme” şeklinde yazdıyordu. Nihayet وَقَالَ ارْكَبُوا فِيهَا بِسْمِ اللَّهِ “Gemiye binin! Onun yüzüp gitmesi de durması da Allah'ın adıyladır (Bismillah).”⁴⁴⁰ ayeti inince Hz. Peygamber “Bismillah” şeklinde yazdırdı. Sonra قُلِ ادْعُوا اللَّهَ أَوْ ادْعُوا الرَّحْمَنَ أَيًّا مَا تَدْعُوا فَلَهُ الْأَسْمَاءُ “De ki: İster Allah deyin ister Rahman deyin. Hangisini deseniz olur. Çünkü en güzel isimler O'na hastır.”⁴⁴¹ âyeti inince Hz. Peygamber “Bismillâhirrahmân-Bismillâhirrahmânirrahâm” şeklinde yazdırmaya başladı.⁴⁴²

1) Habeşistan Hükümdarı Necâşi: Hz. Peygamber (s.a.v.) ilk olarak Necâşi'ye iki mektup gönderdi. Biri İslam'a davet, diğeri ise Ümmü Habibe ile nikâhının kısılması ve muhacirlerin Medine'ye gönderilmesi talebiydi. Elçi Ümeyye ed-Damrî mektubu Necâşi'ye ulaştırdı. Necâşi mektubu aldı gözlerinin üzerine koydu, tevazû göstererek tahtından indi ve şahâdet getirip Müslüman oldu. “Eğer ona gitmeye güç yetirebilseydim, mutlaka giderdim.” dedi. Ardından Hz. Peygamber'e, İslamiyeti kabul ettiğini bildiren bir mektup kaleme aldı.⁴⁴³

2) Rum Kayser'i Heraklius: Hz. Peygamber (s.a.v.) Dihye b. Halife'yi Rum Kayser'i Heraklius'a gönderdi. Heraklius mektubu Roma'da eski kitapları okuyan bir bilgeye gönderip durum değerlendirmesi istedi. Romadaki bilge, gelen davetin hak olduğunu ve tâbi olması gerektiğini söyleyince Heraklius bütün Patrikleri toplayıp “Bana şu bildiğimiz adamdan mektup geldi. Beni dinine davet ediyor. Allah'a yemin ederim o kitaplarımızda bildirilen peygamberdir. Haydi geliniz onun davetine uyalım” deyince hepsi birden homurdanmaya başladı. Heraklius saltanatının gitmesinden

⁴³⁹ İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve 'n-Nihâye*, 4/437-448.

⁴⁴⁰ *Hûd*, 11/41.

⁴⁴¹ *el-İsrâ*, 17/110.

⁴⁴² İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1/314-319.

⁴⁴³ İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1/314-315.

korkarak “Ben sizleri denedim, dininizde ne kadar sağlamsınız bunu öğrenmek istedim. Ondan dolayı bunları söyledim” dedi. Heraklius onların yanından uzaklaşıp Dihye’ye “Ben onun Allah tarafından gönderilmiş hak peygamber olduğunu biliyorum. Ancak mevcut durum olmasaydı ona tâbi olurdum” dedi.⁴⁴⁴

3) Kisra: Hz. Peygamber (s.a.v.) Abdullah b. Huzâfe’yi Kisrâ’ya elçi olarak gönderdi. “Allah’ın kulu ve elçisi Muhammed’den, İran ulusu Kisrâ’ya... diye başlayan mektup kendisine okununca öfkelenmeye başladı ve “Bu nasıl bir küstahlıktır. Bu adam benim kulum iken nasıl bu şekilde mektup yazar?” dedi. Mektubu aldı ve parçaladı. Hz. Peygamber bu durumu öğrenince, “Allahım! Onun devletini paramparça et.” diye bedduada bulundu. Kisra, Yemen’deki valisi Bâzân’a bir mektup göndererek iki güçlü adamını Muhammed’e göndermesini ve ondan haber getirmelerini istedi. Adamlar Resûlullah’a gelip Bâzân’ın mektubunu verdiler. Hz. Peygamber (s.a.s.) tebessüm etti ve onları İslâm’a davet etti. Ardından onlara “Bazan’a söyleyin; Rabbim Allah, Kisra’ya oğlu Şireveyh’i musallat edip onu öldürdü.” dedi. O iki adam vali Bâzân’ın yanına bu haberle gittiler. Vali “Bekleyelim, eğer söyledikleri doğruysa, kesinlikle o peygamberdir” dedi. Hakikat kendisine ulaşınca kendisi ve Yemen’deki çocukları ile birlikte Müslüman oldular.⁴⁴⁵

4) İskenderiye Meliki Mukavkıs: Hz. Peygamber (s.a.v.) Hâtıb b. Ebû Beltea’yi İskenderiye kralı Mukavkıs’a gönderdi. Mukavkıs Hz. Peygamber’in mektubunu okudu ve çok değer verdi. “Eğer Rum hükümdarı olmasaydım dâvetine icâbet ederdim dedi.” Hz. Peygamber’e Mâriye ve Sîrîn adlı câriyeleri, “Düldül” isimli katırı, birtakım elbise ve altınları hediye olarak gönderdi. Fakat kendisi Müslüman olmadı.⁴⁴⁶

5) Cülendâ’nın oğulları Ca’fer ve Abd: Hz. Peygamber (s.a.v.) Amr b. Âs’ı (r.a.) Ezd kabilesine mensub Cülendî’nin oğulları Ca’fer ve Abd’a gönderdi. Amr (r.a.) diyor ki: “Ummân’a gittiğimde birkaç gün Ca’fer’in kapısında bekledim. Beni çağırdı; mektubu ona verdim. Mektubu okudu. Ardından bana “Yarın gel” dedi. Ertesi gün gittiğimde hem kendisi hem kardeşi dâveti kabul edip Müslüman oldular. Beni zekâtı

⁴⁴⁴ İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve’n-Nihâye*, 2/195-198.; İbn Sa’d, *Tabakâtü’l-Kübrâ*, 1/315.

⁴⁴⁵ Zehebî, *İmam Zehebi*, 4/179-182.; İbnü’l-Esîr, *El-Kamil Fi’t-Târîh*, 2/198-199.; İbn Sa’d, *Tabakâtü’l-Kübrâ*, 1/315.

⁴⁴⁶ İbnü’l-Esîr, *El-Kamil Fi’t-Târîh*, 2/196.; İbn Sa’d, *Tabakâtü’l-Kübrâ*, 1/315.; Belâzürî, *Ensâbü’l-Eşrâf*, 1/526.

almak ve aralarında hüküm vermek konusunda yetkili kıldılar. Ben de Resûlullah'ın (s.a.s.) vefatına kadar onların arasında kaldım.”⁴⁴⁷

6) Benî Hanîfe Reisi Hevze b. Ali: Hz. Peygamber (s.a.v.) Selîyt b. Amr'ı Yemame'deki kabilelerden Benî Hanîfe'nin lideri Hevze b. Ali'ye gönderdi. Hevze'ye “İslam'a girdiği takdirde bulunduğu alanda idareciliğe devam edeceğini bildirdi.” Hevze, gelen elçiye ikramda bulundu ve Resûlullah'a (s.a.v.) cevaben bir mektup yazdı. “Ben kavmimin şairi ve hatibiyim. Araplar benden çekinirler. Araplar arasındaki yerim ve itibarım dolayısıyla vefatından sonra peygamberlik görevinin bana bırakılması halinde Müslüman olacağımı bildiriyorum.” Resûlullah (s.a.s.) gelen mektubu okudu ve O'na bir kıl dahi vermeyeceğini ve elindekiler ile helak olacağını bildirdi. Nitekim Cebrâil gelerek Mekke'nin fethinde Hevze b. Ali'nin öldüğünü haber verdi.⁴⁴⁸

7) Gassan Meliki Hâris b. Ebî Şemir: Hz. Peygamber (s.a.v.) Şücâ' b. Vehb'i, Hâris b. Ebî Şemir el-Gassânî'ye gönderdi. Mektubu okuyan Hâris “Kim benden mülkümü alacakmış? Adamları bana çağırın. Yemen'de bile olsa onu bulun bana getirin dedi. Sonra niyetini Kayser'e bildiren bir mektup yazdı. Kayser'de cevaben “Sakin onun üzerine gıtme” dedi. Resûlullah'a (s.a.s.) durum bildirilince “Onun devleti helak oldu” buyurdu.⁴⁴⁹

8) Bahreyn Emiri Münzir b. Sâvâ: Hz. Peygamber (s.a.v.) Ci'rane dönüşünde Alâ b. Hadramî'yi (r.a.) Bahreyn emiri Münzir b. Sâvâ'ya gönderdi. Hadramî, Bahreynliler ile birlikte Münzir'i İslam dinine girme veya cizye verme arasında seçmeli bıraktı. Münzir birkaç kez Resûlullah ile mektuplaştı ve sonunda kendisi ve bölgede bulunan Araplar Müslüman oldular. Bölgede bulunan Yahudi ve Mecusiler ise cizye ödemek koşuluyla anlaşma yaptılar.⁴⁵⁰

9) Yemen Emiri Hâris el-Himyerî: Hz. Peygamber Muhâcir b. Ebû Ümeyye'yi Yemen Emiri Hâris el-Himyerî'ye gönderdi. Muhâcir güzel bir konuşma ile Hâris'i İslamiyete davet etti ve Hâris Müslüman oldu. Hz. Peygamber'in Muhâcir b. Ebû Ümeyye'yi zekât toplamak ve şer'i hükümleri öğretmek üzere Kinde'ye ve Sadîf'e gönderdiğine dair rivayetler de vardır.⁴⁵¹

⁴⁴⁷ İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve'n-Nihâye*, 5/59-60.; İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1/318.

⁴⁴⁸ İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1/318.; Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşraf*, 1/613.

⁴⁴⁹ İbnü'l-Esîr, *El-Kamil Fi't-Târîh*, 2/197.; İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1/317.

⁴⁵⁰ İbnü'l-Esîr, *El-Kamil Fi't-Târîh*, 2/201.; İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1/319.

⁴⁵¹ Zekerîya Güler, “Muhâcir B. Ebû Ümeyye”, *TDV İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2020), 30/388.

10) Hz. Peygamber Muaz b. Cebel ile Ebû Mûsâ el-Eş'arî'yi Yemen'e gönderdi. Yemen, o dönemde iki eyalete bölünmüş olduğundan herbiri bir eyalete gitti. Resûlullah (s.a.v.), onlara “Sizleri yumuşak yürekli bir kavme gönderiyorum. Onlardan itaat edenleri yanına alarak isyankârlar ile savaş. Onlar daha sonra İslâma döneceklerdir. Öyle ki, kadın kocasını, çocuk babasını, kardeş de kardeşini acele ile İslâma getirecektir.” Ayrıca “Kolaylaştırın, zorlaştırmayın. Müjdeleyin, nefret ettirmeyin, birbirinize uyum sağlayın, ihtilafa düşmeyin.” öğüdü ile onları yolcu etti. Yemen halkının tamamı ve melikleri savaşmadan İslâmı kabul ettiler.⁴⁵²

Hz. Peygamber (s.a.v.) bunların dışında farklı kimselere de dâvet mektupları göndermiştir. Gassan meliki Cebele b. Eyhen, Ebrehe'nin oğlu Ma'dîkerib, Necran piskoposları ve kâhinleri, Tay kabilesi mensubu Benî Cüveyn ve Benî Ma'n, Huzâ kabilesinin Eslem koluna ve daha birçok kabile ve kollara dâvet mektupları göndermiştir.⁴⁵³

9.1. Hz. Peygamber'in Kâtipleri

Hz. Peygamber (s.a.v.) ümmî olduğu için inen âyetleri, hükümdarlara gönderdiği mektupları, zekât mallarının yazımı ve diğer evraklar'ın kayıt altına alınması gibi işlemler sahabeler tarafından yapılmıştır.

Resûlullah (s.a.v.) adına ilk mektup yazan Übey b. Ka'b el-Ensârî'dir. Übey'in (r.a.) yokluğunda Zeyd b. Sâbit (r.a.) bu görevi üstlenmişti. Başta dört halîfe olmak üzere Resûlullah'ın birçok kâtibi vardı. Resûlullah'a bir âyet nâzil olduğunda sadece yazdırmakla kalmaz aynı zamanda “Bu âyeti şu sûrenin içine dâhil edin” derdi.⁴⁵⁴

9.2. Hz. Peygamber'in Cellâtları

Hz. Peygamber (s.a.v.) döneminde suçluların boyunlarını vurmakla görevlendirilen sahabeler vardı. Resûlullah'ın huzurunda cezayı infaz eden bu sahabeler: Ali b. Ebû Tâlib, Zübeyr b. Avvâm, Mikdâd b. Amr, Muhammed b. Mesleme, Dahhâk b. Süfyân ve Âsım b. Sâbit'tir.⁴⁵⁵

9.3. Hz. Peygamber'in Seçkin Arkadaşları

⁴⁵² Zehebî, *İmam Zehebi*, 4/413-141.; İbn Kesîr, *el-Bîdâye Ve'n-Nihâye*, 5/220-227.

⁴⁵³ İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1/320-330.

⁴⁵⁴ Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, 1/613-614.

⁴⁵⁵ Mehmet İpşirli, “Cellât”, *TDV İslâm Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV İslâm Ansiklopedisi, 1993), 7/270.

H. Peygamber'in en yakın arkadaşlarının sayısının on dört olduğunda ihtilaf yoktur. Fakat isimleri hususunda farklı görüşler vardır. H. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: "Her Nebî'ye yedi arkadaş verilmiştir. Bana ise on dört tane verildi." Bunların kimler olduğu sorulduğunda Resûlullah (s.a.v.) şöyle cevap verdi: "Ali b. Ebî Tâlib, Hasan b. Ali, Hüseyin b. Ali, Cafer b. Ebî Tâlib, Hamza, Ebû Bekir, Ömer, Mus'ab b. Umeyr, Bilâl, Selman, Mikdâd b. Esved, Ebû Zer, Ammâr ve Abdullah b. Mes'ûd'tur."⁴⁵⁶

9.4. H. Peygamber'in Cennet ile Müjdelenmiş Arkadaşları

H. Peygamber (s.a.v.) hayatta iken bazı sahabeleri cennet ile müjdelemiştir. Cenet ile müjdelenen sahabelerin tamamı ilk Müslümanlardandır. Kureyş kabilesine mensup olup nesepleri Resûlullah'ın nesebiyle birleşmektedir.

Tirmizi ve Ebû Dâvud başta olmak üzere birçok kaynakta, cennet ile müjdelenmiş bu sahabelerin isimleri zikredilmektedir. Abdurrahman b. Avf'ın (r.a.) rivayetine göre Resûlullah (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: "Ebû Bekir cennette, Ömer cennette, Osman cennette, Ali cennette, Talha cennette, Zübeyr cennette, Abdurrahman b. Avf cennette, Sa'd cennette, Saîd cennette, Ebû Ubeyde b. Cerrâh cennettedir."⁴⁵⁷

10. H. Peygamber'in Binek Hayvanları, Silahları ve Terekesine Dair Rivayetlerin Tahlili

10.1. H. Peygamber'in Binek Hayvanları

H. Peygamber'in (s.a.v.) sahip olduğu atların sayısıyla alakalı farklı görüşler vardır. Atların sayısı ile ilgili on, on beş, yirmi dört gibi birbirinden farklı sayılar zikredilmiştir. Resûlullah bunlardan bir kısmını satın almış bir kısmı ise kendisine hediye edilmişti. Araplar atları bir övünç vesilesi ve zenginlik göstergesi olarak kabul edip, her birine isim koyarlardı. H. Peygamber'in meşhur atları:

1) Sekb: H. Peygamber'in Medine'de Ferâzeoğullarından aldığı attır. Bu at kötü huylu ve zorlu olduğundan "Daris" (kötü huylu) olarak isimlendirilmişti. Resûlullah onu satın aldıktan sonra hızlı yürüyüşünden dolayı ona "Sekb" (suyun akışı) ismini verdi. Uhud savaşında ki bineği bu attı. Atın alnı ve ayaklarında beyazlıklar vardı.

2) Sebha: H. Peygamber'in bir bedeviden satın aldığı attır. Sebha, altın sarısı

⁴⁵⁶ Tirmizî, *Sünenü't-Tirmizî*, "Menâkıb", 31 (No. 3785).

⁴⁵⁷ Tirmizî, *Sünenü't-Tirmizî*, "Menâkıb", 26.; Ebû Dâvûd, "Sünnet", 9.

renge sahipti ve koşarken uzun adım atmasıyla meşhurdur. Hz. Peygamber Sebha'yı kazandığı bir yarışın ardından beğenmiş ve satın almıştı.

3) Mürtecez: Hz. Peygamber (s.a.v.) Benî Mürre kabilesinde bir bedveden satın almıştı. Beyaz renkli olan at, yüksek sesli kişnemesinden dolayı "Mürtecez" olarak isimlendirilmişti. Atı Resûlullah'a satan kişi daha sonra yaptığı satışı inkâr etmiş ve iki şahit istemişti. Bunun üzerine orada bulunan Huzeyme b. Sâbit şahitlik etmiş ve Resûlullah Huzeyme'nin şahitliğiyle yetinmesini çünkü onun şahitliğinin iki şahit değerinde olduğunu söylemişti.

4) Lizâz: İskenderiye hükümdarı Mukavkıs'ın hediye ettiği attır. Güçlü ve muhkem olduğu için Lizâz ismi verilmiştir. Hz. Peygamber'in tertip ettiği bir yarışta Lizaz birinci olmuştu.

5) Luhayf: Hz. Peygamber'e Rebî'a b. Ebü'l-Berâ tarafından hibe edilmişti. Resûlullah da Rebî'a'ya Benî Kilâb develerinden hisseler vermişti. Yelesi kat kat olduğu için "Luhayf" ismi verilmiştir.

6) Zârib: Hz. Peygamber'in en tanınmış atlarından birisi de Ammanlı Ferve b. Umeyr el-Cüzâmî'nin hediye ettiği Zârib'tir. İri cüsseli ve toynağının sertliğinden dolayı bu isim verilmiştir.

7) Verd: Temîm ed-Dârî tarafından Resûlullah'a hediye edilmişti. Resûlullah (s.a.s) onu Hz. Ömer'e hediye etti. Ömer'de (r.a) atı Allah yolunda cihat edenlerin birine sadaka olarak, binmesi için verdi. Hz. Peygamber Verd'in satıldığını duyunca onu satın aldı.

8) Mirvâh: Hz. Peygamber (s.a.v.) Rahâ kabilesinden gelen kimselere İslamı tebliğ etti. Onlar bu dâvete olumlu cevap verip Resûlullah'a bazı hediyeler verdiler. Bunların arasında rüzgâr gibi koştuğundan dolayı "Mirvâh" olarak isimlendirilen at da vardı.

9) Hz. Peygamber (s.a.v.) Bahr isimli atı Medine'ye gelen bir tâcirden almıştı. Resûlullah Bahr'ı sever, onunla yarışlara girerdi. Kazandığı bir yarış sonrası yüzünü okşayıp "Sen ancak denizsin (Bahr)" demiş ve bundan sonra bu at "Bahr" ismiyle çağrılmaya başlamıştı.

10) Eblak: Hz. Peygamber'in rengi siyah-beyaz olan bir atı vardı. Renginden dolayı "Eblak" ismiyle anılıyordu.

H. Peygamber (s.a.v.) Heyfâ ile Seniyyetü'l-vedâ arasındaki altı millik bir mesafede atları yarıştırdı. Kendisi de Sel tepesine oturup atları izlerdi. Yarışlarda en önde “Lizâz” isimli at gelirdi. H. Peygamber onu gördüğünde sevinirdi. Arkasında “Zârib” ve onun arkasında da “Sekb” vardı.⁴⁵⁸

H. Peygamber'in (s.a.v.) at dışında toynaklı hayvanlarında vardı. Mukavkıs'ın hediye edip Muâviye dönemine kadar yaşayan “Düldül” isimli bir katırı vardı. Düldül boz bir katırdı. Ayrıca Mukavkıs'ın hediye ettiği “Ufeyr” isminde bir katırı da vardı.

Ferve b. Amr, H. Peygamber'e “Fıdda” isimli bir katır hediye etti. Resûlullah'da Fıdda ve merkebi Ya'fur'u H. Ebû Bekir'e hediye etti. Merkeb, vedâ Haccı dönüşünde ölmüştü. Resûlullah'ın Eyle meliki İbn el-Almâ'nın hediye ettiği beyaz katırı da vardı.

H. Peygamber'in develerine gelince: Bunlardan ilki Kasvâ'dır. H. Ebû Bekir'den dört yüz dirhem karşılığında satın almıştı. Resûlullah (s.a.v.) hicret esnasında Kasvâ'ya binmişti. “Ced'â” denilen ve kulağı yarısından fazlası kesik olan bir devesi ile “Adbâ” denilen kulağında yarık olan develeri de vardı. Adbâ'yı hiçbir deve geçemezdi. Birgün bedevîye ait bir deve tarafından geçilince bu durum müslümanların zoruna gitti ve “Allah, Allah... Adbâ yenildi.” dediler. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.s.), “Dünyada yükselen bir şeyi alçaltmak, Allah'ın değişmez kanunudur.” dedi. Kasvâ'ya ayrıca, “Ced'â” ve “Adbâ” da denildiği söylenmiştir.⁴⁵⁹

Ayrıca Resûlullah'ın (s.a.v) vedâ haccın da kırmızımsı bir deve üzerinde şeytan taşıdığı da rivayet edilmiştir.

H. Peygamber'in üç tanesini Sa'd b. Übâde'nin hediye ettiği, toplamda çayırdan otlayan yirmi civarında süt devesi vardı. Bu develerin sütünden her akşam Resûlullah'ın hanımlarına getirilirdi. Bu develer mürtedler tarafından kaçırılmışlardı.

H. Peygamber'in Ümmü Eymen tarafından otlatılan yedi tane keçisi vardı. Bu keçilerin isimleri: Zemzem, Acve, Verse, Sukya, Etraf, Berke ve İtlâl idi.⁴⁶⁰

10.2. H. Peygamber'in Silahları

H. Peygamber'in kılıçları şunlardır:

1) Me'sur: H. Peygamber (s.a.v) Medine'ye hicret ettiğinde beraberinde bir kılıç vardı. Bu kılıç, babasından miras kalan Me'sur'dur.

⁴⁵⁸ Zehebî, *İmam Zehebi*, 2/266.

⁴⁵⁹ İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1/570.

⁴⁶⁰ Zehebî, *İmam Zehebi*, 2/262-266.; Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşraf*, 1/592-593.; Taberi, *Tarih-i Taberi*, 3/314-315.; İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1/564-572.

2) Abd: Bedir savaşında müşriklerin üzerine yürüyebilmesi için Sa'd b. Ubâde'nin hediye ettiği kılıçtır.

3) Zülfikar: Bedir savaşında ganimet olarak sahip olduğu kılıçtır. Bu kılıç Münebbih b. Haccâc es-Sehmî'ye aitti. Kabzasının başı, bağının halkası ve ortası gümüşten yapılmıştı. Resûlullah (s.a.v.) Uhud savaşı öncesi gördüğü rüyâda bu kılıcın ağzında bir gedik açılmıştı. Bu da sahabelerde bir bozgun ve safların arasında bir gedik açılacağı şeklinde yorumlanmıştı.⁴⁶¹

4) Kalaî: Hz. Peygamber'e (s.a.v.) Kaynukaoğullarından hissesine düşen üç kılıçtan ilki Kalaî'dir. Şam'da kaliteli çeliğiyle ünlü olan Kalaâ adlı bir dağa nisbetle bu ismi almıştır.

5) Bettâr: Keskin kılıç anlamındaki Bettâr, Resûlullah'ın Kaynukaoğullarından payına düşen kılıçtır.

6) Hatf: Resûlullah'ın (s.a.v.) Benî Kaynuka'dan elde ettiği üçüncü kılıcıdır.

7) Mihzem: Hâris b. Ebû Şemir'e ait iki kılıçtan birisi Mihzem'di. Hâris kılıçların birini sağına, diğerini de soluna asardı. Hâris, düşmanlarını yendiği takdirde bu iki kılıcı Fûls'e hediye edeceğini adadı. Düşmanlarını yenince de bu kılıçları Fûls'e verdi. Hz. Peygamber, Ali b. Ebû Tâlib'i Tay kabilesinin putu olan Fûls'ü kırmaya gönderdi. Ali (r.a.) putun boynunda iki kılıç gördü. Bu kılıçlara Mihzem ve Resûb deniliyordu. Onları aldı Resûlullah'a getirdi.⁴⁶²

8) Resûb: Hâris b. Ebû Şemir'e ait olup, Tay kabilesinin putu Fûls'ün boynuna asılı iki kılıçtan biri de Resûb idi. Ali (r.a.) onu Resûlullah'a getirdi.

9) Kadîb: Hz. Peygamber'in kesici anlamına gelen Kadîb adında bir kılıcı da vardı.⁴⁶³

Hz. Peygamber'in mızrakları: Hz. Peygamber Kaynukaoğulları kuşatmasından üç mızrak ele geçirmişti. Ayrıca Mesva ve Mütessanna isimlerinde başka mızrağıda vardı.⁴⁶⁴

Hz. Peygamber'in yayları: Hz. Peygamber'in beş yayı vardı. Bunlardan üçü

⁴⁶¹ Zehebî, *İmam Zehebi*, 2/256-258.

⁴⁶² İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve 'n-Nihâye*, 5/585-587.

⁴⁶³ Zehebî, *İmam Zehebi*, 2/256-258.; İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1/560-561.; İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve 'n-Nihâye*, 5/585-587.; Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, 1/603-604.

⁴⁶⁴ Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, 1/605.

Kaynukaoğulları kuşatmasından ele geçirilmişti. Bu yaylar; Revhâ, Beydâ (şevhat ağacından) ve Safrâ (Neb ağacından) idi. Yine Zevra ve Uhud savaşında kırılan Ketûm isimlerinde yayları vardı.⁴⁶⁵

Hiz. Peygamber'in zırhları: Sa'd b. Ubâde'nin hediye ettiği Zâtü'l-fudûl, Hiz. Davûd'un (a.s.) Câlût'u öldürürken giydiği zırh olan Sa'diyye, ayrıca Fıdda, Zâtü'l-Vihâş ve Zâtü'l-Havâşi olmak üzere zırhları vardı. Resûlullah'ın zırhında göğsünün üzerinde iki tane gümüş halka vardı.⁴⁶⁶

Hiz. Peygamber'in kalkanı: Resûlullah'ın Zelûk isminde bir kalkanı vardı. Kılıç ve ok değince kayıp gittiği için kaygan anlamlı "Zelûk" deniliyordu. Yine "Unuk" denen başka bir kalkanı daha vardı. Resûlullah'a üzerinde kartal veya koç kabartması bulunan bir kalkan hediye edilmişti. Daha sonra bu resim silindi.

Hiz. Peygamber'in (s.a.v.) deriden yapılmış üç halkalı bir kemeri vardı. Necâşi Hiz. Peygamber'e üç baston göndermişti. Resûlullah (s.a.v.) birini yanında aldı, birini Ömer'e (r.a.), diğeri Ali'ye (r.a.) verdi.⁴⁶⁷

10.3. Hiz. Peygamber'in Terekesi (Elbiseleri ve Eşyaları)

Hiz. Peygamber (s.a.v.) "Bizler miras bırakmayız" buyurdu. Vefat ettiğinde; beyaz bir katırı, silahı ve sadaka olarak kullandığı arazisinden başka ne altın, ne gümüş, ne köle, ne de cariye bırakmıştı. Hiz. Âişe (r.anhâ) Resûlullah vefat ettiğinde yahudinin yanında otuz ölçek arpa karşılığında rehin olarak bırakılan bir zırhı olduğunu söylemiştir.⁴⁶⁸

Hiz. Peygamber (s.a.v.) on elbise bıraktı. Sık çizgili pamuktan yapılan Yemen işi "Hibere" ismindeki bir elbise, Ummân işi bir îzar, kum rengi iki elbise ve gömlek, dokuma bir gömlek, Yemen işi bir cübbe, hanımlarının yanında kalırken üzerine aldığı safranla boyanmış bir battaniye. Desenli bir elbise, beyaz bir elbise ile üç tane ince takke.⁴⁶⁹

Hiz. Peygamber'in (s.a.v.) vefatına kadar kullandığı, gümüşten yapılmış mühür şeklinde ve üzerinde "Muhammed Resûlullah" yazılı yüzüğü vardı. Vefatından sonra

⁴⁶⁵ Zehebî, *İmam Zehebi*, 2/260.

⁴⁶⁶ İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1/563.

⁴⁶⁷ İbnü'l-Esîr, *El-Kamil Fi't-Târîh*, 2/290.; Zehebî, *İmam Zehebi*, 2/258-262.; İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1/562-564.; Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşraf*, 1/604-607.

⁴⁶⁸ İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1/545-547.

⁴⁶⁹ Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşraf*, 1/589-590.

Hiz. Ebu Bekir (r.a.) kullandı, Ebu Bekir'in vefatından sonra da Hiz. Ömer (r.a.) kullandı. Daha sonra hilâfeti döneminde Hiz. Osman (r.a.) kullandı. Fakat Eriş kuyusunun yanında otururken yüzük parmağından kuyunun içine düştü. Kuyunun bütün suları çekilmesine rağmen bulunamadı.⁴⁷⁰

Hiz. Peygamber'in yatağı, içi hurma yaprağı lifi ile dolu tabaklanmış deridendi. Ayrıca Mukavkıs'ın hediye ettiği, içerisine ayna, tarak, makas, sürmelik ve misvağını koyduğu bir çantası ve su içtiği cam bir kabı vardı.⁴⁷¹

11. Hiz. Peygamber'in Bazı Mûcizelerine Dair Rivayetlerin Tahlili

Kaynaklarda Hiz. Peygamber'in nübüvvet öncesi ve sonrasında birtakım olağanüstü olayların meydana geldiği zikredilmiştir. Hiz. Peygamber'e verilen bu olağanüstü olaylar (mûcizeler) ilim ehlinin yanında farklı isimlerle grublandırılmıştır. Bu mûcizeler içerikleri bakımından aklî (manevi), hissî (maddi) ve haberî mûcizeler olmak üzere üç gruba ayrılmıştır.⁴⁷²

Aklî mûcizelerin başında Kur'ân-ı Kerîm gelir. Hiz. Peygamber'in en büyük mûcizesi şüphe yok ki Kur'ândır. Her Peygamber'e kendi dönemlerinde önemli görülen alanlarda mûcizeler veriliyordu. Hiz. Peygamber'e de kendi döneminde öne çıkan dil, şiir ve edebiyat alanında büyük bir mûcize olarak, hidâyet vesilesi Kur'ân-ı Kerîm indirilmiştir. Kur'ân, büyük bir mûcize olarak muhatabına bir benzerini getirmeleri hususunda meydan okuyor. İnsan ve cinlerin bir araya gelip, birbirlerine destek olsalar dahi bunu başaramayacaklarını bildiriyor.⁴⁷³

Hiz. Peygamber'e verilen diğer bir mûcize ise maddî yani hissî'dir. Hissî mûcizelerden bazıları şunlardır:

1) Şakku'l-Kamer Mûcizesi: Mekkeli müşrikler Hiz. Peygamber'den (s.a.v) nübüvvetinin delili olarak bir mûcize istediler. Allah'ın takdiriyle ay ikiye bölündü. Ayın Hiz. Peygamber zamanında ikiye yarıldığı, bir parçasının dağın ön kısmında, diğer

⁴⁷⁰ Zehebî, *İmam Zehebi*, 2/255.

⁴⁷¹ İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve 'n-Nihâye*, 5/583-585.; İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1/545-559.; Zehebî, *İmam Zehebi*, 2/252-260.; Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, 1/589-590.

⁴⁷² Halil İbrahim Bulut, "Mûcize", *TDV İslâm Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2020), 30/348-350.

⁴⁷³ İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve 'n-Nihâye*, 6/88-96.

parçasının ise dağın arka kısmında görüldüğü ve ardından tekrar birleştiği söylemiştir.⁴⁷⁴

2) Şakku's-Sadr Mûcizesi: Hz. Peygamber'in göğsünün melekler tarafından açılıp, kalbinin üstün vasıflarla donatılması olayıdır. Bu olayın ne zaman gerçekleştiği ile alakalı farklı görüşler vardır. Hz. Peygamber'in sütannesinin yanında dört beş yaşlarında iken, on küsur yaşlarında iken, vahyin ilk gelmeye başladığı zaman Hira'da ve İsrâ gecesini Mi'racı çıkmadan önce gerçekleştiğine dair farklı rivayetler vardır.⁴⁷⁵

3) İsrâ ve Mi'rac Olayı: Hz. Peygamber'in (s.a.v.) İsrâ ve Mi'rac hâdisesi âlimlerin çoğunluğuna göre cismâni (ruh-beden) olarak gerçekleşmiştir.⁴⁷⁶

4) Beytül-Makdis'den bilgi vermesi mûcizesi: Mekke'li müşrikler İsrâ olayını yalanlayınca Resûlullah (s.a.v.) onlara yaşadıklarını ve gördüklerini anlattı. Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu: “Ben, Mescid-i Aksa'nın özelliklerini onlara anlatmaya başladım. Fakat bazı özellikleri karıştırmca Allah Teâlâ, bana Mescid-i Aksa'yı gösterdi ve ben anlatmaya başladım. Öyle ki Ukeyl'in evinin yanındaymış gibi ona bakıyor ve onlara anlatıyordum.”⁴⁷⁷

5) Gözlere perde çekilme mûcizesi: Mekke'li müşrikler Hz. Peygamber'i (s.a.v.) öldürmek üzere Dârü'n-Nedvede plan yapmışlardı. Kapıda bekleyip nasıl hamle yapacaklarını konuşurken Resûlullah (s.a.v.) yerden bir avuç toprak aldı ve onların yüzlerine doğru attı. Savrulan topraklar orada bulunanların tamamına isâbet etti. Resûlullah (s.a.v.) Yâsin sûresinin ilk âyetlerini okuyarak oradan ayrıldı. Yüce Allah (c.c.) Müşriklerin gözlerine perde indirdi ve onlar Resûlullah'ı göremediler.⁴⁷⁸

6) Sürâka b. Mâlik'in atı: Sürâka hicret yolculuğunda Resûlullah'ı (s.a.v.) aramak ve başına konan büyük ödüle sahip olmak üzere atına binip yola koyulmuştu. Nitekim Resûlullah ile Ebû Bekir'e yetişti. Resûlullah (s.a.s.) “Allahım, onun şerrinden bizi koru!” diye dua edince atının ayakları yere batmaya başladı. Sürâka, Resûlullah'ın Allah tarafından korunduğunu anladı ve Hz. Peygamber'e eman ver atım kurtulsun, ben döneyim, peşimdekileri de engelleyip geri göndereyim dedi. Bunun üzerine Hz.

⁴⁷⁴ Buhârî, “Menâkıb”, 27.; İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve 'n-Nihâye*, 6/103-127.

⁴⁷⁵ Ahatlı, “Şakk-ı Sadr”, 310.

⁴⁷⁶ Yavuz, “Mi'rac”, 30/132-135.

⁴⁷⁷ İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve 'n-Nihâye*, 3/181-182.

⁴⁷⁸ İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve 'n-Nihâye*, 3/266-270.

Peygamber “Allahım, doğru ise atının ayaklarını serbest bırak” diye dua etti ve Sürâka geri döndü.⁴⁷⁹

7) Ümmü Ma’bed’in koyunu: Hz. Peygamber (s.a.v.) hicret yolculuğunda Ümmü Ma’bed’in çadırına girip satılık süt veya et olup olmadığını sordu. Ümmü Ma’bed yoksulluk içinde olduklarını, ikram edecek birşeyleri olmadığını, sadece ellerinde bitkinlikten dolayı sürüye katılmayan bir koyun olduğunu söyledi. Hz. Peygamber onun sütü olup olmadığını sorduğunda, Ümmü Ma’bed “Süt verecek durumda değildir.” dedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.) izin isteyerek elini koyunun memesine attı ve “Bismillah” deyip sağmaya başladı ve Allah’ın izniyle süt gelmeye başladı. Ümmü Ma’bed bu olaydan sonra Müslüman olmuştur.⁴⁸⁰

8) Katâde b. Nu’mân’ın gözü: Bedir savaşında Katâde’nin gözüne ok isabet edip, yaralanmıştı. Gözünün siyahı yanaklarından akmaya başladı. Hz. Peygamber (s.a.v.) eliyle onu eski yerine koydu. Öyle ki bu göz, diğer gözünden daha iyi görür hale geldi.⁴⁸¹

9) Yağmur duası: Medine’de kıtlık olduğu bir dönemde Hz. Peygamber hutbe verirken iken şöyle seslenildi: “Ya Resûlullah! Yağmurumuz kesildi, mallarımız mahvoldu, hayvanlarımız helak oldu. Allah’a dua et de bize yağmur yağdırsın.” Hz. Peygamber (s.a.s.) ellerini kaldırdı ve Rabbinden yağmur istedi. Öyle ki daha minberden inmeden gökden yağmur boşalmaya başladı. Yağmur durmadan altı, yedi gün yağmaya devam etti. Hz. Peygamber yine minberde hutbe irad ederken bazı insanlar, “Ya Resûlullah! Evler yıkıldı, yolcular mahsur kaldı. Allah’a dua et, yağmuru kaldırsın, durdursun bizden.” dediler. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.s.) ellerini kaldırdı ve “Allahım, yağmuru çevremize yağdır, üzerimize yağdırma.” diye dua etti ve hava birden açılıverdi.⁴⁸²

10) İki ağacın birleşme olayı: Hz. Peygamber (s.a.v.) seferde iken ihtiyacını gidermek (def-i hacet) için uygun bir yer aradı, fakat bulamadı. İlerde iki ağaç gördü. İbn Mes’ûd’a, “O iki ağaca git, Resûlullah birleşmenizi istiyor de.” dedi. İbn Mes’ûd gitti ve söyleneni ağaçlara ilettiler. Ağaçlar birbirine yöneldi ve Resûlullah’da (s.a.s.)

⁴⁷⁹ İbn Sa’d, *Tabakâtü’l-Kübrâ*, 1/240.; İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve’n-Nihâye*, 3/271-295.

⁴⁸⁰ İbn Sa’d, *Tabakâtü’l-Kübrâ*, 1/223.; İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve’n-Nihâye*, 6/35-37.

⁴⁸¹ Zehebî, *İmam Zehebi*, 5/356.; İbn Sa’d, *Tabakâtü’l-Kübrâ*, 1/240.

⁴⁸² İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve’n-Nihâye*, 6/103-125.; İbn Sa’d, *Tabakâtü’l-Kübrâ*, 1/229.

onları kendine s tre yaparak ihtiya ını giderdi. Sonra her biri tekrar eski yerine döndü.⁴⁸³

11) Ő hitlik yapan a a : İbn  mer anlatıyor: Bir yolculukta Hz. Peygamber (s.a.v) ile beraberdik. Resûlullah bir bedeviyi islama davet etti. Bedevi, Resûlullah’a söylediği sözlerin doğruluğunu ispatlayan bir Őahidi olup olmadığını sorduğunda Hz. Peygamber ‘‘Şu a a tır’’ dedi ve vadinin kenarında duran ağacı çağırdı. Ağaç da yeri yararak geldi ve huzurda durup, Rasûlullah’a Őah det etti, sonra da eski yerine döndü. Bedevi, Hz. Peygamber’e kavminin kendine uyması halinde onlarla beraber geleceğini, aksi takdirde tek başına gelip destek olacağını söyleyerek kavmine gitti.⁴⁸⁴

12) Kütüğün ağlaması: Hz. Peygamber (s.a.v.) cuma günü dikili bir hurma a acına yaslanarak hutbe okurdu. R m  bir adam Hz. Peygamber’e iki basamaklı yeni bir minber yaptı. Daha önce yaslanarak hutbe okuduğu hurma ağacı, Resûlullah’dan ayrılmıŐ olmanın hüznüyle inlemeye başladı. Hz. Peygamber (s.a.v.), b Ğ rmekte olan hurma a acını kucakladı ve ağacın sesi kesildi. Sonra Resûlullah (s.a.v.) Şöyle buyurdu: ‘‘Allah’a yemin olsun ki, eğer ben bunu kucaklamasaydım, kıyamete kadar b Ğ rmeye devam edecekti.’’ Ardından Resûlullah’ın emriyle sahabeler o ağacı gömdüler.⁴⁸⁵

13) Taşların secde etmesi: Câbir b. Abdullah, Hz. Peygamber’in (s.a.v.) kendine özgü bazı özellikleri olduğundan söz eder ve Şöyle derdi: ‘‘Resûlullah bir yoldan geçtiği zaman geride bıraktığı misk kokusundan dolayı arkasından gelen bir kişi Resûlullah’ın o yoldan geçtiğini anlardı. Yanından geçtiği her bir taş ve a a  da ona secde ederdi.’’⁴⁸⁶

14) Pişirilmiş koyunun zehirli olduğunu bildirmesi: Hz. Peygamber’e (s.a.s) bir Yahudi kadını kızartılmış bir koyun ikram etti. Resûlullah ve sahabeler koyundan yemeye başladılar. Koyun, dile gelip ‘‘Ben zehirliyim!’’ deyince, Hz. Peygamber, ‘‘Ellerinizi  ekin. Koyun zehirli olduğunu haber verdi.’’ buyurdu ve ardından Resûlullah (s.a.s.) o kadını çağırtıp neden böyle yaptığını sordu. Kadın, ‘‘EĞer gerçek bir peygamber isen zehir sana zarar vermeyecekti. Fakat eğer bir hükümdar isen insanları senden kurtarmak istedim.’’ dedi.⁴⁸⁷

15) Yemeğin tesbih etmesi: Abdullah b. Mes’ d, Resûlullah (s.a.v.) ile birlikte

⁴⁸³ İbn Sa’d, *Tabakâtü’l-Kübrâ*, 1/222.

⁴⁸⁴ İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve ’n-Nihâye*, 6/163-166.

⁴⁸⁵ İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve ’n-Nihâye*, 6/167-172.; İbn Sa’d, *Tabakâtü’l-Kübrâ*, 1/240.

⁴⁸⁶ Beyhaki, *Delâilü’n Nübüvve*, 4/527.

⁴⁸⁷ İbn Sa’d, *Tabakâtü’l-Kübrâ*, 1/224-225.

yemek yediklerinde, yemeğin tesbih seslerini duyduklarını aktarmıştır.⁴⁸⁸

16) Çakıl taşların tesbih etmesi: Ebu Zer el-Gıfârî anlatıyor: Resûlullah (s.a.v.) yalnız olduğu bir vakitte yanına gidip oturdum. Derken Ebû Bekir, Ömer ve Osman geldiler ve Resûlullah'ın sağ tarafına oturdular. Resûlullah'ın önünde de yedi (yahut dokuz) çakıl tanesi vardı. Onları avuçladığında çakıl taneleri tesbih getirmeye, hurma dalı gibi inlemeye başladılar. Daha sonra Resûlullah onları yere bıraktı.⁴⁸⁹

17) Yemeğin bereketlenmesi olayı: Savaşın birinde insanlar acıkmışlar ve yiyecek bir şeyleri kalmamıştı. Hz. Peygamber de sahabelere arta kalan yemek kısıntılarının toplatılması için çağrıda bulundu. Getirilen kısıntılar bir yaygıya konuldu ve bereket vermesi için Hz. Peygamber, Allah'a dua etti. Sonra askerlere kaplarını getirmelerini emretti. Kaplar getirip yemekle dolduruldu. Öyleki orduda doldurulmamış kap kalmadı. Hepsi karnını doyurdu.⁴⁹⁰

18) Parmaklarının arasından su fişkırması: Enes b. Mâlik anlatıyor: Bilâl ikinci ezanını okudu. Bazı muhacirler abdest alacak su bulamadılar. Resûlullah'a (s.a.s.) içinde su bulunan bir kab getirildi ve elini su bulunan o kabın içine daldırdı. Resûlullah'ın elinin tamamı kabın içine sığmadığı için dört parmağını koydu ve oradakilere seslendi: "Yaklaşınız ve abdest alınız." Oradakilerin tümü o kaptan abdest aldılar.⁴⁹¹

19) Câbir b. Abdullah'ın borcu: Câbir'in babası vefat ettiğinde geride yüklü miktarda borç bırakmıştı. Hz. Peygamber'e gelen Câbir (r.a.) mahsüllerinin tamamının borcunu kapatamayacağını söyleyerek bereket duasında bulunmasını istedi. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.) harmanların yanından geçerken dua etti. Sonra çıkıp üstüne oturdu ve: "Ölçünüz" buyurdu. Alacaklılar ölçmeye başladılar. Herkes alacağını alıp gitmesine rağmen bir o kadar da arttı.⁴⁹²

20) Devenin şikâyeti: Hz. Peygamber (s.a.v.) yolda yürürken üzerinde yük yüklenmiş bir deve gördü. Deve, Resûlullah'ı görünce öfkeyle bağırıp sesler çıkarmaya başladı. Bunun üzerine Hz. Peygamber (s.a.v.), devenin yanına gidip "Şu devenin sahibi nerede?" diye sordu. Sahibi gelince onu satın almak istedi. Sahibi bu teklife

⁴⁸⁸ Beyhaki, *Delâilü'n Nübüvve*, 4/520.

⁴⁸⁹ İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve 'n-Nihâye*, 6/173-176.

⁴⁹⁰ İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve 'n-Nihâye*, 6/151-154.

⁴⁹¹ İbn Sa'd, *Tabakâtü'l-Kübrâ*, 1/230.

⁴⁹² İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve 'n-Nihâye*, 6/154.

yanaşmayınca “Deve kendisini çok çalıştırıp, az yem verdiğinizden şikâyet ediyor, buna iyi davranın.” diye nasihatte bulundu.⁴⁹³

21) Geyik olayı: Enes b. Malik anlatıyor: “Resûlullah (s.a.v.), bir geyiği avlayıp bağlayan bir topluluğun yanına uğradı. Geyik Hz. Peygamberi görünce “Ya Resûlallah, beni yakaladılar. İki yavrum var. Onlardan izin iste, beni bıraksınlar. Gidip yavrularımı emzireyim, sonra tekrar yanlarına dönüp geleyim.” dedi. Bunun üzerine Resûlullah (s.a.v.) “Bunu bırakın, gidip yavrularını emzirsın, sonra tekrar dönüp yanınıza gelsin.” deyince adamlar bıraktılar. Geyik yavrularını emzirdi ve geri döndü. Onu yine direğe bağladılar. Ardından Resûlullah’ın isteği üzerine geyiği salıverdiler. Hayvancağız çekip gitti.”⁴⁹⁴

22) Sol elle yeme olayı: Hz. Peygamber (s.a.v.) sol eliyle yemek yiyen birisini gördüğünde ona “Sağ elinle ye” dedi. O, “Sağ elimle yemeyi beceremiyorum” deyince, Rasûlullah: “Beceremez olasın! Şu adamın sağ elle yemesini kibrinden başka hiçbir şey engellemiyor,” dedi. O adam da artık elini ağzına götüremez oldu.⁴⁹⁵

23) Huneyn savaşında bir avuç toprak mûcizesi: Hz. Peygamber’in Hevâzinliler ile yaptığı Huneyn savaşının şiddetlendiği bir anda, yerden bir avuç toprak alarak düşmanlara doğru “Şâheti’l-Vucûh” (yüzleri yere sürünsün) diyerek yüzlerine attı. Allah Teâlâ o gün Huneynde müşriklere fırtına ve görünmeyen ordular gönderdi. Savrulan topraktan dolayı ağzına ve gözüne toprak dolmayan kimse kalmamıştı. Allah, böylece onları hezimete uğrattı.⁴⁹⁶

Hz. Peygamber’e (s.a.v.) verilen diğer bir mûcize ise Haberî mûcizedir. Hz. Peygamber’in geçmişe, içinde bulunduğu zamana veya geleceğe ilişkin bazı hususları haber vermesi ve bunların bildirdiği şekilde gerçekleşmesi olayıdır. Bunlardan bazıları:

Abdullah b. Abbas’a, “Allah’ım, ona Kitâb’ı öğret, onu dinde fâkih kıl” duasının kabûlü ve İbn Abbas’ın duanın bereketiyle fıkıh ve tefsir alanında önder oluşu. Enes b. Mâlik’e mal ve evladının çok, ömrünün uzun olması için dua etmesi ve Enes b. Mâlik’in bu duanın bereketi ile uzun bir ömre, birçok mala ve evlada sahip oluşu. Hz. Peygamber (s.a.v.) kendisinden sonra olacak birçok olaydan da bahsetmiştir. Vefatından sonra, fitnelerin çoğalacağı, Osman b. Affan’nın öldürüleceği, Hav’eb köpeklerinin Hz.

⁴⁹³ İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve’n-Nihâye*, 6/177-186.

⁴⁹⁴ İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve’n-Nihâye*, 6/193-195.

⁴⁹⁵ İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve’n-Nihâye*, 6/622-625.

⁴⁹⁶ Zehebî, *İmam Zehebi*, 4/263-280.

Âişe'ye havlaması, iki İslami grubun çarpışması ve Müslümanların gruplara ayrılması, Ammar b. Yâsir'in, Ali b. Ebî Tâlib'in öldürülme haberleri, Hz. Hasan ve Hüseyin'in başlarına gelecek belâları, deniz savaşçılarının Kıbrıs'a gireceklerinin haberi, Rumlar ile yapılacak savaş ve daha birçok geleceğe dâir bilgileri haber vermesi Hz. Peygamber'in haberî mûcizeleri olarak kabul edilmiştir.⁴⁹⁷

12. Hz. Peygamber'in Vefatına Dair Rivayetlerin Tahlili

Hiz. Peygamber (s.a.v.) rahatsızlanınca Meymune'nin evinden Hz. Âişe'nin evine getirildi. Resûlullah (s.a.v.) diğcr hanımlarından Âişe'nin yanında kalmak için müsaade istedi ve son günlerini Hz. Âişe'nin yanında geçirdi.⁴⁹⁸

Âişe (r.anhâ) Hz. Peygamber'in vefatı ile alakalı şöyle der: "Resûlullah (s.a.s) benim göğsümde, benim sıramda, benim evimde ve benim haremimde hayatını kaybetti. Bakışlarını semaya kaldırıp "Refik-i A'lâ'yla beraber!" dedi.⁴⁹⁹

Hiz. Peygamber (s.a.v.) hicretin on birinci yılında, safer ayında rahatsızlandı. On üç (on dört) gün süren hastalığının sonucunda rebû'l-evvel ayının ikinci gecesi, farklı görüşe göre on ikinci gecesi altmış üç yaşında vefat etti. Hiz. Peygamber'in pazartesi günü vefat ettiği hususunda ittifak vardır. İbn Abbas "Resûlullah (s.a.v.), pazartesi günü doğdu. Pazartesi günü peygamber oldu. Pazartesi günü Mekke'den çıkıp hicret etti. Pazartesi günü Medine'ye geldi ve pazartesi günü vefat etti." demiştir.⁵⁰⁰

Resûlullah'ın (s.a.s.) vefatına üç gün kala Cebrâîl geldi ve "Ey Ahmed! Allah beni sana ikram olsun diye gönderdi. "Kendini nasıl hissediyorsun.?" Resûlullah (s.a.s.) ona, "Ey Cebrâîl! Kendimi gamlı ve sıkıntı içinde görüyorum." dedi. İkinci gün olunca Cebrâîl tekrar gelerek "Ey Ahmed! Allah ben sana ikram olsun diye, sana özel olarak gönderdi. "Kendini nasıl hissediyorsun?" Resûlullah (s.a.v.) ona, "Ey Cebrâîl! Kendimi gamlı ve sıkıntı içinde görüyorum." dedi. Üçüncü gün olunca Cebrâîl, yanında ölüm meleği ve İsmail adında semada yaşayan bir meleklerle beraber geldi. Önce Cebrâîl içeri girdi ve şöyle dedi: "Allah beni sana ikram olsun diye gönderdi. Sana soruyor. "Kendini nasıl hissediyorsun.?" Resûlullah (s.a.s.) ona, "Ey Cebrâîl! Kendimi gamlı hissediyorum dedi." Sonra ölüm meleği içeriye girmek için izin istedi. Cebrâîl, "Ey Ahmed! İşte ölüm

⁴⁹⁷ İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve 'n-Nihâye*, 6/216-318.; Zehebî, *İmam Zehebi*, 2/68-116.

⁴⁹⁸ İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve 'n-Nihâye*, 5/448.

⁴⁹⁹ İbn Sa'd, *Siyer*, 802-805.

⁵⁰⁰ İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve 'n-Nihâye*, 5/448-455.

meleği! Senden izin istiyor. Ne senden önce, ne senden sonra hiçbir insandan izin istememiştir.” dedi. Resûlullah (s.a.v.), Ona izin verdi ve ölüm meleği içeri girdi. Hz. Peygamber’in (s.a.v.) yanına geldi ve “Ey Allah’ın Resûlü! Eğer istersen ruhunu alacağım, ama istemezsen bırakacağım” deyince Hz. Peygamber (s.a.v.), “Allah’ın katındaki daha hayırlıdır, hadi ruhumu al” dedi. Resûlullah (s.a.v.) hemen vefat etti Rivayete göre peygamberlik mührü Resûlullah’ın (s.a.v.) omuzları arasından kaldırıldı. O zaman insanlar Resûlullah’ın vefat ettiğine kanaat getirdiler.⁵⁰¹

Hz. Peygamber vefat ettiğinde Ebû Bekir (r.a.) orada değildi. Öğrenince geldi, üzerindeki örtüyü yüzünden kaldırarak onu öptü, “Allah’ın salât ve salâmı üzerine olsun. Sağlığında da ölümünde de ne kadar güzelsin!” dedi. Ardından dışarı çıkıp sahabeleri teskin etmeye başladı.⁵⁰²

Hz. Peygamber’i üzerinde gömlek olduğu halde yıkadılar. Resûlullah’ın vücudunu sinekler ısırmasın diye dört bir yanına ev içinde Yemen kumaşından perdeler çektiler. Hz. Ali Resûlullah’ı göğsüne yasladı. Abbas b. Abdülmüttâlib ve Fadl b. Abbas, Resûlullah’ı sağa sola çeviriyorlardı. Üsame b. Zeyd ile Şükrân su döküyorlardı. Hz. Ali yıkarken şöyle diyordu: “Anam babam sana feda olsun. Sen diriysen de ölüysen de ne hoş kokuyorsun.”⁵⁰³

Resûlullah’ın (s.a.v.) su ve sedir ile yıkama işini tamamladıktan sonra, Yemen işi üç beyaz elbisyle kefenlediler. Keflenilirken güzel kokular sürüldü.⁵⁰⁴

Hz. Peygamber salı günü techiz ve tekfin işi bitince evinde sedirinin üzerine konuldu. Müslümanlar Resûlullah’ın nereye defnedileceği hususunda fikir ayrılığına düşünce Ebû Bekir (r.a.) şöyle dedi: “Bir Peygamber ancak vefat ettiği yere defnedilir.” Bunun üzerine yatağı kaldırılıp, altı kazıldı. Ardından insanlar, cenaze namazını kılmak için gruplar halinde mescide girdiler. İlk namaz kılan Abbâs b. Abdülmuttalib ve Benî Hâşim’dir. Onlar çıktıktan sonra muhacir ve ensar içeri girip namazlarını kıldılar. Daha sonra erkekler cenaze namazını kıldılar. Ardından kadınlar girdiler. Kadınların namazı bitince de çocuklar girdiler. Namazda kimse öne geçip imamlık yapmadı, münferit kılındı ve Resûlullah (s.a.v.) çarşamba gecesini defnedildi. Hz. Peygamber’i (s.a.v.) defnedip üzerini örtme işini dört kişi üstlendi. Bunlar; Ali b. Ebî Tâlib, Abbas, Fadl ve

⁵⁰¹ İbn Sa’d, *Siyer*, 801-802.

⁵⁰² İbn Sa’d, *Siyer*, 807.

⁵⁰³ Belâzürî, *Ensâbü’l-Eşrâf*, 1/644.

⁵⁰⁴ Zehebî, *İmam Zehebi*, 2/330-340.

Resûlullah'ın azatlısı Salih (Şükran) idi. Resûlullah'ın (s.a.v.) mezarı lahid şeklinde hazırlandı. Medine toprağı nemli olduğı için kabrine kırmızı bir kadife konuldu. Üzerine kerpiç dizildi.⁵⁰⁵

⁵⁰⁵ İbn Kesîr, *el-Bidâye Ve'n-Nihâye*, 5/448-470.; Belâzürî, *Ensâbü'l-Eşrâf*, 1/644.; Zehebî, *İmam Zehebi*, 2/327-347.; İbn Sa'd, *Siyer*, 801-857.

SONUÇ

Müslümanlar tarih boyunca Hz. Peygamber'in siyerine büyük bir önem göstermişlerdir. Siyer ilminin doğuşunu etkileyen faktörlerin başında Müslümanların Hz. Peygamber'in (s.a.v.) örnek ve model insan olma özelliklerini sonraki nesillere aktarma arzusu gelmektedir Siyer alanında birçok eser kaleme alınmakla beraber bu eserlerden bazıları günümüze ulaşmamıştır. Siyer ilmine günümüzde bilinen şeklini veren Muhammed b. İshak'tır. Siyer ve tarih alanında en az İbn İshak kadar meşhur olmuş; İbn Hişâm, Vâkıdî, İbn Sa'd, Belâzürî, Taberî, İbnü'l Esîr ve İbn Seyyidünnâs gibi birçok müellif bulunmaktadır. Elbette siyer alanında kaleme alınan eserler bunlarla sınırlı değildir.

Çalışmamıza konu olan müellifimiz İbn Seyyidünnâs hicri yedinci yüzyılın sonu ile sekizinci yüzyılın ilk yarısına kadar yaşamış olup kendi dönemine izler bırakan muhaddis, fakih, edip ve tarihçidir. Kahire'de doğan İbn Seyyidünnâs dönemin meşhur hocalarından ders almış, birçok önemli ilim merkezlerine yolculuk yapmış ve bin civarı hocadan ilim tahsil etmiştir.

İbn Seyyidünnâs hadis, siyer, biyografi ve edebiyat (şiir) alanlarında çok değerli eserler yazmıştır. Hadis ilmindeki şöhretiyle ön plana çıkmakla birlikte daha çok Hz. Peygamber'in hayatına dair te'lîf ettiği “*‘Uyûnü’l-eşer fi fûnüni’l-meğâzî ve’s-şemâil ve’s-siyer*” adlı eseri ile tanınmıştır. Müellifimiz ilerleyen zamanda söz konusu eserini sadeleştirip “*Nûrû’l-‘uyûn*” ismini verdiği özet bir eser ortaya koymuştur. Es-*Sîretü’s-Süğrâ* olarak da bilinen bu eser ‘*Uyûnü’l-eşer*’in özeti niteliğindedir. İbn Seyyidünnâs bu özet niteliğindeki eseri neden yazdığını şu sözlerle aktarır: “*‘Uyûnü’l-eşer* adlı eserimin okunması, ezberlenmesi ve aktarması kolay olsun, yeni başlayanlara bâsiret, bitirenler için de bir hâtıra olsun diye sadeleştirmek istedim ve ismini “*Nûrû’l-‘uyûn fi telhîhi sîreti’l-emîni’l-me’ûn*” olarak belirledim” demiştir.

İbn Seyyidünnâs *Nûrû’l-‘uyûn* eserinde konuları aktarırken net tarihler vermiştir. Mesela: “Resûlullah’ın yaşı sekiz yıl iki ay on günlük olunca büyükbabası Abdülmuttalib hayatını kaybetti. On iki yıl iki ay on günlük olduğunda amcası Ebû Tâlib ile birlikte Şâm seferine çıktı.”

Çalışmamızın gâyesi İbn Seyyidünnâs künyesiyle meşhur olan Ebü'l-feth Fethuddin Muhammed b. Muhammed el-Ya'muri'nin önemli eserini Türkçe'ye çevirip daha fazla okuyucuya ulaşmasına katkı sağlamaktır. Eser özet niteliğinde olduğu için konuyla alakalı farklı görüşleri de tahlil ederek çalışmada zikrettik.

İki bölümden oluşan bu çalışmamızın ilk bölümünde, İbn Seyyidünnâs'ın "*Nûrû'l uyûn*" adlı eserinin matbû nüshasının çevirisini yaptık. Çeviriye önce müellifimizin hayatıyla başladık. Çeviriyi yaparken anlaşılır kelimeler ve güncel cümleler ile sözcüklerin doğru yazımı ve kısaltmaları için gerekli hassasiyeti gösterdik.

Çalışmamızın ikinci bölümünde ise çevirisi yapılan eserin her bir bölümünü kendi başlığı altında ele alarak tahlilini yaptık. Örneğin çevirisini yaptığımız matbû eserde Hz. Peygamber'in Âdem'e (a.s.) kadarki soy kütüğü ile alakalı bir görüş zikredilmişken, tahlil bölümünde farklı rivayetleri senedleriyle beraber zikrettik.

Sonuç olarak gâyemiz kendi dönemine izler bırakan ve yetiştirdiği öğrencileriyle siyer alanına dokunuşlar yapan İbn Seyyidünnâs'ın örnek şahsiyeti ve kaleme aldığı eserleriyle siyer ilmine gönül veren ilim talebelerine ışık tutmak ve günlük yaşama katkı sağlamasına vesile olmaktır.

KAYNAKÇA

- Aclûnî, İsmâîl b. Muhammed el-. *Keşfü'l-Hafâ*. 2 Cilt. Beyrut: Darü'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1997.
- Ahatlı, Erdinç. “Şakk-ı Sadr”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 2010.
- Ahmed b. Hanbel, Ebû Abdillâh Ahmed b. Muhammed b. Hanbel eş-Şeybânî Ahmed b. Ahmed. *el-Müsned*. 6 Cilt. İstanbul: Beka Yayınları, 2021.
- Âmidî, Ebil Hasan Ali Bin Muhammed Seyfeddin El. *Münteha's-Sul fî İlmi'l-Usul*. Beyrut: Darü'l-Minhac, 1997.
- Aras, M. Özgü. “Cemre”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 1993.
- Arı, Mehmet Salih. “Üsâme B. Zeyd”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 2012.
- Atar, Fahrettin. “Mükâtebe”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. Ankara: TDV Yayınları, 2020.
- Atar, Fahrettin. “Teşrîk”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 2011.
- Aydınlı, Abdullah. “Ebû Râfi”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 1994.
- Aydınlı, Abdullah. “Ebû Zer el-Gıfârî”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 1994.
- Belâzürî, Ahmed b. Yahyâ b. Câbir b. Dâvûd. *Ensâbü'l-Eşrâf*. çev. Mehmet Akbaş, Musa Kazım Yılmaz. thk. Adnan Demircan. 2 Cilt. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu, 2020.
- Beyhakî, Ahmed b. Hüseyin. *Es-Sünenü'l-Kübrâ*. 11 Cilt. Beyrut: Dar'ül-Fikir, 1. Basım, 1937.
- Beyhakî, Ahmed b. Hüseyin. *Şu'abü'l-İmân*. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2000.
- Beyhaki, Ebû Bekr Ahmed b el-Hüseyin b Ali. *Delâilü'n Nübüvve*. çev. Hasan Yıldız vd. 5 Cilt. İstanbul: Ocak Yayıncılık, 1.Baskı, 2017.
- Beyler, Muhammet. “Ebû Gudde, Abdülfettâh”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. Ankara: TDV Yayınları, 2020.
- Buhârî, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl b. İbrâhîm el-Cu'fî. *el-Câmiu's-Sahîh*. çev. Ahmet Ağırakça. 6 Cilt. İstanbul: Polen-Karınca Yayınları, 2017.
- Buhârî, Muhammed b. İsmâîl b. İbrâhîm. *et-Tarihü'l-Kebir*. thk. Muhammed Abdülmuid Han. 8 Cilt. Haydarabad: Dairetü'l-Maarif el-Osmaniyye, ts.
- Bulut, Halil İbrahim. “Mûcize”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. Ankara: TDV Yayınları, 2020.
- Cirit, Hasan. “Sevbân B. Bücdüd”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 2009.
- Çakan, İsmail Lütü. “Bükeyr B. Şeddâd”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 1999.
- Dârekutnî, Ebû'l-Hasen Alî b. Ömer b. Ahmed ed-. *es-Sünen*. 3 Cilt. Beyrut: Dar Al-Maarifa, 1. Baskı, 2001.

- Ebû Dâvûd, Ebû Dâvûd Süleymân b. el-Eş'as b. İshâk es-Sicistânî. *Sünen-i Ebu Dâvûd*. Beyrut: Dar'ül Risaletü Naşirun, 2017.
- Efendioğlu, Mehmet. "Münkati". *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 2006.
- Efendioğlu, Mehmet. "Münker". *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 2006.
- Efendioğlu, Mehmet. "Sa'd b. Muâz". *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 2008.
- Efendioğlu, Mehmet. "Zekvân b. Abdükays". *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 2013.
- Efendioğlu, Mehmet. "Zübeyr b. Avvâm". *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 2013.
- Erul, Bünyamin. "Ümmü Eymen". *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 2012.
- Erul, Bünyamin. "Vedâ Haccı". *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 2012.
- Erul, Bünyamin. "Zeyd B. Hârise". *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 2013.
- Gudde, Abdulfettah Ebu. *el-Maşnû' fî ma'rifeti'l-hadîsi'l-mevzû*. çev. Halil İbrahim Kutlay. İnkılab Yayınları, 2013.
- Güler, Zekerîya. "Muhâcir B. Ebû Ümeyye". *TDV İslâm Ansiklopedisi*. Ankara: TDV Yayınları, 2020.
- Halebî, Ebû'l-Ferec Nureddin Ali b. İbrâhim b. Ahmed. *es-Sîretü'l-Halebiyye*. 3 Cilt. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2006.
- Hişam, İbn-i. *Sîret-i İbn Hişam*. çev. Abdülvehhab Öztürk. 3 Cilt. İstanbul: Kahraman Yayınları, 2014.
- İbn Kesîr, Ebû'l-Fidâ' İmâdüddîn İsmâîl b. Şihâbiddîn Ömer b. Kesîr b. Dav' b. Kesîr. *el-Bidâye Ve'n-Nihâye*. 14 Cilt. İstanbul: Çağrı Yayınları, 1995.
- İbn Mâce, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd Mâce el-Kazvînî. *Sünen-i İbni Mâce*. çev. Haydar Hatipoğlu. 10 Cilt. İstanbul: Kahraman Yayınları, 2012.
- İbn Sa'd, Muhammed b. Sa'd b. Menî' ez-Zührî. *Siyer*. çev. Musa Kazım Yılmaz. thk. Adnan Demircan. İstanbul: Siyer Yayınları, 2019.
- İbn Sa'd, Muhammed b. Sa'd b. Menî' ez-Zührî. *Tabakâtü'l-Kübrâ*. ed. Adnan Demircan. çev. Musa Kazım Yılmaz. 11 Cilt. İstanbul: Siyer Yayınları, 2014.
- İbn Seyyidünnâs, Ebû'l-Feth Fethuddîn Muhammed. *Nûrû'l-'uyûn Fî Telhîşi Sîreti'l-Emîni'l-Me'mûn*. Beyrut: Darü'l-Minhac, 2010.
- İbn Seyyidünnâs, Ebû'l-Feth Fethuddîn Muhammed b. Muhammed b. Muhammed el-Ya'merî. *Uyûnü'l-eser*. 2 Cilt. Beyrut: Dar'ül İbn Kesîr, 1992.

- İbn Seyyidünnâs, Ebü'l-Feth Fethuddîn Muhammed b. Muhammed b. Muhammed el-Ya'merî İbn. *'Uyûnü'l-eşer fî fûnûni'l-megâzî ve's-şemâ'il ve's-siyer*. 2 Cilt. Medine: Mektebetü Dâri't-Turâs, 1.Baskı., 1992.
- İbnü'l-Esîr, Ebü'l-Hasen İzzüddîn Alî b. Muhammed b. Muhammed eş-Şeybânî el-Cezerî. *Camiu'l Usul*. 12 Cilt. Beyrut: Mektebetü Dâru'l-Beyan, 1969.
- İbnü'l-Esîr, İzzeddin. *El-Kamil Fi't -Târîh*. çev. M. Beşir Eryarsoy. 11 Cilt. İstanbul: Bahar Yayınları, 1989.
- İmam Mâlik, Ebû Abdillâh Mâlik b. Enes b. Mâlik b. Ebî Âmir el-Asbahî el-Yemenî. *el-Muvaţta'*. çev. Abdulvehhap Öztürk. 2 Cilt. İstanbul: Kahraman Yayınları, 2013.
- İpşirli, Mehmet. "Cellât". *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV İslam Ansiklopedisi, 1993.
- İsfahânî, Ebû Nuaym el-. *Delâ'ilü'n-nübüvve*. ed. Abdülber Abbâs - Muhammed Ravvâs Kal'aci. 2 Cilt. Ürdün: Dar'ün-Nefâis, 1986.
- İshak, Ebû Abdillâh Muhammed b. *Sîretü İbn İshak*. çev. Sezai Özel. İstanbul: Akabe, 1988.
- Kandemir, M. Yaşar. "İbn Seyyidünnâs". *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 1999.
- Kandemir, M. Yaşar. "Meymûne". *TDV İslâm Ansiklopedisi*. Ankara: TDV Yayınları, 2004.
- Karaman, Hayrettin - Gümüş, Sadrettin. *Kuran Yolu Meali*. Ankara: Diyanet Vakfı Yayınları, 2019.
- Keskin, Yusuf Ziya. "Sefîne". *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 2009.
- Küçükaşcı, Mustafa Sabri. "Senetü'l-Hüzn". *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 2009.
- Küçükaşcı, Mustafa Sabri. "Zübeyr". *TDV İslâm Ansiklopedisi*. C. 44. İstanbul: TDV Yayınları, 2013.
- Küçükaşcı, Mustafa Sabri. "Zülhuleyfe". *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 2013.
- Müslim, Ebü'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc. *Sahîh-i Müslim*. çev. Ahmet Davudoğlu. 10 Cilt. İstanbul: Şifa Yayınevi, 2020.
- Nesâî, Ebû Abdirrahmân Ahmed b. Şuayb b. Alî en-. *Es-Sünenü'l-Kübrâ*. 12 Cilt. Beyrut: Müessesetü'r-Risale, 2001.
- Nesâî, Ebû Abdirrahmân Ahmed b. Şuayb b. Alî en-. *Es-Sünenü'l-Kübra*. İstanbul: Ocak Yayıncılık, 2012.
- Nisaburi, Hakim en-. *El-Müstedrek Ale's-Sahihayn*. 9 Cilt. Beyrut: Dar Altaaseel, 2014.
- Öğüt, Salim. "Muhassab (Ebtah)". *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 1994.
- Özel, Ahmet. "Gazve ve Seriyye". *TDV İslâm Ansiklopedisi*. Ankara: TDV Yayınları, 2020.

- Özel, Ahmet. “Tahyîr”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 2010.
- Öztürk, Levent. “Süveybe”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 2010.
- Sandıkçı, Kemal. “Ümmü Şerîk”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 2012.
- Sarıçam, İbrahim. “Hâris B. Abdülmuttalib”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 1994.
- Süheyli, Ebû'l-Kasım Abdurrahman b. Abdullah. *Ravdü'l-Ünf*. 7 Cilt. Beyrut: Dâru İhyâu't-Turâs, 1991.
- Süyûtî, Ebû'l-Fazl Celâlüddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Hudayrî. *El-Hasâisü'l-Kübrâ*. çev. Ömer Temizel. 2 Cilt. İtisam Yayınları, 2021.
- Şahyar, Ataullah. “Muhammed b. Mesleme”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. Ankara: TDV Yayınları, 2020.
- Şâmî, Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Yûsuf b. Alî b. Yûsuf es-Sâlihî eş-. *Sübülü'l-Hüda ve'r-Reşad*. 14 Cilt. Beyrut, 2013.
- Şeker, Dursun Ali. “Mescid-i Nemire”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. Ankara: TDV Yayınları, 2004.
- Şenel, Abdulkadir. “Şukrân”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 2010.
- Taberânî, Ebû'l-Kâsım Müsnidü'd-dünyâ Süleymân b. Ahmed b. Eyyûb. *el-Mu'cemü'l-Evsat*. 10 Cilt. Kahire: Dar'ül Haremeyn, 1995.
- Taberânî, Ebû'l-Kâsım Müsnidü'd-dünyâ Süleymân b. Ahmed b. Eyyûb. *el-Mu'cemü'l-kebîr*. 25 Cilt. Kahire: Mektebe İbn Teymiyye, 1983.
- Taberî, İbn Cerir et-. *Târîhu'l-Ümem Ve'l-Mülûk*. çev. Ahmet Temir - Zakir Kadiri Ugan. Bilge Kültür Sanat, 2019.
- Taberî, Muhammed b Cerir. *Tarih-i Taberî*. çev. M. Faruk Görtünca. İstanbul: Sağlam Yayınları, 2007.
- Tirmizî, Ebû İsâ Muhammed b. İsâ b. Sevre et-Tirmizî. *Sünenü't-Tirmizî*. çev. Abdullah Parlıyan. Konya: Konya Kitapçılık, 2004.
- Uraler, Aynur. “Rukiyye”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 2008.
- Uraler, Aynur. “Ümmehâtü'l-Mü'minîn”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 2012.
- Vâkıdî, Ebu Abdullah Muhammed b Ömer el. *Kitabü'l-Megâzî*. çev. Musa Kazım Yılmaz. İstanbul: İlk Harf Yayınevi, 2015.
- Yaman, Ahmet. “Siyer”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 2009.
- Yardım, Ali. “Ebû Kebşe”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. İstanbul: TDV Yayınları, 1994.
- Yavuz, Salih Sabri. “Mi'rac”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. Ankara: TDV Yayınları, 2020.
- Yiğit, İsmail. “Mevâlî”. *TDV İslâm Ansiklopedisi*. Ankara: TDV Yayınları, 2004.

Zehebî, Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Ahmed b. Osmân ez-Zehebî et-Türkmânî el-Fârikî ed-Dımaşkî. *Târîhu'l-İslâm*. çev. Muzaffer Can. 6 Cilt. İstanbul: Cantaş Yayıncılık, 1996.

وَأَمَّا عَلَيْهِ السَّلَامُ أَمْسَتْ بَنَتْ وَهَبَ بِنُحْد
 مَنَافٍ بِنَ دَهْقَةَ ابْنِ كَعْبٍ بِنَ لَوْيَ بِنَ
 كَلَابٍ بِنَ قُتْنٍ وَالدَّيُّومُ الْمُنْتَبِزُ فِي شَعْرِ دِيْمِجِ
 الْمَوَلِّ بِنَ عَامِ الْبَيْلِ بَيْنَ ثَابِتٍ وَبَيْنَ ثَابِتٍ وَبَيْنَ ثَابِتٍ
 عَشْرٍ وَبَيْنَ عَشْرٍ ذَلِكَ حَلَّتْ بِهِ أَمَّةٌ فِي أَيَّامِ
 التَّشْرِيقِ بِنَ عِنْدَ الْجَمْعِ الْوَسْطِيِّ بَيْنَ عَشْرٍ ذَلِكَ
 وَلَيْسَ لَهُ مِيلَادٌ عَلَيْهِ أَفْضَلُ الصَّلَاةِ وَالسَّلَامِ أَصْطَرَبَ
 ابْنُ الْكَسْبِ بِنَ حُجٍّ سَمِعَ صَوْتَهُ وَسَقَطَ مِنْهُ أَرْبَعُ
 عَشْرَ سُرَّةً وَحَدَّثَنَا دُقَارِسُ وَلَمْ يَحْدُثْ قَبْلَ
 ذَلِكَ بِأَلْفِ عَامٍ وَطَرَفَتْ لِحْيَتُهُ سَاوَةً وَأَرْضَعَتْهُ
 حَلِيمَةُ بَنَتْ ابْنِ فَوَيْبِ الْهَذَلِيَّةِ وَعِنْدَ هَاشِمٍ

22
 صَدْرَهُ وَبَنَى حَكَمَةً وَإِيمَانًا بَعْدَ أَنْ اسْتَجْرَجَ
 حَزَنَ الشَّيْطَانِ مِنْهُ وَأَرْضَعَتْهُ أَيْضًا ثَوَيْتُ
 الْأَسْلَمِيَّةُ جَارِيَةُ أَبِي هَلِيبٍ وَحَصْنَتُهُ أُمُّ
 أَيْمَنَ بَرَكَةَ الْحَبَشِيَّةِ وَكَانَ وَرَقَةُ مِنْ أَبِيهِ
 فَلَقَا كَبْرًا عِنْفًا وَرَدَّ وَجْهًا دُونَ حَادَّةٍ وَثَوَيْتُ
 ابْنُ وَحْلٍ وَبَيْنَ وَلَهُ شَقَرَانِ بَيْنَ سَبْعَةٍ وَبَيْنَ
 مَاتَ ابْنُ وَلَهُ ثَابِتَةٌ وَعَشْرُونَ سَعْدًا مَا
 بَنَتْ أَمَّةٌ وَهَوَانُ ابْنِ أَرْبَعِ سِنِينَ وَبَيْنَ سِتِّ
 وَحَفْلَةٍ جَدُّ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ فَلَمَّا بَلَغَ ثَابِتُ
 سِنِينَ وَتَعَدَّى وَبَنَى أَيَّامَ نَوِي عَبْدِ
 الْمُطَّلِبِ فَرَلِيهِ عَمَّةُ ابْنِ طَالِبٍ وَلَمَّا بَلَغَ

اثْنَيْ عَشَرَ سَنَةً وَهَدَيْتُ وَعَشْرَ أَيَّامٍ خَرَجَ
 مَعَهُ ابْنُ طَالِبٍ إِلَى الشَّامِ فَلَمَّا بَلَغَ بَصْرَةَ
 رَأَاهُ مُخَيَّرُ الرَّاهِبِ فَعَدَّ لَهُ بِصْفَتِهِ ثَمَاءً وَأَخَذَ
 بِعَدِّهِ وَقَالَ هَذَا رَسُولُ رَبِّ الْعَالَمِينَ يُبْعَثُهُ اللَّهُ
 رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ أَنْتُمْ حِينَ أَقْبَلْتُمْ مِنَ الْعَقَبَةِ
 لَمْ يَبْقَ حَجَرٌ وَلَا شَجَرٌ وَلَا شَاوِرٌ وَلَا يَنْجِرَانِ
 إِلَّا لِنَبِيِّ وَأَنَا لِنَجْدٍ فِي كُنْفَانَا وَقَالَ لَدُنِّي طَالِبُ
 ابْنِ فَرْسٍ بِهِ الشَّامُ لَتَقْلَتَهُ الْبُحُورُ وَتَرَكْتُ
 صَوْقًا عَلَيْهِ مِنْكُمْ ثُمَّ خَرَجَ مَرَّةً ثَابِتَةً إِلَى الشَّامِ
 مَعَهُ مِائَتَانِ غَلَامَ خِدْمَةٍ فِي حِجَابٍ هَا بَيْنَ أَنْ
 يَنْزِلَ عَمَّا فَلَمَّا قَدِمَ الشَّامَ تَرَكْتُ حَتَّى تَلَّ حَجْرًا

23
 فَرِيًّا مِنْ صَوْمَةٍ وَاهِبٍ فَقَالَ الرَّاهِبُ مَا تَزُكُ
 حَتَّى هَذَا الشَّجَرُ فَقَالَ ابْنُ وَكَانَ مِائَتَانِ يَنْزِلُ
 إِذَا كَانَتْ لَهَا حُجْرَةٌ فَأَسْتَدِجُهَا وَلَمْ يَكُنْ يَنْظُرُ
 وَلَمَّا دَخَلَ مِنْ سَبْعِينَ ذِكْرًا دَخَلَ صَدِيقُهُ بَنَتْ صَوَيْدٍ
 وَعَمَّ حَسْرَةً عَشْرَ سَنَةٍ وَسَمِعَ عَشْرَ أَيَّامٍ وَبَيْنَ
 عَشْرٍ ذَلِكَ وَلَمَّا بَلَغَ طَمَسًا وَتَلْبِينَ سَنَةً شَعْدًا ثَابِتًا
 اللَّعْبَةِ وَوَضَعَ الْحَجَرَ الْمُسَوِّدَ وَكَمَا بَلَغَ الْغَبَرَ
 سَنَةً وَبَرَّ مَا أَسْعَى اللَّهُ بِسَيِّدٍ أَوْ تَذِيرًا وَأَنَا هَ
 جَبْرِ عَلَيْهِ السَّلَامُ بِفَارِجٍ أَوْ فَرَا وَقَالَ
 مَا أَنَا بِفَارِجٍ قَالَ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
 فَأَحْزَنَ فَعَطَفَ بَيْنَ بَلْعٍ بَيْنَ الْحَجَرِ ثُمَّ أَرْسَلَنِي

وأخذوا في يوم من بضعة ديو المظلم وخمس والطالب
 وتبل فأنزل أيضا ما أدى العزب والقابة وهي التلبيس
 وكانت بقوته نحو من خمسين حج عليه السلام
 بعد فريز الحج حجة في واحد وتبل ذلك من رتب
 وخرج في حجة الدواع صارا بعدان نزلوا وادرس
 ونظرت نبات يندى الخليفة وقال انابي
 الليلة آت من رب فقال صل في هذا الدواعي
 المبادر كل عزم في حجة فاحرم بها قارنا ودخل
 مكة يوم الاصل يكن من لدا من التثنية الملبس
 وطاف للقدم فرمل ثلثا ومضى لبعثاته خرج
 إلى الصفا فسعى لبعثاته امر من لم يسبق

الطريق

يسبح الحج إلى العبد ونزل باعلا المحزون فلما
 كان يوم التروية توجه إلى بني فصيل بها الطلوع
 والعصر والمغرب والعشاء وبات بها وصلى بها
 الفجر فلما طلعت الشمس سار إلى عرفة وظهرت
 تبتة بمنى فاقام بها حتى زالت الشمس فخطب الناس
 وصلى بهم الطلوع والعصر بإذان واقام حتى دنا إلى الحرة
 فلم يزل يدعو ويهتف ويكبر حتى زالت الشمس ثم
 دنا إلى مزدلفة بعد الغروب وبات بها وصلى
 الصبح ثم وقف بالمسجد الحرام حتى استفرغ
 ثم دفع قبل طلوع الشمس إلى منى فبقي في كل
 يوم منها الحرم الثلاث حتى العقبه يسبح صهيلا

فقال انزل فقلت ما انا بداري فقال في الثالثة
 انزل باسمي وقال الذي خلق الى قوله علم الانسان ما لم
 وكان من بعد النبوة فمما ذكر يوم الاثنين فامر
 من شهر ربيع الاول ثم حاصر اهل مكة في الشعب
 فاقام محصورا دون الثلاث سنين هو
 واهل بيته وخرج من الحصار وله تسع وابول
 سنة وبعد ذلك ثمانية اشهر واحد وعشرين
 يوما مات عنه ابوطالب وامانت خديجة
 بعد ذلك بثلاثة ايام ولما بلغ خمسين سنة
 وثلاثة اشهر قدم عليه من نصيب فاسكوا
 ولما بلغ احدى وخمسين سنة وتسعة اشهر

اسدي به من بين ردم والمقام إلى البيت
 المقدم ثم اوى بالبراق فركبته وخرج
 به إلى السماء ومرتضى الصلوة ولما بلغ ثلثا
 وخمسين سنة هاجر من مكة إلى المدينة في يوم
 الاثنين لثمان خلون من ربيع الاول ودخل
 المدينة يوم الاثنين فاقام بها عشر سنين سوا
 وثلاثي صلى الله عليه وسلم عند ذلك وفي بعض
 هذه التواريخ خلافت بين اهل النبل وكنا
 ما حضرنا منه في كتابنا المستفيض الاثر
 وكانت عذاته في هذه المدة حسنا وعشرين
 وتبل سبعا وعشرين فأنزل من صافي سبع بد واحد

وَقُلْتُ إِنَّمَا السَّيِّئَاتِ كَانَ يَوْمِي فِي كُلِّ يَوْمٍ
مِنْهَا الْبَعْضَاتِ الثَّلَاثِ مَا شِئْنَا بِسَبْعِ سَبْعٍ
يَتَلَوُّ بِاللَّيْلِ الْخَيْفَ ثُمَّ بِالْوَسْطِ ثُمَّ بِالْجَنَّةِ
الْعَبَّةِ وَيُطَلِّ الدُّعَاءَ عِنْدَ الْأَوَّلِ وَالْقَائِمَةِ
وَحَدَّ يَوْمَ تَزُولُ بِهِ وَأَفَاضَ إِلَى الْبَيْتِ فَطَافَ
بِهِ سَبْعًا ثُمَّ رَأَى السَّقَابِيَةَ فَاسْتَسْقَى ثُمَّ رَجَعَ
إِلَى بَيْتِهِ ثُمَّ نَزَلَ فِي الْيَوْمِ الثَّالِثَةِ فَنَزَلَ
الْمَحْطَبَ وَأَعْنَدَ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا الشَّعِيرَ
ثُمَّ لَمَسَ بِالزَّجَلِ ثُمَّ طَافَ لِلدَّوَّاحِ وَتَوَخَّاهُ إِلَى
الْمَدِينَةِ وَأَمَّا عَمَّنْ فَارَعَ كُلُّهَا فِي ذِي الْقَعْدِ
صَفَتُهُ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ

كَانَ رُبْعَهُ يَمِيدُ مَا بَيْنَ الْمُنْجَبِينَ أَيْضَ الْوَلَدِ
مَشْرَبًا حَمًا يُلَاحِظُ سَعَةً شَمْسَهُ أَذْيَهُ وَلَمْ يَلْجِ
فِي دَأْسِهِ وَحَيْثُ عَشْرِينَ سَعَةً طَاهِرَ الْوَصَاةِ
يَتَلَوُّ لَوْلَا وَجَعَهُ كَالْمَلِكَةِ الْبَذَرِ حَسَنَ الْخُلُقِ مَعْدَلُهُ
إِنْ صَدَّقَ فَعَلِمَهُ الْوَفَاءُ وَإِنْ تَكَلَّمَ سَمَاءً وَعَلَاهُ
الْبَهَاءُ أَجَلَ النَّاسِ وَابْهَاءُ مِنْ يَمِيدٍ وَاحْسَنَهُ
وَأَحْلَاهُ مِنْ قَرِيبٍ يَطْرُقُ الْمُنْطَلِقُ وَاسِعَ الْجَبِينِ
أَزْجَ الْحَوَاجِبِ فِي عَمْرِقِ قُرْنِ أَقْنَا الْوَرْنِ مَعْدَلُهُ
الْحَدِيثُ ضَلِيلُ الْفَمِ اسْتَبَدَّ مَلْجَ الْأَشْجَانِ
بَيْنَ كَيْفِيَّةِ حَائِمِ الْبَيْتِ يَقُولُ وَاصْفُهُ لَمْ أَرِ
قَبْلَهُ وَلَا يَتَعَدَّ مِثْلَهُ **وَفِي سَمَاءِهِ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ**

قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَالسَّلَامُ أَنَا مُحَمَّدٌ
وَأَنَا أَحْمَدُ وَأَنَا الْبَارِئُ الَّذِي تَخَوَّلَهُ رَبُّ الْكَفَرِ
وَأَنَا الْخَائِرُ الَّذِي خَشِيَ النَّاسُ وَأَنَا الْعَاقِبُ فَلَا
بَيْتَ بَعْدِي وَفِي ذِي الْقَعْدِ وَأَنَا الْمُقْبِيُّ وَبَيْتُ النَّبِيَّةِ
وَبَيْتُ الرَّحْمَةِ وَفِي صَحِيحِ مُسْلِمٍ وَبَيْتُ الْمَلَكَةِ
وَسَمَاءُ اللَّهِ فِي كِتَابِهِ بِشِيرًا وَنَزِيرًا وَسَرَّاجًا
مُنِيرًا وَرُؤُوسًا رَجْمًا وَرَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ وَنَحْمَدُ
وَأَحْمَدُ وَطَهُ وَبَرٍّ وَمُرْتَلَا وَمُنِيرًا وَعَبْدًا
فِي قَوْلِهِ سُبْحَانَ الَّذِي أَسْرَى بِعَبْدِهِ لَيْلًا وَعَبْدًا
فِي قَوْلِهِ تَعَالَى اللَّهُ لَنَا نَامُ عَبْدُ اللَّهِ بَدَّ عَسْوَهُ
وَنَزِيرًا مُبِينًا فِي قَوْلِهِ وَقُلْ إِنِّي أَنَا النَّذِيرُ

وَجَلِيلُهُ يَنْقَضُ وَبُورُ سَعَةٍ عَلَيْهِمْ إِذَا ضَاقَ الْمَكَانُ
وَلَمْ تَنْزِلْ وَكَيْفَ تَقْدَرُ مَا نَزَلَ كَيْفَ جَلِيلُهُ
مِنْ آهٍ بِرَيْحَةٍ هَابَةٍ وَمِنْ خَالِطَةٍ لَحِيَّةٍ لَهُ
وَقَدْ أَرَجَحُونَ بِهِ إِنْ قَالَ انْقَضَ الْقَوْلُ وَأَنْ أَمَرَ
أَيْسَادَهُ وَوَلَدَهُ مِنْ يَمِيدٍ مِنْ لَيْلَةٍ بِالسَّلَامِ
وَيَحْتَمِلُ لِحْيَتَيْهِ وَيَتَقَدَّرُ وَبَيْتُكَ عَمْرٍ
مِنْ مَرَضٍ عَادَةٍ وَفِي عَمَالِهِ وَمِنْ سَائِلِ اسْتَسْقَى
فِيهِ وَاتَّبَعَهُ الدُّعَاءُ لَهُ وَمَنْ كَانَ يَقُولُ إِنْ لَوْنُ
وَجَدَ فِي نَفْسِهِ شَيْئًا أَنْ يَطْلُقَ إِلَيْهِ عَمْرٍ بَابِهِ
فِي مَنْزِلِهِ وَتَخْرُجُ إِلَى سَائِلِينَ أَصْحَابِهِ وَيَأْكُلُ
ضِيَابَهُمْ وَيَأْتِي أَهْلَ الشَّرَفِ وَيَكْسِرُ

طَبِيبُ
تَسْبِيحُ
تَعْمِدُ
مَسْبُوحُ
مَحْدُودُ
صَغِيرُ
الْفَرْقِ
نَقْدُ

وَبَسْتَاكَ فِي اللَّيْلَةِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ قَبْلَ التَّوْبَةِ وَبَعْدَ
عِنْدَ النَّبَامِ لِيُورِدَ وَعِنْدَ الْخُرُوجِ لِيُصَلِّىَ الصُّبْحَ
وَكَانَ مَحْتَسِمًا وَكَانَ مُنْزَحًا وَلَا يَبْرَأُ إِلَّا جَعًا
جَاءَهُ امْرَأَةٌ قَالَتْ يَا رَسُولَ اللَّهِ احْمِلْنِي عَلَى
بِحْمِلِ فَقَالَ احْمِلِي عَلَى وَلَدِ الثَّانِيَةِ فَقَالَتْ لَا يَطْفِئُ
قَالَ لَا احْمِلِي إِلَّا عَلَى وَلَدِ الثَّانِيَةِ وَجَاءَهُ امْرَأَةٌ قَالَتْ
يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ دَوْجِي مَرْبُوعٌ وَسَدِيدٌ قَالَتْ
رُوحُكِ الَّذِي فِي عَيْنَيْهِ بَيَاضٌ فَهَقَمْتُ وَتَكْتَفِي
رُوحَهَا فَقَالَ مَاذَا قَالَتْ أَخْبَرَنِي رَسُولُ اللَّهِ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنَّ فِي عَيْنَيْهِ بَيَاضًا فَقَالَ هَلْ
أَحَدٌ إِلَّا وَفِي عَيْنَيْهِ بَيَاضٌ قَالَتْ أُخْرَى يَا رَسُولَ اللَّهِ

اذْعُ اللَّهُ أَنْ يَنْصِلِي الْجَنَّةَ فَقَالَ يَا أَرْثَلَانِ اجْبِثْ
 لَا يَدْخُلُهَا عَجُوزٌ وَتَوَلَّى الْمَرْأَةُ وَهِيَ تَبْكِي فَقَالَ عَلَيْكَ
 السَّلَامُ اخْرُجِيهَا أَمَّا لَا تَدْخُلُهَا وَهِيَ عَجُوزٌ ۝
 اللَّهُ يَقُولُ إِنَّا أَنْشَأْنَا هُنَّ نِسَاءً فَجَعَلْنَاهُنَّ أَبْكَارًا
 عُرْبًا أَرْثَلَانًا ۝ **ذِكْرُ زَوْجَاتِهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ**
 تزوج خديجة بنت خويلد وقد سَوَدَ كَرُهَا
 ثُمَّ سَوَدَ بِنْتُ زَيْدٍ وَنَعْمَةُ بِنْتُ قَيْسِ بْنِ عَبْدِ شَمْسٍ عِنْدَ
 وَدَّ بْنِ نَضْرِ بْنِ مَالِكِ بْنِ خَسَلِ بْنِ عَامِرِ بْنِ لُؤَيٍّ وَكَرُوهَ
 عِنْدَ نَارَادَةَ لَدَا قَوْمِ هَبْشَ بِنْتِهَا عَائِشَةُ وَنَكَحَتْ
 لَحَاجَةَ بِنْتَ الْوَيْهَلِ وَأَمَّا أَرْثَلَانُ اخْتَارَ فِي زَوْجَاتِهِ
 ثَمَّ عَائِشَةَ بِنْتَ أَبِي بَكْرٍ عَبْدَ اللَّهِ بْنِ عَفَّانَ بْنِ

عَامِدِ بْنِ عَبْدِ وَابْنِ كَعْبٍ ابْنِ مَعْدَنٍ بَنِي مَرْثَدَةَ
تَزَوَّجَهَا بِرِكَاةٍ قَبْلَ الْحَجِّ بِسَبْعِينَ وَقِيلَ لَهَا
وَهِيَ بِنْتُ سَيْفٍ أَسْبَحَ وَبَنِيهَا بِالْمَدِينَةِ وَهِيَ
بِنْتُ سَيْفٍ وَمَاتَ عَضَا وَهِيَ بِنْتُ نَارٍ عَنْ تَوْبَتِ
سَنَةِ ثَمَارٍ وَهَمِينَ وَقِيلَ عَبْدُ ذَلِكَ وَلَمْ يَرْفَعْ بِكَوَا
عِزَّهَا لَكِنِّي أُمُّ عَبْدِ اللَّهِ ثُمَّ حَفْصَةُ بِنْتُ عَمْرِو بْنِ الْعُقَيْلِ
بَنِي ثَمَالٍ بْنِ عَبْدِ الْعَزِيزِ بْنِ رِزَاحٍ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ قُرَظٍ
رِزَاحُ بْنُ عَدِيٍّ بْنِ كَعْبٍ رَوَى اللَّهُ لَهَا فَتَرَى
جَبْرِيلَ فَقَالَ إِنَّ اللَّهَ يَأْتُرُكَ أَنْ تَرِجَ حَفْصَةَ
فَأَتَتْهَا صَوَاتُهُ فَوَاتَمَتْ وَبَنِي خَبَرُ قَالَ رَحِمَهُ الْعَدُو
وَنَزَحَ أُمُّ حَبِيبَةَ وَنَمَلَتْ ابْنِ شَيْبَانَ صَحَّحُوا

حُزْبُ بِنْتِ أُمِّ بَكْرِ بْنِ عَبْدِ مَنَافٍ وَهِيَ بِالْحَبَشَةِ
 وَأَصْدَقُهَا عَمَةُ النَّبِيِّ (وَالْمَاءُ دِينَارٌ وَوَلَّى كَاهِنًا)
 عُمَانُ بْنُ عَفَّانٍ وَفِيلُ بْنُ خَالِدٍ وَبَعْدُ بْنُ الْعَامِ وَتَوَقَّعَتْ
 سَنَةَ أَرْبَعٍ وَارْبَعِينَ وَتَزَوَّجَ هُنْدُ ابْنَتُ أَبِي هَبْشَةَ
 بِنِ الْمُجَنَّبِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ بْنِ مُحَمَّدٍ أُمُّ سَلَمَةَ
 مَاتَتْ سَنَةَ اثْنَيْنِ وَسِتِينَ وَهِيَ آخِرُ وَهْنِ نَوَافٍ
 وَفِيلُ بِمَوْتِهِ وَتَزَوَّجَ ذَيْبُ بْنُ حُجْرٍ بِنْتُ دُبَابٍ
 بِنْتُ بَعْدَانَ بْنِ صَبْرَةَ بِنْتُ بَنِي كَيْسٍ بِنْتُ عَنَمٍ بِنِ
 دُودَانَ بْنِ بِلَالٍ ابْنِ حَرْمَةَ وَهِيَ ابْنَةُ عَمَّتِهِ
 أَيْمَةَ تَوَقَّعَتْ بِالْمَدِينَةِ سَنَةَ عَشْرِينَ وَهِيَ آخِرُ
 وَفَاءُ وَأَوَّلُ مَنْ جُلِيَ عَلَى الْغُرَى وَتَزَوَّجَ جَوْثِرُ بْنُ بَنِي

الْحَرْثُ بْنُ أَبِي ضَرٍّ وَبِنِ الْحَرْثِ عَائِشَةُ ابْنَةُ مَالِكِ بْنِ
 الْمُصْطَلِقِ سَبِيحَةَ خَزْنَةَ فِي الْمَصْطَلِقِ فَوَقَّعَتْ لِنَابِتِ
 قَيْسِ بْنِ خَمَارٍ فَكَانَتْ قَاتَتْ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَسَلَّمَ سَبْعِينَ فِي كُنَاهَا وَكَانَتْ لَهَا نَدَاةٌ قَالَتْ لَهَا
 رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَوْخِرُ مِنْ ذَلِكَ أَوْ دَرِي
 عَكَرْتُ لَهَا تَكَلُّمًا أَنْزَلَ وَجِلَ فَقِيلَتْ فَقَعَى عَنْهَا وَتَزَوَّجَهَا
 وَتَوَقَّعَتْ سَنَةَ سِتٍّ وَخَمْسِينَ وَتَزَوَّجَ طَفِيفَةُ
 بِنْتُ حُجَيْبٍ بِنِ الْخَطْبِ بِنِ أَبِي يَحْيَى بِنْتُ كَعْبٍ
 ابْنِ الْخَزَزِجِ الْغُرَيَّةُ مِنْ لَدُنْهَا رَدْنٌ عَلَيْهِ السَّلَامُ
 سَبِيحَةَ مِنْ غَيْرِ فَأَعْتَقَهَا وَجَعَلَ عَنْهَا صَدَاقًا
 تَوَقَّعَتْ سَنَةَ خَمْسِينَ وَتَزَوَّجَ سَبْوَةُ بِنْتُ الْحَرْثِ بِنِ

خَبْرُ بْنُ الْهَزْمِ وَبُسَيْبَةُ بِنْتُ عَبْدِ مَنَافٍ بِنِ حَلَالٍ
 ابْنِ عَتَابٍ بِنِ صَفْصَفَةَ خَالَةَ خَالِدِ بْنِ الْوَلِيدِ وَبِنْتُ اللَّهِ
 بِنِ عَمَارٍ وَهِيَ آخِرُ مَنْ تَزَوَّجَ وَتَوَقَّعَتْ سَنَةَ أَحَدَى
 وَخَمْسِينَ وَفِيلُ سَنَةَ سِتٍّ وَسِتِينَ فَانْتَبَهَتْ ذَلِكَ
 فِي آخِرِ مَنْ مَاتَ مِنْهُمْ هَذَا رَأَى عَنْ خَدِيجَةَ الْأَلَلِي
 مَاتَ عَمَّتُهُ وَتَزَوَّجَ ذَيْبُ بْنُ خَزِيمَةَ أُمُّ
 الْمَسَالِكِ سَنَةَ ثَلَاثِينَ بِنِ الْعَجْنِ وَلَمْ يَلِدْ عَنْكَ
 إِلَّا سَبْعِينَ أَشْهُدِينَ أَوَّلًا ثَلَاثَةً وَمَاتَتْ وَتَزَوَّجَ
 فَاطِمَةُ بِنْتُ الْقَحْطَاكِ وَخَيْرُهَا جِنُّ تَوَلَّى
 ابْنَةُ التَّخْجِيزِ فَاخْتَارَتْ لِلنَّبِيِّ أَفْعَارَ قَوْمِهَا كَانَتْ
 بَعْدَ ذَلِكَ تَلَدًا الْبُعْرَ وَتَقُولُ أَنَا الشَّقِيقَةُ أَخَذَتْ

الْأَلْبَانِ وَتَزَوَّجَ إِسَافُ ابْنُ خَدِيجَةَ الْكَلْبِيَّةِ وَخَوَلَةُ
 بِنْتُ الْمَذْدِيذِ وَفِيلُ بِنْتُ عَلِيٍّ وَهِيَ الْقَوِيَّةُ هَبَّتْ
 نَفْسَهَا لَهُ وَفِيلُ تِلْكَ أُمُّ شَدِيدٍ وَأَمَّا بِنْتُ كَعْبٍ
 الْجَوْثَرِيَّةُ وَعَمْرُو بِنْتُ بَرِيدٍ وَطَلْعُهَا قَبْلَ الْوُجُولِ
 وَأَخْرَاجُهَا مِنْ غَيْرِ رَفِيعٍ بِمَا عَسَا فَالْحَمْدُ بِأَهْلِهَا
 وَأَمَّا لَيْلَةُ تَمِيمَةَ فَلَمَّا دَخَلَ عَلَيْهَا فَانْتَبَهَتْ أَعْرَضَ اللَّهُ
 عَنْكَ فَقَالَ مَنَعَ اللَّهُ عَائِدَةَ الْخَبِيءَ بِأَهْلِكَ وَغَالِيَةَ بِنْتُ
 طَلْحَانَ وَطَلْعُهَا جِنُّ أَنْجَلَتْ عَلَيْهِ وَبِنْتُ الصَّلْتِ
 وَمَاتَتْ قَبْلَ أَنْ يَدْخُلَ عَلَيْهَا وَتَلَحَّجَّتْ اللَّيْلَةُ
 دَخَلَ عَلَيْهَا قَالَتْ هِيَ لِي لَيْسَ قَاتَتْ هَلْ تَجِبُ الْمَلَّةُ
 نَفْسَهَا لِلرَّوْفَةِ فَمَزَّجَهَا وَخَطَبَتْ ابْنَةَ مَرْثَةَ فَقَالَ

ابوها ان بها برصاد لم يكن فرح فاذا هي
 برصاد وخطب امرأة من ابها فوصفها له
 فقال اريدك انما لم تدرى فظ فقال يا هذا
 عند الله من خير منكم كها وكان صداقة
 لسانه خمس مائة درهم لكل واحد هذا
 اصح ما قيل الا صبغة وام جنية والله اعلم
ذكر كوكبا صلى الله عليه وسلم الناسم
 وبه كان يكتي وعبد الله ويسمى الطيب
 والظاهر وقيل الطيب غير الظاهر
 وزييت ورقية وام كلثوم وفاطمة هلك
 البنون قبل الاسلام اطفالا والبناات اذ كن

الاسلام كلهم بن خديجة وولد ابو ابراهيم بالمدينة
 من مارية ومات وهو ابن سبعين ليلة وقيل
 سبعة اشهر وقيل ثمانية عشر شهرا
 وكان ما ثواني حياته الا فاطمة فتاخرت بعد
 سنة اشهر وكانت زينب عند ابي العاصم بن النخع
 بن عبد شمس فولدت له عليا مات صغيرا
 تزوجها علي ثم خلفه
 الحارث
 فاطمة

قبل البلوغ وتزوج زينب عبد الله بن جعفر
 فولدت له عليا ومات وتزوج ام كلثوم عمر بن
 الخطاب فولدت له زيد وخلف عليها
 بعد عمر بن جعفر ثم اخو عمر بن ابي عبد الله
 واما رقية فكانت عند قمار بن عمار فولدت
 يوم جاء زيد بن جارية
 ام كلثوم اختها
 فولدت له

واسمها عبد مناف وابو طالب عبد العتيق
 وعبد العتيق حمل واسمها المغيرة وصاروا المغيرة
 وصفيته وفاتكة وادوية وابيمة وبن وام حكيم
 البضا اسلم بنهم من العباس وصفيته وبنهم
ذكر مواليدهم زيد بن حارثة واعنته
 وابنه اسامة بن زيد وثوبان بن جندب وابو كبشة
 مسلم بن عبد الله واعنته وثوبان بن جندب
 عمر بن عبد الله واعنته وابنه وثوبان بن جندب
 صباح وبنه من ابيه وقيل لشواء من عبد الرحمن
 ابن عوف واعنته ورياح وثوبان واعنته
 ويسار وثوبان وقته الغيرة وثوبان وابو ابراهيم اسلم

وَهَبَهُ لَهُ الْعَبَّاسُ وَاعْتَقَهُ حِينَ لَيْسَ بِإِسْلَامٍ
الْعَبَّاسُ وَدَّجَهُ سَلَمِي مُؤَلَّةً لَهُ فَوَلَدَتْ لَهُ عَمِيدُ
اللَّهِ كَتَبَ لِعَلِيٍّ وَابْنِ مُوَيْهَبَةَ وَاعْتَقَهُ وَفَضَّالَةَ
مَاثٍ بِالشَّامِ وَاعْتَقَهُ وَدَاغَ مَوْلَى سَعِيدِ بْنِ
الْعَامِرِ وَاعْتَقَهُ وَنَزَعَ وَهَبَهُ لَهُ رِثَاةَ الْخُزَّائِنِ
فَقَتَلَ بَوَادِي الْقُدْرِيِّ وَكَرَّرَ نَوْبَ إِهْدَاءِهِ
لَهُ هَوْرَ بْنَ عَلِيٍّ وَاعْتَقَهُ وَزَيْدَ جَدِّ هَلَالِ بْنِ
يَسَافٍ وَعَمِيدَ وَطَهْمَانَ وَمَا بَوْرَ الْقِسْطِيِّ
مِنْ هَدِيَّةِ الْمُقَوِّسِ وَدَاغَ وَابْنُ أَقْبَرٍ هَسَامُ
وَابْنُ صُمَيْرٍ وَابْنُ الْخَزَّ وَاعْتَقَهُ وَخَيْرٌ وَعَسِيثُ
وَأَسْمَةُ أَحْمَدُ وَابْنُ عَمِيدٍ وَسَفِينَةُ كَانَ لِلْأَمِّ

سَلَمَةُ فَأَعْتَقَهُ وَشَرَطَ عَلَيْهِ أَنْ يَخْدُمَ ابْنَهُ
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حَيَاتَهُ فَقَالَ لَوْلَمْ تَشْرِبْ عَلِيٍّ
مَا دَقَّقَتْهُ وَكَانَ أَسْمَةُ رِبَاخًا وَقَبْلَ مَهْرَانِ وَابْنُ
وَاعْتَقَهُ وَالْجَسَنَةُ الْحَارِيَّ وَابْنُ بَابَةَ وَاعْتَقَهُ
وَقَدْ عَدَّ الْكَثْرَ مِنْ ذَلِكَ وَسَلَمِي وَأَمَّ دَاغَ وَابْنُ
حَاضِنَتُهُ وَرِثَاةَ ابْنِ أَبِيهِ وَمَارِيَّةُ وَرِثَاةَ سَيْبَةَ
مِنْ قُرَيْشِ بَطْنِ بَنِي سَعِيدٍ وَخَضِرَ وَخُزَيْمِ
وَوَالِدِ الْأَحْرَارِ ابْنِ مَالِكٍ وَهَنْدُ وَأَسْمَاءُ حَارِثَةَ
وَرَبِيعَةَ بْنِ كَعْبٍ الْأَيْمُونِ وَعَبْدَ اللَّهِ بْنِ
مُسْعُودٍ وَعَقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ وَبِلَالُ بْنُ سَعِيدٍ وَدُو
مُحَمَّدِ بْنِ أَبِي الْتَجَانِيٍّ وَبَكَيْرِ بْنِ شَدَّاحِ بْنِ اللَّيْثِ

وَأَبُو ذَرٍّ الْغَفَّارِيُّ فِيهِ اللَّهُ عَنْهُمْ أَجْمَعِينَ وَهَرَمَ
سَعِيدُ بْنُ مُعَاذٍ يَوْمَ بَدْرٍ وَذَكَرَ ابْنُ عَمِيدٍ
وَعَمَلُ ابْنِ سَلَمَةَ بِأَحَدِ النَّبِيِّ يَوْمَ الْخَنْدَقِ
وَعَبْدُ اللَّهِ بْنِ سَيْدٍ وَسَعِيدُ بْنُ أَبِي دَاغٍ وَابْنُ
بَحْبَحِينَ وَبِلَالُ بْنُ بَوَادِي الْقُدْرِيِّ وَقَاتَرْتُ أَنَّ اللَّهَ
يُعْصِلُ مِنَ النَّاسِ كُلِّ أَحَدٍ وَكَرَّرَ بِلَالُ
عَمْرُو بْنُ أُمَيَّةَ إِلَى التَّجَانِيٍّ وَأَسْمَةُ أَصْحَمَةُ
وَهُوَ عَطِيَّةُ فَرَضَ كِتَابَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَنَزَلَ عَنْ سَيْدِهِ وَجَلَسَ عَلَى الْأَرْضِ
وَأَسْلَمَ وَمَاتَ فِي حَيَاةِ النَّبِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ فِي سَنَةِ
بَسْجٍ فَصَلَّى عَلَيْهِ وَدَجِيَّةُ ابْنِ خَلِيفَةَ الْكَلْبِيِّ

إِلَى بِلَالٍ الرَّومِ فَيُصَدِّقُ هُوَ وَهُوَ قَوْلُ مَيْمَنَ
عَنْ بَنِي النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَهَرَمَ بِلَالُ
فَلَمْ تَرَ أَفْقَهُ الرَّومِ فَنَاقَمَهُ عَلَى مَلِكِهِ فَأَمْسَكَ
وَعَبْدُ اللَّهِ ابْنُ خُزَّافَةَ السُّعْمِيُّ إِلَى كَسْبِي
مَلِكُ فَاوَرِسَ فَمَزَقَ اللَّيْلَابُ فَقَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ نَزَقَ
اللَّهُ مَلَكَهُ كُلَّ مَزَقٍ وَخَاطَبَ ابْنُ أَبِي بَلْعَةَ
إِلَى الْمُتَغَرِّسِ فَقَادَبَ الْإِسْلَامَ وَاهْدَى لِلنَّبِيِّ عَلَيْهِ
السَّلَامُ مَارِيَّةَ وَسَيِّدَ بْنَ الْبَغْلَةِ الشَّجْبَاءُ وَذَكَرَ
وَقَبْلَ الْفَتْحِ بِنَارَ وَابْنُ أَبِي عَشِيرٍ وَعَمْرُو بْنُ
الْعَامِرِ إِلَى خَيْفٍ وَعَبْدُ الْخَلْدِيِّ مَلِكُ عَشَانَ
فَأَسْلَمَ وَخَلِيفَةُ ابْنِ عَمِيدٍ وَابْنُ الْقُدْرَةِ وَالحَكَمُ

فَمَا يَنْتَقِمُ فَلَمْ يَزَلْ حَتَّى تَوَفَّى النَّبِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ
 وَسَلَّيْتُ بِنْتُ عَمْرِو بْنِ الْعَادِيَّةِ إِلَى هَوْدَةَ بْنِ عَمْرِو بْنِ
 صَاحِبِ الْيَمَامَةِ فَالْوَرَمَةُ وَبَعَثَ إِلَيَّ النَّبِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ
 مَا أَحْسَنَ مَا تَدْعُو إِلَيْهِ وَأَجَلَهُ وَأَنَا خَطِيبٌ فَخَلَّيْتُ
 وَشَاعَ زُفْرٌ فَأَجْعَلِي بَعْضَ الْأَشْرَفَاءِ عَلَيْهِ السَّلَامُ
 وَلَمْ يَسْلَمْ هَوْدَةُ وَتَجَاعَ مِنْ وَهْبِ الْأَسَدِيِّ إِلَى
 الْحَارِثِ بْنِ أَبِي شَمْسٍ الْغَسَّاسِيِّ بَلَّكَ الْبَلْقَاءُ الشَّاعِ
 فَدَفِنِي بِاللَّيْلَابِ وَقَالَ أَنَا سَائِلُ إِلَيْهِ فَعَنْعَهُ
 قَبَضَ وَالْمُصَاحِرُ مِنْ أَمِيَّةَ الْمُخَرَّمِيِّ إِلَى الْحَارِثِ
 الْمُصَنِّفِيِّ إِلَى الْيَمِينِيِّ الْيَمَنِيِّ وَالْعَدَاةُ مِنَ الْحَضَرِيِّ
 إِلَى الْفَزَارِيِّ سَاوِي مَلِكِ الْخَيْدِيِّ فَاسْلَمَ وَأَبُو مُوسَى

الْأَشْعَرِيُّ بَعَثَهُ إِلَى الْيَمَنِيِّ وَمَعَهُ مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ
 فَاسْلَمَ عَامَّةُ أَهْلِ الْيَمَنِ وَتَلَّكَ كُفْرًا مِنْ غَيْرِ قَالٍ
 وَمِنْ كُفْرَةٍ لَهُ عَلَيْهِ السَّلَامُ الْخَلْفَاءُ الْأَرْبَعَةُ وَغَامِرُ بْنُ
 قُهَيْبٍ وَبَعَثَ اللَّهُ إِلَى رَقِيمِ بْنِ أَبِي رَيْثَانَ بْنِ كَعْبٍ وَنَابِتِ
 بْنِ قَيْسِ بْنِ الشَّامِ وَأَبِي الدُّبَيْرِ سَعِيدَ بْنِ أَبِي شَدَّاحٍ
 وَحَنْظَلَةَ بْنِ الرَّبِيعِ وَدَبْرَةَ بْنَ نَابِتٍ وَمُعَاوِيَةَ وَشَدَّاحَ
 بْنَ نَابِتِ بْنِ أَبِي الْأَفْجِ وَالْمُقَدَّادَ بْنَ يَزِيدَ
 الْأَعْمَقَ بْنَ يَزِيدَ وَابْنَهُ وَأَصْحَابَهُ أَبُوكَرٍّ وَعَنْزُ
 وَعَلِيٌّ وَفَرَّخٌ وَفَعْفَعٌ وَأَبُو ذَرٍّ وَالْمُقَدَّادُ وَكَلْبُ
 وَحَنْظَلَةُ وَأَبْنُ مَعْرُوفٍ وَعَارُ بْنُ بِلَالٍ وَالْعَتَنُ
 الْمُشْتَمَرُ وَلَهُمْ بِالْحَنْظَلَةِ الْخَلْفَاءُ الْأَرْبَعَةُ وَسَعِيدُ بْنُ

أَبُو قَامِرٍ وَالْيَمَنِيُّ الْقَوَامُ وَبَعَثَ الرَّحْمَنُ عَزَّ وَجَلَّ
 وَطَلْحَةَ بْنَ عُبَيْدِ اللَّهِ وَأَبُو عُبَيْدَةَ غَامِرُ بْنُ الْخَزَّاجِ
 وَسَعِيدُ بْنُ زَيْدِ بْنِ أَبِي الْعَتَمِ الْجَمْعِيُّ **وَلَمْ يَدْعُو إِلَيْهِ**
 مِنْ الْخَيْلِ عَشْرُونَ عَلَى خِلَافٍ فِي ذَلِكَ بِيَانُهُ أَوْ الْقَبْرُ
 وَهِيَ الْمَسْجِدُ كَانَ عَلَيْهِ يَوْمَ أُحُدٍ كَانَ أَعْدَى
 مُجَلَّأً مَلِكِ الْيَمَنِ لَهُ سَبَاحَةٌ وَسَابِقٌ عَلَيْهِ مُسَبِّقٌ
 فَعَرَّجَ بِهِ النَّبِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَالْخَيْزُرُ وَهُوَ الَّذِي
 سَمَّعَهُ لَهُ بِهِ فَرَسِيَّةٌ مِنْ نَابِتٍ وَلِذَا أَرَادَ الَّذِي
 أَهْدَاهُ لَهُ الْمُقَرَّبُ وَالْخَيْزُرُ أَهْدَاهُ لَهُ رَيْبَةَ
 بِنْتُ أَبِي الْبَرْاءِ وَالْظُّرَّابِيُّ أَهْدَاهُ لَهُ فَرَسَةً الْخَدَّائِي
 وَأَبُو ذَرٍّ أَهْدَاهُ لَهُ نَعِيمَ الرَّبِيعِيِّ وَالظُّرَّابِيُّ وَمَسْلُوحٌ

وَسَبَّحَةُ الْبَرْاءِ مِنْ تَجَارِيسِ الْيَمَنِ مُسَبِّقٌ عَلَيْهِ ثَلَاثُ
 مَرَّاتٍ مُسَبِّحٌ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَجَعَهُ وَقَالَ مَا أَتَتْ
 إِلَّا بَحْرٌ وَمِنْ الْبَغَالِ ثَلَاثَةُ الذَّلَالِ هَذَا هَالِكُ الْقُرْسِ
 وَهِيَ أَوَّلُ نَعْلَةٍ دَلَسَتْ فِي السَّلَامِ وَنَفَقَةُ الْقَبْرِ
 مِنْ أَبِي كَرٍّ وَالْأَيْلِيَّةُ أَهْدَاهَا لَهُ مَلِكُ لُطْلَةٍ وَكَانَ لَهُ
 حِمَارٌ يَقَالُ لَهُ يُعْفَوْنَ وَأَتَمَّ النِّعَمَ فَلَمْ يَنْتَلِ أَنَّهُ
 أَتَيْتُ مِنَ الْبَغْرِ شَيْئًا وَكَانَتْ لَهُ عَشْرُونَ لَفْجَةً
 بِالْعَايَةِ وَأَرْسَلَ إِلَيْهِ سَعِيدُ بْنُ غُبَّانٍ بِمَعْرِتَةٍ مِنْ
 نَعِيمِ بْنِ عَقِيلٍ وَكَانَتْ لَهُ الْقَضَاةُ وَهِيَ الَّتِي هَاجَرَ
 عَلَيْهَا وَكَانَ لِحَمَلَةٍ إِذَا نَزَلَ عَلَيْهِ الْوَيْلُ عَنْهَا
 قِيلَ وَهِيَ الْقَضَاةُ وَالْجَدْعَاءُ وَهِيَ الَّتِي سَبَقَتْ فُسْتُقَ

علي المسلمين فقال صلى الله عليه وسلم ان حقا علي
 الله ان لا يتبعني في الدنيا الا وضعة وتيل
 المسبوقه غيرها وكان له مائة من الغنم وكانت
 له شاة يخصص يشرب لبنها نذري غنيته وكان له
 بكن ابيض **فذكر سلامه عليه** تسعة اسنان في
 الفجار من غنايم بزر لشي الحجاج السعفين ولاري
 عليه السلام في الغنم في ذبا به ثلثة فاولها هزيمة
 فكانت يوم احد وثلاثة اصابعها من يمين فينتج
 التلعي والبتار والحتف وله الخدم والرسوب
 واخر ورثة من ابيه والتضييع اعطاه اياه سعد بن
 عبادة وهو اول سيف تغلبه صلى الله عليه وسلم

شبكة

يقال له الشيوخ ومطبعة من اديب مشهور بها ثلاث
 حلق فضة والاذن فضة والظرف فضة وكان
 له لوز ابيض **فذكر انما علمه** وانا به عليه السلام
 ترك صلى الله عليه وسلم يوم مات ثوبى حبيبة
 واذا اغانينا وتريين صبارين وفيها صباريا
 واخر صباريا وجبة بنية وخمسة وكساء
 ابيض وثلاثين صغار لا طينة ثلاثا او اربعاً وثلثة
 موزنة وكانت له ربعة فيها راة ومشتطع
 ومحلة ومقراض وموال وكان له قدام نرايم
 حشوة ليف وقدح ثقيت بفضة في ثلاث
 مواضع وقدح اخذ وقدح حجارة ومخضب

شبكة

المسكن بغير زينة

فَإِذَا الْفَرَارُ وَهُوَ عَظِيمُهَا وَشَقَّ الْقَدْرُ وَأَخَارَهُ
عَنِ النَّبِيِّ الْقَدِيرِ وَالْشَّافِقِ الْقَرِيبِ وَأَنَّ الْمَلَأَ مِنْ قَدِيرِ
عَلَيْهِ تَعَالَى قَدْ أَعْلَى قَدِيرُهُمْ عَلَيْهِمْ فَخَصَّوهُ أَبْصَارَهُمْ
وَسَطَّ أَذْقَانَهُمْ فِي صُدُورِهِمْ وَأَقْبَلَ حَتَّى قَامَ عَلَى
رُؤُسِهِمْ فَبَقِيَ قَبْضَةُ مِزْنٍ أَوْ فَالٍ شَاهِدُ الزَّجُونِ
وَحَصَبُهُمْ فَمَا أَصَابَ رَجُلًا مِنْهُمْ شَيْءٌ مِنْ تِلْكَ الْخَصَاءِ
الْأَشْلُ يَوْمَ بَدْرٍ وَدَيْتٍ يَوْمَ خَيْبَرَ بَقِيَّةً مِنْ نَارِ
وَجْهِ الْقَوْمِ تَحْدِمْ حُضْرُ اللَّهِ وَسَجَّ الْعَبْلُ فِي الْفَارِ
وَمَا كَانَ مِنْ أَمْرِ سَرَّافَةٍ بَلَّكَ لَدُنَّ عِيَالِهِمْ
فَسَاخَتْ قُلُوبُ فَرَسِهِ فِي الْأَرْضِ الْحَلْدِ وَسَجَّ عَلَى ظَهْرِ
عَنَاقٍ لَمْ يَنْزِلْ عَلَيْهَا الْبَحْلُ قَدَرَتْ وَشَاءَ أَمَّ مُعْبِدٍ

لِعَمْدٍ أَنْ يَحْتَدَّ اللَّهُ بِهِ الْأَسْلَافُ وَدَعَاؤُهُ لِعَلِّ أَنْ
يُذْهِبَ اللَّهُ عَنْهُ الْحَرَّ وَالْبَرْدَ وَيَعْلَ عَيْنِيهِ وَهُوَ
أَرْمَدُ فَعَرَفِي مِنْ سَاعَتِهِ وَلَمْ يَزِدْ ذَلِكَ وَدَعَا
قَتَادَةَ بْنِ النُّعْمَانِ إِحْدَانِ سَأَلَتْ عَلَى فَنَ كَانَتْ
أَحْسَنَ عَيْنِيهِ وَدَعَا الْعَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَبَّاسٍ بِالْثَّابِلِ
وَالنَّقِيهِ فِي الدِّينِ وَدَعَا الْجَمَلِ جَابِرَ وَصَارَ سَابِقًا
بَعْدَ أَنْ كَانَ مُتَوَقِّفًا وَدَعَا لَيْسَ بِطُولِ الْعَمْدِ
وَكُنْتُ أَمَّا الْوَلَدُ فِي مَرْجَابٍ بِالْبُرْكَ
قَاوِي عَرْمَاقٍ وَفَضْلُ ثَلَاثَةِ عَشَرَ وَمَقَامٍ
وَأَسْتَفِي عَلَيْهِ السَّلَامُ فَعَطَّرُوا اسْتَبْرَعَانِمْ اسْتَفْعَا
فَأَجَابَ الشَّجَابَ وَدَعَا عَلَى عَيْنِيهِ أَنْ يَهْبِ

شَيْخة

فَا كَلَهُ الْأَسَدُ بِالزَّرْقَاءِ مِنَ الْقِيَامِ وَتَحَلَّى الشَّجَرِ
لَهُ بِالرَّسَالَةِ فِي خَيْرِ الْأَعْرَابِ الَّذِي دَعَا إِلَى الْإِسْلَامِ
فَقَارَ هَدْيُ نَرِ شَاهِدِي عَلَى مَا تَوَلَّى نَعْمَ هَذِهِ الشَّجَرِ التَّحَنُّ
تَمَرْدَعَاهَا فَأَقْبَلَتْ فَاسْتَشْفَاهَا فَشَهَرَتْ أَنَّ كَمَا
قَالَ تَلَا نَا نَمَّ رَجَعَتْ إِلَيْهِمَا وَأَمَرَ شَجَرَتَيْنِ
فَأَجْمَعَتَا تَمَرْدَعَاهُمَا وَأَمَرَ لِنَسَا أَنْ يَنْطَلِقَ إِلَيْهِ
فَخَلَّاتِ فَيَقُولُ لَهَا أَمَرَ كُنَّ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
أَنْ يَجْتَمِعُوا فَاجْتَمَعُوا فَلَمَّا بَقِيَ حَاجَتُهُ أَمَرَ أَنْ يَأْتِيَهُ
بِالْعَبْدِ إِلَى الْبَحْرِ فَوَدَّ أَنْ يَأْتِيَ فَجَاءَتْ سَحَابٌ تَشْوِي الْأَرْضَ
حَتَّى قَامَتْ عَلَيْهِ فَلَمَّا اسْتَيْقَظَ ذَكَرَ لَهُ فَقَالَ
يَهْ تَجْنِ اسْتَأْذَنْتَ رَبِّي أَنْ يَسْلَمَ عَلَيَّ فَأَذِنَ لِي

وَسَلَّمَ عَلَيْهِ مُحَمَّدٌ وَالتَّحَدُّ لِيَالِي بَيْتِ السَّلَامِ
عَلَيْهِ بِأَسْرَارِ اللَّهِ وَقَالَ إِي لَ عَرَفَ مُحَمَّدًا كَانَ بَلَكَةً
يُسَلِّمُ عَلَى نَبِيِّ أَنْ بَعَثَ وَحَسَّ إِلَيْهِ الْخَيْرَ وَسَجَّ
الْحَصَا فِي كَفِّهِ وَلِذَلِكَ الطَّعَامُ وَأَعْلَمْتُهُ الشَّاءَ
بِسَمْعِهَا وَشَكَا إِلَيْهِ الْبَعِيرُ قَلَّةَ الْعَلْفِ كُنْتُ الْعَلَمُ
وَسَأَلْتُهُ النَّظِيمَةَ أَنْ يَخْلُصَهَا مِنَ الْحَبْلِ لَتَرْفَعُ وَلَدِيهَا
وَتَعُودَ فَخَاصَهَا فَتَلْقُظُ بِالسَّهَادَتَيْنِ وَخَيْرٌ مِنْ مَصَابِيحِ
الْمُسْتَرْكِينِ يَوْمَ بَدْرٍ لَمْ يَكُنْ أَحَدٌ مِنْهُمْ مَفْرَعَةً وَخَيْرٌ
طَائِفَةٍ مِنْ أُمَّتِهِ يُعْرَوْنَ فِي الْحَجَرِ وَأَنْ أَمَرَ لَهَا مِنْ مَلْجَانِ
مِنْهُمْ فَكَانَ لَدَيْهَا وَقَالَ لَهَا فَمِنْ لَهَا تَصْبِيحُهُ بِلَوِي شَدِيدٍ
فَكَانَتْ تَقُولُ وَقَالَ لِلْأَنْصَارِ سَلَقُوا بَعْدِي أَنْ تَكُونَ فَمَا كَانَتْ

شَيْخة

قاربوا منها لهما، وشهدا لصيقه فبؤس ما كانا
 من صياح بالخند وشبهوا بالطعام الكثر بما كانوا يطعمهم
 من غير وجع فضل الاذ واجعل النطق قد عاينها بالبركة
 ثم فتمسكوا في العسكر فقامت بعينهم وانا ابو هريرة
 فوصفتم لي ان ادعوني بغير بالبركة ففعل قال ابو
 هريرة فاذر جنت من ذلك التمر لئلا اذعوا في سبيل الله
 ولنا ناكل منه ونطعم حتى نطعمه في زرعنا من الله عنه
 ودعا اهل الصدقة لقصصه تريد قال ابو هريرة فحدثت
 ان طاول لي دعوني حتى قام القوم وليس في الصدقة
 الا اليسير في جوانبها فجمعوه رسول الله صلى الله عليه وسلم
 فصار لثمة في وضعها على اصابعه قالوا يا رسول الله قال الذي

شبكة

ومن معاوية وقال في الحزن ان الله عز وجل استبد بالحق
 سبيلهم به من فستين عظيمين من المسلمين وخبر
 بعقل العنبي الذذاب وهو بصنعاء ليلة فقتله
 ومن قتله وقال لثايب بن قيس بن عبد الله او قتل
 شهيداً فقتل يوم البعثة واذن رجل من المسلمين
 فبلغه الله مات قال ان الارض لا تقبله فكان له ذلك
 وقال لرجل ياكل بسم الله كل عيشة فقال لا يستطيع فقال
 لا استطعت فلم يقبل ان يرفعهما اليه بعد ذلك
 مائة عام الشيخ والمصام حول اللعبة فقلعه وبك
 فصبوا فمحل فبشوا بها ويؤخذ حذاء الحق وزهر الشايط
 وهي تسافط وقصة ما زلزل العنصرية وسوا دين

انفسهم يد ما زلزلت اكل منها حتى شفيق ففتح المار من بين
 اصابعه حتى خرج القدم وتوضوا وفتح الف وادبع
 مائة وايت يفرج فيه ماء ففتح اصابعه في الفرج
 تسع فرج اربعة منها وها هلتوا فتوضوا الجميع وقم من
 السبعين الى امانين وورد في عزوف تبرك على ماء لا يردى
 واحدا والقوم عطاش فشكروا الله فاحد سحما فزكاته
 فغرسه فبقا زالماء واذنوب القدم وكاشا ثلاثين الفا
 وشكا اليه قوم ملوحة في ما يحتم فجاز في فخر من اصحابه
 حتى وقف على يرف فقتل في فخر بالماء القديس الميعين
 وانه اخراة يصح لها افترج فمسح على راسه فاسير
 شعرة وذهب دأوه فجمع اهل البعثة بعد ذلك فانتهى

شبكة

اليه فمسح راسه ففتح له ففتح الصبح
 له سبيله فالتسعة مئة عكاشة يوم بدر فاعطاه
 فذلا من خطير فصار له من سيفا ولم يزل بعد ذلك عند
 لدية بالخذد عن ان ياحدها المعول فصر لها فصار
 حشيشا اهيل وسبح على من ارجع وقد انكر فكلته
 لم يشكها قط وشكر الله صلى الله عليه وسلم اكثر من ان يحصر
 كتابا لو جمعها ديوانا **اذ خسرنا في صلواته عليه السلام**
 توفي وقد بلغ ثلاثا وستين سنة وقيل غير ذلك يوم
 الاثنين حين اشهد الصبح لثني عشرة ليلة خلت
 من ربيع الاول ومرض اربعة عشر يوما ودفن
 ليلة الاربعاء ولما حضر الموت كان عند قدح فيه

ماء فحمل في يده وفتح وجهه وبقر اللحم
 اعني على سكرات الموت يحيى بن زحيد وفيه ان
 الملايكة سجدة وكذب بعض اصحابه موته
 دهشة فحكي عن عمر وافر من عثمان واقعد علي ولم
 يكن فيهم اثبت العتاس وابي بكر ثم ان الناس
 سمعوا ان ابي النجدي لا تغسلون فانه طاهر ومطهر
 ثم سمعوا بعد ذلك يغسلون فان ذلك ليس وان الخضر
 وعمر اقم وقال ان الله عزاء وكل مصيبة وخلفا
 وكل هالك وكل نكاح كل نكاح فبالله فنقول وانيه
 فارجو فان المصاب من خبر التوارق اختلفوا
 في غسله هل يكون في ثيابه او مجرد فوضع الله عليهم

48
 التور فقال قائل لا تدري من هو اغسلون في ثيابه
 فانبهوا وفعلوا ذلك والذين ولو اغسله على العتاس
 وولداه الفضل ونعم واسامة وشقران مؤيابه
 وحضرهم اوس بن خوي لا ينصار ونعمه على
 فلم يخرج منه شيء فقال صلى الله عليه وسلم
 حيتا وميتا وكفن في ثلثة اثواب سمعيت
 ليس فيها نمير ولا عمامة بل ثياب من غير
 خياطة وصلى عليه المسلمون افراد لم يؤتم
 احد وفرش جثته في القبر فطيفة حمراء كان
 تعطي بها نزل بها شقران وجعله وحده واطبق
 عليه سبع لبنات واختلفوا في ابعده امر يشرح

شكة

وكان بالمدينة حقا ان احدها يحد وهو
 ابو طلحة والآخر يصرح ابو عبيد فاتفقوا
 ان من جاء منهما اولا فاعمل عمله فجاء الذي يحد
 فحمله وذلك في نيب عابسة رضي الله عنها
 ودفن ابو بكر ثم عمر رضي الله عنهما وصلى الله عليهما
 وعجل الله وحبهما ثم عمر رضي الله عنهما وصلى الله عليهما
 والله اعلم والتم
 ثم الله ورتنا الحمد وله الحكام والعلو والجلو
 وعلى النبي محمد صلواته ما ناهى عن ذنوبه وعود
 نسأل الله ان يرضى عن الدنيا وداره
 والآخر شفاعة باري العرش
 فحفظك يا امة الله محمد امين

49
 هذه الومرات في اصول
 الفقه امام الحرمين
 الله يبركاته والمسلمين
 امين يا رب
 العالمين
 ام

سبب عظمي في السقور جديده يا ناظر يسوا الله لي
 عساه ياراني في التراب ممرقا فيغفر اوزاري ويا من يحيا
 غيبي
 اني سالت بالله الذي خضعت له السموات فهو الواحد
 مهما تصفحه تدعو كاتبه لعله بالوعا يحواس الناس
 باسند طالع ان راف معناه فقد وافق له باب الرضا والحمد

شكة